

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ

ΕΠΙΣΗΜΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΜΑΪΟΣ
ΙΟΥΝΙΟΣ
2024

ΤΟΥ 85^{ου} ΤΟΜΟΥ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Σελίς

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΖΩΗΦΟΡΩΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ	235
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	239
ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΘΡΟΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΔΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	241
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	243
ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ: Η Α.Μ. Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΥΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥΣ ΤΩΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ» ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	248
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΑΟ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	256
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΛΟΓΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΝ ΝΑΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	264
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΗΜΟΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	272
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ: ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	276
ΠΑΣΧΑΛΗ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗ: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΡΟΔΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΓΙΟΛΟΓΙΑ	278
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΑΝΗΣ κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Γ': ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	286
ΠΡΩΤ. ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΣΚΟΥ: «ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΟΙ, ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΥΙΟΙ ΘΕΟΥ ΚΛΗΘΗΣΟΝΤΑΙ» Ο ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΩΝ	290
ΠΡΩΤΟΠΡ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ: ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	296
Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗ: ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ	302
ΣΟΛΩΝΟΣ Ι. ΧΑΤΖΗΣΟΛΩΜΟΥ: ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΥΦΟΥΣ	307
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΟΛΕΒΑ: Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ «ΓΑΛΛΑΣΙΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ» ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΜΗΣΗΣ	312
ΧΡΗΣΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΜΑΤΗ: Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΕΤΑΙ ΤΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΟΣ	314
ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΕΤΤΕΜΕΡΙΔΗ: ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ - ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	332
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ - ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	343

Τὸ περιοδικὸ "ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ" εἶναι τὸ ἐκφραστικὸ ἔντυπο τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Οἱ πρωταρχικοὶ του στόχοι εἶναι ἡ χριστιανικὴ καλλιέργεια τοῦ ποιμνίου Τῆς καὶ ἡ κωδικοποίηση τῶν ἐπίσημων ἐγγράφων Τῆς. Ἐκδίδεται προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Γραφεῖα: Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου, Λευκωσία, τηλ. 22-554-691, Τηλεμοιότυπο 22-346-307. E-mail: apostolosvarnavas@hotmail.com Ἐτήσια συνδρομὴ: Γὰ τὴν Κύπρο €20.00. Γὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπη €30.00. Γὰ τὶς ἄλλες χώρες €30 – ἢ \$50. – ISSN 1012 – 7151 ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ. ΑΡΙΘΜΟΣ Κ.Ε.Τ.: 119-01-014943-01 IBAN: CY13 0050 0119 0001 1901 0149 4301 SWIFT HEBACY2N

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ ΜΕ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥΣ, ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΜΟΡΦΗ. Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΕΠΙΦΥΛΑΣΣΕΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΣΥΝΤΕΜΝΕΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ Ή ΝΑ ΕΝΘΕΤΕΙ ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΠΙΝΑΚΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ Ή ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΚΡΙΝΕΙ, ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΕΣΥΠΗΡΕΤΗΘΟΥΝ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΖΩΗΦΟΡΩ, ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ἐλέω Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου,

Παντὶ τῷ Χριστεπωνύμῳ Πληρώματι
τῆς Ἁγιωτάτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.
Χάριν, εἰρήνην καὶ εὐλογίαὶν παρὰ τοῦ ἐνδόξως ἐκ νεκρῶν
Ἀναστάντος Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Χριστὸς Ἀνέστη!

Τῆ θλίψη τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς καὶ τὴν ὀδύνη τοῦ Σταυροῦ διαδέχεται σήμερα ὁ θρίαμβος τῆς Ἀνάστασης. Τῆ σιγῇ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, σιγῇ δέους πρὸ τοῦ ὑπνώσαντος Κυρίου, διακόπτει σήμερα ἡ στεντόρεια ἰαχὴ τῆς νίκης.

Ἡ ἀθυμία γιὰ τὸν ἄδικο φόνο τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κατεῖχε ὄχι μόνο τὴ θεοκτόνο πόλη ἀλλὰ «πάντας τοὺς συναναβάντας Αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα», διαλύεται σὰν ὀμίχλη ἀπὸ τὸν ἥλιο τῆς Ἀναστάσεως.

«*Χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται*» σήμερα. Ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως ἔχει κατακλύσει τὰ πάντα. Πλήρεις κι ἐμεῖς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀναστάσιμη χαρὰ, μαζὶ μὲ τὶς Μυροφόρες γυναῖκες καὶ τὰ ἑκατομμύρια τῶν πιστῶν, ποὺ κατακλύζουν, μὲ τὶς λαμπάδες στὸ χέρι, τοὺς ναοὺς, διακηρύσσουμε ὅτι «*ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως*», προσβλέποντας καὶ στὴ δική μας ἀνάσταση. «*Ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ Χριστοῦ*» (Α΄ Κορ. ιε΄, 23). Ὁ Ἴδιος μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι πρῶτα ἀναστήθηκε Ἐκεῖνος, θὰ ἀκολουθήσουμε κι ἐμεῖς.

Ἡ Ἐκκλησία, προβάλλοντας γιὰ δύο χιλιάδες χρόνια τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, δὲν προσφέρει ἐπιστημονικὲς ἀποδείξεις τοῦ ὑπερφυοῦς αὐτοῦ γεγονότος. Καλεῖ ὄλους, μὲ τὴν προτροπὴ «*ἐξέρχεσθε οἱ πιστοὶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν*», σὲ βιωματικὴ ἐμπειρία τοῦ γεγονότος. Τὰ ὑπέρογα γεγονότα προσεγγίζονται μὲ τὴν πίστη. Καὶ ἡ πίστη δὲν ἐπιδέχεται ἐπιστημονικὴ τεκμηρίωση. Μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως ὑπῆρξαν οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Μυροφόρες γυναῖκες καὶ ἡ πρώτη Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ συναναστράφηκαν μὲ τὸν Χριστό, μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του, καλοῦν καὶ ἐμᾶς σὲ μιὰν τέτοια βιωματικὴ ἐμπειρία τῆς Ἀναστάσεως. Μιὰν ἐμπειρία, ποὺ θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ συνειδητοποιήσουμε τὴν παλιγγενεσία, ποὺ ἔφερε στὸν κόσμον τὸ μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο ἱστορικὸ αὐτὸ γεγονός.

Μὲ τὴν Ἀνάστασή του ὁ Χριστὸς μᾶς χάρισε μιὰν ἄλλη θεώρηση τῶν ἐγκοσμίων. Τὰ ὄρια τοῦ κόσμου ἐκτείνονται, πλέον, πέρα ἀπὸ τὴν ὕλική πραγματικότητα. Κι ἐμεῖς ἀποβλέπουμε καὶ προετοιμαζόμαστε γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀναστάσιμη προοπτικὴ, κατὰ τὴν ὁποία παρόντα καὶ μέλλοντα ἀποτελοῦν μιὰ συνέχεια, οἱ θλίψεις ἀντιμετωπίζονται ὡς παροδικές, ὅπως καὶ στὴν πραγματικότητα εἶναι, ἀφοῦ ἤδη εἰσήλαμε στὴν «*ἀνέσπερον βασιλείαν*» τοῦ Χριστοῦ. *Ἡ νίκη Ἐκείνου καθίσταται νίκη καὶ κάθε ἀνθρώπου, ποὺ ὑπομένει τὶς θλίψεις «ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ»!*

Ὅσοι, ἐπομένως, νομίζουμε πῶς ἐγκαταλειφθήκαμε ἀπὸ τὸν Θεὸ πάνω στὸν σταυρὸ τῶν θλίψεων, ἄς συνειδητοποιήσουμε τὴ μοναδικὴ αὐτὴν ἀλήθεια καὶ ἄς ἀκούσουμε σήμερα τὸ ἐλπιδοφόρο μήνυμα τοῦ ἀγγέλου: «*Θρήνου ὁ καιρὸς πέπαυται· μὴ κλαίετε*». Ὅσο βαριά κι ἂν φαίνεται ἡ θλίψη καὶ ὅσο μακροχρόνιος καὶ ἂν εἶναι ὁ Γολγοθᾶς, μέσῳ αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀπεργάζεται τὴ σωτηρία μας, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς «*ἄλλην βιοτήν, τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆν*».

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως ἐπισκιάζεται βαριά, φέτος, ἀπὸ τὴ θλιβερὴ ἐπέτειο τῶν πενήντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῆς Τουρκίας στὴν Κύπρο καὶ τὰ συ-

νεχιζόμενα δεινά τῆς κατοχῆς, καθὼς καὶ τὶς διαγραφόμενες ζοφερὲς προοπτικές τοῦ ἔθνικοῦ μας θέματος. Τὸ μήνυμα, ὡστόσο, τῆς Ἀναστάσεως ἐνισχύει καὶ χαλυβδώνει τὴ θέλησή μας γιὰ ἀγώνα.

Ἄν τὰ 50 χρόνια τῆς κατοχῆς γιὰ κάποιους ἄλλους φαίνονται πολλά, οἱ Ἕλληνες, ποῦ μετροῦμε τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια στὸν τόπο αὐτό, ἔχουμε ἄλλη μονάδα μέτρησης τοῦ χρόνου, πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ βιολογικὸ ὄριο μιᾶς γενεᾶς. Ζήσαμε κι ἄλλες μεγαλύτερες, σὲ χρονικὴ διάρκεια, κατοχές. Τὴ σκυτάλη ποῦ πήραμε ἀπὸ τὸν Τεῦκρο καὶ τὸν Ἀγαπήνορα, τὸν Εὐαγόρα καὶ τὸν Ὀνήσιλλο, τὸν ἅγιο Σπυρίδωνα καὶ τὸν ἅγιο Νεόφυτο, τὸν Αὐξεντίου καὶ τὸν Μάτση θὰ τὴν παραδώσουμε ὡποσδήποτε στὶς ἐπόμενες γενιές, ὅσος χρόνος κι ἂν χρειασθεῖ. Τὸ χρέος μας εἶναι ξεκάθαρο: νὰ περιφρουρήσουμε τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἔθνικὴ ἀξιοπρέπεία μας καὶ νὰ ἀνακτήσουμε τὴν ἐλευθερία τῆς πατρίδας μας. Γιὰ ὅσο χρόνο ἢ μισὴ πατρίδα μας παραμένει ὑπὸ κατοχὴ καὶ ἢ ὑπόλοιπη κινδυνεύει, δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα ἐπανάπαυσης καὶ ὀλιγωρίας.

Μέσα στὸν ὀρυμαγδὸ τῶν συγκρούσεων στὴν περιοχὴ μας καὶ στὶς ἀναβαθμιζόμενες ἀπαιτήσεις τῆς Κατοχικῆς Δύναμης, θεωροῦμε ὅτι εἶναι σφάλμα ἢ ἀποδοχὴ τῶν νέων τουρκικῶν προϋποθέσεων γιὰ ἐπανεναρξὴ διαλόγου γιὰ ἐπίλυση τοῦ προβλήματός μας. Ἡ Τουρκία δὲν ἐπιδιώκει διάλογο. Ἐπιδιώκει ἐπιβολὴ τῶν ἀπαράδεκτων θέσεων τῆς στὴν πλευρά μας.

Ὀφείλουμε, ὑπὸ τὶς περιστάσεις, ὅσο ὀδυνηρὸ καὶ ἀνεπιθύμητο κι ἂν εἶναι γιὰ μᾶς, νὰ περιφρουρήσουμε, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅ,τι κατέχουμε, κυρίως τὴν κρατικὴ μας ὑπόσταση, καὶ νὰ ἀγωνιστοῦμε μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις γιὰ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ γιὰ τὸν λαὸ μας. Εἴμαστε ἰσότιμο κράτος μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης καὶ δικαιούμαστε κι ἐμεῖς ὅ,τι ἀπολαμβάνουν ὅλοι οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι.

Παράλληλα ὀφείλουμε νὰ ἐνισχύσουμε τὴν ἄμυνά μας, δίνοντας τὸ μήνυμα ὅτι ὄχι μόνο κάθε προσπάθεια ἐπέκτασης τῆς κατοχῆς θὰ ἔχει μεγάλο κόστος γιὰ τὸν ἐχθρό, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν θὰ ἀποδεχθοῦμε ποτὲ τὰ τετελεσμένα τῆς εἰσβολῆς καὶ τῆς κατοχῆς καὶ ὅτι θὰ ἐργαζόμαστε συνεχῶς γιὰ ἀποκατάσταση τῶν δικαιωμάτων ὅλων τῶν νομίμων κατοίκων τῆς Κύπρου.

Θεωροῦμε ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ ἐπιτυχία τοῦ ἀγώνα μας τὴν κοινὴ δράση Ἑλλάδας καὶ Κύπρου σὲ ὅλα τὰ μέτωπα γιὰ τὴν προώθηση τοῦ ἔθνικοῦ μας θέματος. Καὶ μᾶς ἀνησυχεῖ ἰδιαίτερα ἡ πρόσφατὴ ἀπόφαση στὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης γιὰ τὸ Κόσσοβο, ποῦ λήφθηκε μὲ ἑλληνικὴ εἰσήγηση. Ἐπιτείνονται, μάλιστα, οἱ φόβοι μας γιὰ ἐπαλήθευση τῶν φημῶν ὅτι ἡ Ἑλλάδα

ἀποδέχτηκε εἰσήγηση τῆς Τουρκίας ὅπως τὸ Κυπριακὸ μὴ ἐπηρεάσει τὴν ἀνάπτυξη τῶν μεταξύ τους σχέσεων.

Ἀπευθύνουμε ἀγωνιώδη ἔκκληση πρὸς τὴν Κυβέρνηση τῆς Μητρὸς Πατρίδος: «Ἀκοῦστε, ὅσο εἶναι καιρὸς, τῆ φωνή μας. Κρατηθήκαμε γιὰ αἰῶνες στή γῆ τῶν πατέρων μας μὲ πολλές θυσίες καὶ ποταμοὺς αἱμάτων. Φαίνεται, ὅμως, πὼς οἱ καιροὶ ἄλλαξαν κι ἂν δὲν ἐνεργήσουμε ἀμέσως καὶ μὲ τρόπο ἀποτελεσματικό, φοβούμαστε ὅτι σὲ λίγο ὡς Ἑλληνισμὸς θὰ ἔμαστε παρελθοντικὴ ἀναφορά γιὰ τὴν Κύπρο. Ἀντέχετε μιὰν τέτοια καταδίκη τῆς Ἱστορίας; Ἐμεῖς δὲν θὰ ἐγκαταλείψουμε τὸν ἀγώνα. Ἡ ὑπερτρισχίλιετῆς Ἑλληνικὴ παρουσία μας στὴν Κύπρο, ὅμως, μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτοῦμε τὴ συμπαράταξη ὁλόκληρου τοῦ Ἔθνους!»

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὅση κι ἂν εἶναι ἡ ἀθυμία τῶν καιρῶν καὶ ὅσο κι ἂν οἱ κίνδυνοι ποὺ ἀπειλοῦν τὴν πατρίδα μας εἶναι ἐξαιρετικὰ μεγάλοι, καλούμαστε σήμερα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία νὰ «προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι τῷ προϊόντι Χριστῷ ἐκ τοῦ μηνήματος» καὶ νὰ «συνεορτάσωμεν ταῖς φιλεόρτοις τάξεσι». Πανηγυρίζοντας τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, δὲν ὑποτιμοῦμε τὶς δυσκολίες καὶ δὲν παραθεωροῦμε τοὺς κινδύνους. Τοὺς ἀξιολογοῦμε ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς νέας βιοτῆς, τὴν ὁποῖαν εἰσήγαγε στὸν κόσμον ὁ Ἀναστάς Κύριος. Ὑπερβαίνουμε τὸν σταυρὸ· δὲν παραμένουμε στὸν τάφο· ἀναμένουμε μὲ βεβαιότητα καὶ ἐργαζόμαστε γιὰ τὴν Ἀνάσταση.

Μὲ τὴ βásiμη ἐλπίδα γιὰ τὴν τελικὴ κατίσχυση τοῦ δικαίου μας, ἀπευθύνουμε τὸν ἀναστάσιμο χαιρετισμὸ καὶ τὶς πατρικὲς εὐχές μας πρὸς ὅλους, ἰδιαιτέρα τοὺς ἐμπερίστατους: τοὺς πρόσφυγες, τοὺς ἐγκλωβισμένους, τοὺς ἀγνοουμένους καὶ τοὺς συγγενεῖς τους, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ὅσους ἀντιμετωπίζουν οἰκονομικὰ καὶ ἄλλα προβλήματα.

Εἶθε ὁ Ἀναστάς Κύριος νὰ χαρίσει σὲ ὅλους τὶς εὐλογίες Του καὶ στὴν πατρίδα μας σύντομα τὴν πολυπόθητη ἐλευθερία.

Ἱερᾶ Ἀρχιεπισκοπῆ Κύπρου,
Ἅγιον Πάσχα 2024

Διάπυρος ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι εὐχέτης

†: Κύπρος Γιώργος

ΑΠΑΚΟΙΝΩΘΕΝ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ, 20 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου συνήλθε σήμερα, Πέμπτη, 20ῦ Ιουνίου 2024, σὲ συνεδρία, ὑπὸ τὴν προεδρία τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου καὶ ἐργάσθηκε ὡς ἑξῆς:

1) Ἀπεφάσισε τὴν τέλεση συνοδικοῦ συλλείτουργου τὸ Σάββατο, 20ῦ Ἰουλίου 2024, ἐπέτειο τῆς βάρβαρης τουρκικῆς εἰσβολῆς, προϊσταμένου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου, εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν Ἀποστόλου Βαρνάβα Κοκκινοτριμιθιάς, προσωρινὸ καθεδρικὸ ναὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυρηνείας. Μετὰ τὸ συλλείτουργο θὰ ἀκολουθήσει Πάράκληση γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου καὶ δέηση ὑπὲρ ἀνευρέσεως τῶν ἀγνοουμένων.

2) Ὅρισε τὶς ἡμερομηνίες τέλεσης τῶν καθιερωμένων Μνημοσύνων ὡς ἑξῆς:

α) Τὴν 7ῦ Ἰουλίου 2024, γιὰ τὸν ἐθνομάρτυρα Ἀρχιεπίσκοπο Κυπριανὸ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σφαγιασθέντες.

β) Τὴν 14ῦ Ἰουλίου 2024, γιὰ τοὺς πεσόντες κατὰ τὸ προδοτικὸ πραξικόπημα τῆς 15ῦ Ἰουλίου 1974.

γ) Τὴν 21ῦ Ἰουλίου 2024 γιὰ τοὺς πεσόντες κατὰ τὴ βάρβαρη τουρκικὴ εἰσβολή, καὶ

δ) Τὴν 4ῦ Αὐγούστου 2024 γιὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο καὶ Ἐθνάρχη Μακάριο. Τοῦ ἐπίσημου μνημοσύνου, στὴν Ἱερὰ Μονὴ Κύκκου, γιὰ τὸν Ἐθνάρχη Μακάριο, θὰ προστεῖ ἡ Α.Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Κύκκου καὶ Τηλλυρίας καὶ ὑπὸ ἄλλων Ἀρχιερέων.

3) Ἐξήτασε τοὺς οικονομικοὺς λογαριασμοὺς τῶν Θρόνων καὶ τῶν Σταυροπηγιακῶν Μονῶν, καθὼς καὶ τοῦ ΚΕΤ, γιὰ τὸ ἔτος 2023 καὶ τοὺς προϋπολογισμοὺς γιὰ τὸ ἔτος 2024.

4) Ἀσχολήθηκε μὲ ὅσα ἀπαράδεκτα παρατηροῦνται κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς πρωΐας τοῦ Μ. Σαββάτου σὲ μερικοὺς ναοὺς καὶ ἀποφάσισε ὅπως ἀπαγορεύσει αὐστηρῶς τὶς ἄλλες ἐνέργειες, πλὴν τοῦ μὲ κόσμιον τρόπο σκορπισμοῦ τῶν φύλλων δάφνης, στὶς ὁποῖες προβαίνουν οἱ ἱερεῖς, ἐπίτροποι ἢ οἱ ἱερόπαιδες (τρέξιμο στὸν ναὸ, λάβαρα, ἐξαπτέρυγα κλπ.).

Τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός...» δὲν θὰ πρέπει νὰ καταργεῖ τὴν προτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία...», οὔτε καὶ νὰ ὀδηγεῖ στὴ διακωμώδηση τῆς ἀκολουθίας.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν ἀναφέρεται στὴν ἀφαίρεση τῶν μαύρων καλυμμάτων ἀπὸ τὶς εἰκόνες, οὔτε καὶ στὴν ἐκ μέρους τῶν πιστῶν ἔκφραση τῆς χαρᾶς διὰ τῆς ἐπὶ μικρὸν κρούσεως τῶν καθισμάτων τῶν στασιδίων.

5) Ἀπεφάσισε τὴν ἀπονομὴ τοῦ Ὁφικίου τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου στὸν ἱεροψάλτη κ. Σόλωνα Χατζησολωμό, γιὰ τὴ μακρὰ καὶ ὑψηλὴ διακονία του στὴν ψαλτικὴ τέχνη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Ἡ ἀπονομὴ θὰ γίνῃ ἀργότερα στὸ Μέγα Συνοδικὸ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου σὲ ἐπίσημη τελετὴ ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου.

6) Ζήτησε νὰ ἐνημερωθεῖ ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας περὶ τῆς νομοκανονικῆς θέσεως τῆς “χειροτονίας” ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε, γυναικὸς εἰς τὸν βαθμὸ τῆς διακονίσεως.

7)) Ἀπεφάσισε νὰ πληροφορήσει τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμα ὅτι ὁ φερόμενος ὡς ἱερομόναχος Εἰρηναῖος, Γάλλος στὴν καταγωγὴ, πρώην Βατοπεδινὸς Ἀγιορείτης καὶ ἡ φερόμενη ὡς Ἄννα μοναχὴ ἐκ Ξάνθης, οὐδεμίαν σχέση ἔχουν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, οὔτε καὶ φέρουν ἱερατικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸ καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀποφεύγει οἰανδήποτε μεταξὺ τους κοινωνία.

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου,
Πέμπτη, 20 Ἰουνίου 2024.

**ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΘΡΟΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΔΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

Μακαριώτατε καί Αγιώτατε Αρχιεπίσκοπε Νέας Ιουστινιανής καί πάσης Κύπρου, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ καί περιπόθητε ἀδελφέ καί συλλειτουργε τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Γεώργιε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Χριστὸς Ἀνέστη!

Μετ' αἰσθημάτων ἐξειδιασμένης τιμῆς καί ἐν Χριστῷ ἀγάπης, συμμετέχομεν εἰς τὴν χαρὰν τῆς Ἀγιωτάτης παλαιφάτου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἰδρυτοῦ καί προστάτου αὐτῆς Ἀποστόλου Βαρνάβα, παρόντες ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Κυδωνιῶν κυρίου Ἀθηναγόρου. Αἱ ἐκκλησιαστικά ἐορταί εἶναι πάντοτε καιρὸς κοινωνίας τῆς ζωῆς, ἀδελφικῆς ἐπικοινωνίας καί κοινῆς δοξολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ διὰ τὰ σωτήρια δωρήματα Αὐτοῦ. Ἡ κοινὴ εορτὴ τῶν Ἀποστόλων Βαρθολομαίου καί Βαρνάβα εἶναι κατ' ἔτος ἀποκάλυψις καί ἐπισφράγισμα τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης καί τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἠὺλογήθη ὑπὸ τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ νὰ εἶναι ὁ κληρονόμος τῆς πανιέρου Ἀποστολικῆς καί Ἀγιοπατερικῆς παρακαταθήκης. Ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πνευματικὴ, εἶναι ἡ ἰσχὺς τῆς ἀκλονήτου πίστεως εἰς Χριστόν, τῆς οὐ ζητούσης τὰ ἑαυτῆς ἀγάπης καί τῆς οὐ καταισχνούσης ἐλπίδος, ὁ ἀστείρευτος οὗτος ταμειυτῆρ ζωτικῶν ἀληθειῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὴν σχέσιν του μὲ τὸν πλησίον, μὲ τὴν κοινωνίαν καί τὴν κτίσιν, διὰ τὸν ἐπίγειον βίον καί τὸν αἰώνιον αὐτοῦ προορισμόν. Αὐτὴν τὴν κληρονομίαν φυλάσσουν αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν διὰ τῆς πιστότητός των εἰς τὸ δόγμα, εἰς τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν, τοὺς ἱερούς κανόνας, τὸ μοναστικὸν ἰδεῶδες καί τὸ διακονικὸν ἦθος, εἰς τὴν ἀδιάρρηκτον ἐνότητα τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν καί τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν ἀδελφόν.

Ἡ καλὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας δίδεται πάντοτε ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἐκάστοτε ἱστορικῶν συνθηκῶν. Εἰς τὴν συνάντησίν της μὲ τὸν κόσμον, τὸν πολιτισμόν καί τοὺς πολιτισμούς, ἡ Ἐκκλησία ἀποσαφηνίζει ἐπικαίρως τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, μεταμορφώνει τὸν κόσμον, παράγει πνευματικὸν πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος ἐμπλουτίζει τὴν ζωὴν καί τὴν ἀνάγει εἰς τὴν αἰώνιον προοπτικὴν της, χωρὶς νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν κόσμον καί νὰ ἐκκοσμικεῖται. Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ πορεύεται πρὸς τὴν οὐράνιον Βασιλείαν διὰ μέσου τῆς

πολυκυμάντου ιστορικής πραγματικότητας, αγωνιζόμενος διά τήν κατά Χριστόν μεταμόρφωσιν τῆς ἱστορίας, ἐνισχυόμενος ὑπό τοῦ Κυρίου τοῦ εἰπόντος τό «Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τόν κόσμον» (Ἰωάν. ἱστ', 33).

Εἰς τόν κοινόν ἀγῶνα διά κοινήν φιλόθεον καί φιλόθρονον χριστιανικήν μαρτυρίαν ἐνώπιον τῶν μεγάλων συγχρόνων προκλήσεων, -θρησκευτικῶν, ἠθικῶν, κοινωνικῶν, οικονομικῶν, πολιτισμικῶν, ἐπιστημονικῶν καί τεχνολογικῶν-, ὄλων τῶν τάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καί τήν ἀκεραιότητα τῆς δημιουργίας, ἀναδεικνύεται ἡ καινοποιός μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅπως ἔχει γραφή, «πουθενά δέν συμφιλώθηκε τόσο βαθιά ὁ νοῦς καί ἡ καρδιά, ἡ πίστη καί ἡ γνώση, ἡ ἐλευθερία καί ἡ ἀγάπη, ἡ ψυχή καί τό σῶμα, τό ἄτομο καί ἡ κοινωνία, ἡ φύση καί ἡ ἱστορία, τό πνεῦμα καί ἡ ὕλη, ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ, ὅσο στή ζωὴ τῆς Ὁρθοδοξίας».

Μακαριώτατε,

Ἐκτυλίσσεται ἡ ἱστορία μέ πολλές περιπετείας καί διακυμάνσεις καί ἡ ἀσάφεια τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δέν ἐπιτρέπει ἀσφαλεῖς προβλέψεις διά τά ἐρχόμενα. Ἡμεῖς οἱ πιστοί δέν ἔχομεν διλήμματα, διότι ζῶμεν καί κινούμεθα καί ἐσμέν ἐν τῇ βεβαιότητι, ὅτι τό παρόν καί τό μέλλον μας εὐρίσκονται εἰς τάς χεῖρας τοῦ ἔχοντος ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ χρόνους καί καιρούς Κυρίου τῆς δόξης, ὅτι τό κακόν δέν ἔχει τόν τελευταῖον λόγον εἰς τήν ἱστορίαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι καί θά παραμείνη εἰς τοὺς αἰῶνας τόπος ἀγιασμοῦ καί «κοινωνία θεώσεως», πορευομένη πρός τήν Βασιλείαν τῶν Ἐσχάτων, πρός «τὴν ἀνέσπερον καί ἀδιάδοχον καί ἀτελεύτητον ἡμέραν», ἐνθα «ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγή οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκ. κα', 4).

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, κατασπαζόμενοι τήν ἡμετέραν περισπούδασον ἡμῖν Μακαριότητα φιλήματι ἀναστασίμῳ, δεόμεθα τοῦ πανοικτίρμονος καί πανδώρου Θεοῦ, ὅπως σκέπη καί κρατύνη Αὐτῆν πρός συνέχισιν τοῦ εὐλογημένου «ἔργου διακονίας» τοῦ ἐν Κύπρῳ φιλοχρίστου λαοῦ Αὐτοῦ, ἐξαιτούμενοι δέ καί τάς Ὑμετέρας προσευχάς, ἐπικαλούμεθα ἐφ' Ὑμᾶς, ἐπί τήν περί Ὑμᾶς σεπτήν Ἱεραρχίαν, τόν εὐαγῆ κλῆρον, τοὺς εὐσεβεῖς μοναστάς καί ἐπί τόν χριστῶνυμον κυπριακόν λαόν, πρεσβεῖαις τοῦ Ἁγίου καί Ἐνδόξου Ἀποστόλου Βαρνάβα, τοῦ οὐρανίου προστάτου τῆς καθ' Ὑμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, τήν ζειδωρον χάριν καί τό ἄπειρον ἔλεος τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης.

βκδ' Ἰουνίου ς'

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός
Τῆς Α.Θ. Παναγιότητος
ἀπουσιαζούσης
Ὁ Επίτροπος Αὐτῆς

Γ. Χαλιωτόν Ἐπιμεισίμ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
κ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ
ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ, 26 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024

Ευλογημένη συγκυρία η εφετινή, κατά την οποία λόγω της οψιμότητας του Πάσχα, εορτή της αποφοίτησης της Σχολής μας γίνεται κατά την εβδομάδα της Πεντηκοστής. Το όλο εκκλησιαστικό περιβάλλον της εβδομάδας αλλά και οι ύμνοι, που πριν λίγο ακούσαμε, μας οδηγούν στο να συνειδητοποιήσουμε το έργο του Αγίου Πνεύματος στη ζωή μας. Ακούοντας ότι το Άγιον Πνεύμα «άλιείς Θεολόγους ανέδειξε» καταλαβαίνουμε ότι «ούχ ικανοί έσμεν άφ' έαυτών, άλλ' ή ικανότης ήμών έκ τοϋ Θεοϋ» και πως ό,τι προσφέρει ο προσερχόμενος σε εκκλησιαστική υπηρεσία είναι το «ράκος» της ύπαρξής του, μιαν ευτελή, αδρανή, πρώτη ύλη. Αυτήν την ευτέλειά μας έρχεται να συναντήσει «ή Θεία Χάρις, ή πάντοτε τὰ άσθενή θεραπεύουσα και τὰ έλλείποντα άναπληροϋσα» και να μας αναδείξει εργάτες του Ευαγγελίου.

Ανασκοπώντας, λοιπόν, το επιτελεσθέν υπό της Θεολογικής Σχολής έργον κατά το παρελθόν έτος, κατανοούμε ότι αναφερόμαστε στις ανθρώπινες προσπάθειές μας να ανταποκριθούμε στο κάλεσμα της Εκκλησίας. Κι όσα ειπώθηκαν άπόψε συνιστούν τη μια συνισταμένη του όλου εγχειρήματος, την ανθρώπινη.

Κάτω από αυτό το πρίσμα αξιολογούμε και την εννιάχρονη προσφορά της Θεολογικής μας Σχολής, που ήλθε να καλύψει ένα πραγματικό κενό στη ζωή της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Κύπρου. Ένα κενό που επέτεινε το αναίτιο και αδικαιολόγητο κλείσιμο της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης από τους Τούρκους, το κλείσιμο της Θεολογικής Σχολής του Σταυρού στα Ιεροσόλυμα και η εκκοσμίκευση των Θεολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων της Ελλάδος.

Η προσφορά αυτή είναι ήδη αισθητή στην κοινωνία μας με τους αποφοίτους της Σχολής, κληρικούς και λαϊκούς, που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους

στην Εκκλησία και σε άλλους τομείς της κοινωνίας, καθώς και από τις θεολογικές ζυμώσεις και συζητήσεις που παρατηρούνται με ομιλίες των καθηγητών και συνέδρια τα οποία διοργανώνει η Σχολή. Αξιόλογη ήταν φέτος και η προσφορά της Σχολής στη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για τους ιερείς μας, κάτι το οποίο θα συνεχιστεί και στην επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά.

Απονέμουμε τον δίκαιο έπαινο σε όσους εργάστηκαν φιλοτίμως για πραγμάτωση των υψηλών στόχων της Σχολής· τη διεύθυνση, τους καθηγητές, όλο το προσωπικό και τους φοιτητές της Σχολής και ευχόμαστε κάθε ευλογία από τον Θεό στην όλη προσπάθειά τους, στη ζωή και τα έργα τους.

Καθηκόντως, αναφέρουμε και ευγνωμόνως μακαρίζουμε τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο τον Β' που συνέλαβε τα πιεστικά μηνύματα των καιρών και υλοποίησε τον στόχο αυτό, ο οποίος ήταν στόχος και του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ', τον οποίο ματαίωσε, όμως, η Τουρκική εισβολή και κατοχή.

Μια σύντομη ανάλυση των αναζητήσεων του σημερινού κόσμου και ένα φευγαλέο βλέμμα στην κοινωνία μας θα μας έδινε ξεκάθαρα να καταλάβουμε τί αναμένει σήμερα ο κόσμος, από την Εκκλησία και τους Θεολόγους της.

Στην εποχή μας η μηχανή κι ο θόρυβός της, κι ο μηχανοκινούμενος πολιτισμός, δημιουργούν νέες μορφές ζωής και εκδηλώσεων, εξ αιτίας των οποίων ο άνθρωπος δοκιμάζεται «περί την πίστιν», αλλά και «περί την ήθικην». Στους ταραγμένους και θυελλογενείς καιρούς που ζούμε, ο άνθρωπος, «τὸ μέγα καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, τὸ τῆς θείας φύσεως ἀπεικόνισμα», βιάζεται και βασανίζεται από ένα πλήθος αντιανθρώπινων και υπανθρώπινων δομών και καταστάσεων. Εξαντλείται στα βιομηχανικά, ηλεκτρονικά και οικονομικά προγράμματα. Παραλογίζεται μπροστά στις τόσες ψευδοθεότητες, που εισέβαλαν στην «προηγμένη» κοινωνία. Τα ορθολογικά αποτελέσματα της επιστήμης τον πήραν στα άστρα, του ανακάλυψαν πολλά μυστικά της φύσης, δεν του κάλυψαν όμως το συνεχώς ευρυνόμενο πλέγμα των ανικανοποίητων, το χαίνον πνευματικό κενό. Αντίθετα μάλιστα. Του δέσμευσαν την ελευθερία, τον περιτείχισαν για να έχει μάτια αλλά να μη βλέπει, να έχει αυτιά αλλά να μην ακούει, παρά μόνο όσα κρίνεται από άλλους, ότι είναι επιτρεπτό και σκόπιμο να ακούει.

Μπροστά στην πλημμύρα των πληροφοριών βρεθήκαμε από καιρού. Ζήσαμε και πολλά, άλλου είδους μειονεκτήματα των νέων τεχνολογιών. Η αντικατάσταση πολλών ειδών και θέσεων εργασίας από τους υπολογιστές και άλλα προηγμένα μέσα των εφαρμοσμένων επιστημών, έθεσε στην ανεργία πολλούς ανθρώπους. Η απλή εκτέλεση διαταγών στη λειτουργία των μηχανών

έθεσε εκτός λειτουργίας και την κρίση μας. Ο καταγιγισμός της διαφήμισης εξουδετέρωσε και την ελευθερία της επιλογής μας. Μπροστά στην πρόκληση των πολλών χρηστικών προϊόντων, επήλθε και ανατροπή της κλίμακας των αξιών μέσα μας. Υπερεκτιμούμε ασήμαντα πράγματα και υποτιμούμε αξίες και ιδανικά.

Ως Εκκλησία και ως Ποιμένες διερωτηθήκαμε πολλές φορές πόσο διευκολύνονται ή αν μπορούν οι άνθρωποι, που κατά εκατομμύρια σήμερα πλοηγούνται στο ηλεκτρονικό σύμπαν, να ανακαλύψουν τα θαυμάσια του Θεού μέσω του διαδικτύου. Μήπως ανάμεσα στους άλλους κινδύνους και πειρασμούς της αλόγιστης χρήσης του κυβερνοχώρου ελλοχεύει και ο κίνδυνος να αναζητούμε τον Θεό και να προσπαθούμε να τον συναντήσουμε στην οθόνη του υπολογιστή και σε μαθηματικές εκφράσεις και όχι στην Εκκλησία και στο πρόσωπο του συνανθρώπου μας;

Είναι φανερό πως όσο μεγαλύτερη και εξειδικευμένη δύναμη συσσωρεύεται στα χέρια του ανθρώπου, τόσο αυξάνει και η ευθύνη του για ορθή χρήση της, αλλά και ο κίνδυνος για τον ίδιο ως πρόσωπο, καθώς και για την ανθρωπότητα. Από την άλλη, όμως, δεν είναι δυνατό ούτε και πρέπει να τίθενται φραγμοί στην πρόοδο, την επιστημονική και τεχνολογική ανακάλυψη. Κάθε εξωτερική απαγόρευση θα πυροδοτήσει τον πειρασμό της παρακοής.

Κι ερχόμαστε στην πιο πρόσφατη προσπάθεια για δημιουργία «νοούντων ύπολογιστικών συστημάτων» που να αναπαράγουν την ανθρώπινη ευφυΐα και συμπεριφορά, στην πλυδιαφημιζόμενη «τεχνητή νοημοσύνη».

Σ' αυτό το περιβάλλον θα κληθούμε, και καλούμαστε ήδη, να εργαστούμε οι Θεολόγοι και οι Ποιμένες της Εκκλησίας. Ποιος ο ρόλος μας, πώς θα δράσουμε στη νέα κατάσταση;

Στον άνθρωπο και τη θωράκισή του με αξίες θα πρέπει να στηριχτούμε. Η μηχανή, από μόνη της, δεν μπορεί να σκεφθεί. Μπορεί να δρα γρήγορα, όμως δεν αυτενεργεί. Ο άνθρωπος θα την τροφοδοτήσει και θα την προγραμματίσει με ιδέες και προτάσεις. Ο τρόπος εργασίας της θα εξαρτηθεί από την ανθρώπινη τροφοδοσία. Και υπάρχουν και θετικές και αρνητικές επιπτώσεις από τις εφαρμογές της. Η νέα τεχνική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάλυση δεδομένων, τον προγραμματισμό ρομποτικών συστημάτων, την πρόβλεψη και τη διαχείριση κρίσεων. Μπορεί, όμως, να επιφέρει και καταστροφές. Είδαμε, ήδη, ότι μπορεί με τηλεκατευθυνόμενους πυραύλους να καταστρέψει πόλεις, να θανατώσει πλήθος ανθρώπων. Πίσω όμως κι από τις δύο περιπτώσεις

υπάρχει ο ανθρώπινος προγραμματισμός. Εδώ έγκειται η ευθύνη μας.

Ο μεγάλος Χαλκηδόνας Μελίτων έλεγε, πολύ πριν ακόμα η τεχνική φτάσει στα σημερινά της επίπεδα, ότι ο άνθρωπος του Θεού αναγνωρίζει τον ηλεκτρονικό εγκέφαλο και υπολογιστή. Υπέρ αυτόν όμως θέτει την γλαύκα και υπέρ την γλαύκα την του Θεού Σοφίαν.

Ο νοήμων και θρησκευόμενος άνθρωπος ξέρει ότι οι διαπλανητικές του έρευνες, η σχεδόν θαυματουργική τελειοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών του, που έφτασαν στο σημείο να κρίνουν και να ελέγχουν τη λογική του και να προβλέπουν πέραν αυτής, δεν μπορούν να λύσουν τα προσωπικά του προβλήματα, να φτάσουν και να εισδύσουν στο μυστήριο της συνάντησής του με τον Θεό, να υπηρετήσουν τον απώτερο, τον τελικό προορισμό του.

Τα μέγιστα για τον άνθρωπο, η λύτρωση, η σωτηρία, εκτείνονται πέρα από τεχνητές νοημοσύνες και ευφυΐες.

Χρησιμοποιώντας ως εξωτερικό περίβλημα ό,τι προσφέρει η πρόοδος, η Επιστήμη και η Τεχνολογία, θα πρέπει να δώσουμε, όπως και ο Παύλος και οι Απόστολοι στην εποχή τους, το καθαρό μήνυμα του Χριστιανισμού και της Θεολογίας στον σύγχρονο κόσμο. Ταυτόχρονα σε δύο σημεία πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να εστιάσουμε ως Θεολόγοι και ως άνθρωποι της Εκκλησίας. Να δοθεί μέγιστη προσοχή στις τυχόν παρενέργειες ή εκτροπές της νέας καλπάζουσας Τεχνολογίας από τη μια, και από την άλλη να δώσουμε στον κόσμο όλο να καταλάβει ότι τα προσωπικά προβλήματα και η λύτρωση του ανθρώπου, δεν μπορούν να επηρεασθούν ούτε και να εκφραστούν με οποιαδήποτε μορφή τεχνολογίας, ούτε και να κατανοηθούν έξω από τον εκκλησιαστικό περίβολο, μακράν από τη λειτουργική και μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας. Ακόμα και στην προνεωτερική και τη νεωτερική εποχή και όχι στη σημερινή μετανεωτερική, **«ό λόγος ό τοῦ Σταυροῦ» έξω από την Εκκλησία γίνεται απλώς λογοτεχνία, ποίηση, θέατρο. Μέσα στην Εκκλησία παίρνει το πνευματικό του περιεχόμενο και γίνεται αποκάλυψη, αλήθεια, βίωμα, λύτρωση, η όντως Ζωή.**

Σ' αυτόν, λοιπόν, τον κόσμο καλούμαστε να δράσουμε αγαπητοί θεολόγοι. Κατανοούμε όλες τις αναζητήσεις του ανθρώπου, γνωρίζουμε και όλα τα προηγμένα μέσα που διαθέτει, αλλά καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι: **το βαθύτερο ζητούμενο είναι και σήμερα η λύτρωση και ο Λυτρωτής.** Μπορεί από πολλούς αυτή η θεώρηση μας να αντικρισθεί ως «σκάνδαλον» ή «μωρία», όπως και στην εποχή του Απ. Παύλου. Συνιστά όμως τον μόνον δρόμο

σωτηρίας. Και η παρέμβασή μας στον κόσμο και την εποχή μας καθίσταται αναγκαία.

Παρέλειψα τα απλούστερα και αυτονόητα. Ότι θα πρέπει να αντιταχθούμε και να προσπαθήσουμε να θεραπεύσουμε μια επιφανειακή θρησκευτικότητα που εκδηλώνεται από μερικούς, ακόμα και κληρικούς και μοναχούς και που καταργεί την πνευματική διάσταση της πίστης μας, την «έν πνεύματι και αληθεία» λατρεία μας και οδηγεί σε νεκρούς τύπους και εκζήτηση καθημερινών «θαυμάτων» στη ζωή μας. Είναι αυτή που εξέθρεψε και τα πρόσφατα σκάνδαλα που ταλανίζουν τους πιστούς και την Εκκλησία.

Εξαποστέλλοντάς σας απόψε στο «γέωργιον» του Κυρίου, αγαπητοί απόφοιτοι, ευχόμαστε κάθε συναντίληψη από τον Θεό. Η δική μας βοήθεια, της Ιεράς Συνόδου και της ποιμαίνουσας γενικά Εκκλησίας, είναι πάντοτε δεδομένη. Όποτε θέλετε μπορείτε να απευθυνθείτε κοντά μας. Κοινό είναι το έργο, κοινή και η προσπάθειά μας.

Ευχαριστώ και πάλιν όλους εκείνους που συνέβαλαν στην ομαλή λειτουργία της Σχολής: Διεύθυνση, Καθηγητές, υπόλοιπο προσωπικό και εκείνους που οικονομικά στήριξαν την όλη προσπάθεια.

Είθε η Παναγία και Ομοούσιος και Ζωαρχική Τριάς, η μία Θεότης και Βασιλεία, να ευλογεί το έργο της Σχολής και να μας αξιώσει πέραν τούτου και του άλλου μείζονος στόχου μας, που είναι η απελευθέρωση της τάλαινας πατρίδας μας, στόχου προς τον οποίο όλοι, με προεξάρχοντες τους Θεολόγους πρέπει να είμαστε στρατευμένοι.

Η Α.Μ. Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΣΤΟΥΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥΣ ΤΩΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ»
ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

— ❁ ❁ ❁ —
ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η Ιερά Μητρόπολη Αλεξανδρουπόλεως, η Ιερά Μητρόπολη Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και ο Δήμος Αλεξανδρουπόλεως, μετά τη σχετική προτροπή και την έγκριση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, προσκάλεσε για τους εορτασμούς των «**ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ**» της Αλεξανδρουπόλεως τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κ. κ. Γεώργιο.

Η Α.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος, αποδεχόμενος την πρόσκληση, αφίχθη στην Αλεξανδρούπολη το απόγευμα της Δευτέρας, 13 Μαΐου 2024, συνοδευόμενος από τον διάκονό του π. Μιχαήλ Νικολάου, για να συμμετάσχει στις εκδηλώσεις για τα «**ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ**» της πόλης και της Θράκης γενικότερα. Στις 7.00μ.μ. έγινε επίσημη υποδοχή του Μακαριωτάτου στον Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Νικολάου, από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη

Αλεξανδρουπόλεως κ. Άνθιμο, από τον Αντιπεριφερειάρχη Έβρου κ. Ευάγγελο Πουλιλιό, τον Δήμαρχο Αλεξανδρουπόλεως κ. Ιωάννη Ζαμπούκη, τον Διοικητή της 12ης Μ/Κ Μεραρχίας Πεζικού ΕΒΡΟΥ Υποστράτηγο Ιωάννη Κορρέ, τον κλήρο και τον λαό της πόλης. Ακολούθως, τελέστηκε Μέγας Πανηγυρικός Εσπερινός, χοροστατούντος της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου και συγχοροστατούντων των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου κ. Δαμασκηνού και Αλεξανδρουπόλεως κ. Ανθίμου, στην παρουσία πολιτικών και στρατιωτικών αρχών της πόλης.

Τον Προκαθήμενο της Κυπριακής Εκκλησίας προσφώνησε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως κ. Άνθιμος, ο οποίος καλωσόρισε με εγκαρδιότητα τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου, ευχαριστώντας τον για την αποδοχή της πρόσκλησης να τιμήσει με την παρουσία του τους εορτασμούς για τα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» της Αλεξανδρούπολης και να επευλογήσει τον ακριτικό λαό της Θράκης και του Έβρου. Ο Σεβασμιώτατος αναφέρθηκε στις ιδιαίτερες σχέσεις Θρακιωτών και Εβριτών με τη μαρτυρική μεγαλόνησο της Κύπρου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΑΟ
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΡΙΦΩΤΙΣΣΗΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΝΟ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ανέφερε χαρακτηριστικά: «Ο ακριτικός τόπος της Θράκης δεν διαφέρει και πολύ από την Κύπρο, όσο και αν τα εξωτερικά δεδομένα φαίνονται ρόδινα: ένας φόβος αβεβαιότητας επιπολάζει μονίμως πάνω από τα κεφάλια του ακριτικού λαού της Θράκης».

Στη συνέχεια, αντιφώνησε ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος, με έντονο το αίσθημα της φιλοπατρίας και της αγωνιστικότητας, προβάλλοντας στο πολυπληθές εκκλησίασμα και στην πολιτική, πνευματική και στρατιωτική ηγεσία του τόπου, το φλέγον εθνικό ζήτημα της Κύπρου και την επιτακτική ανάγκη να μην λησμονηθεί. Το κείμενο της αντιφώνησης του Μακαριωτάτου παραθέτουμε αυτούσιο στις σελ. 256 του παρόντος τεύχους.

Μετά το πέρας του Εσπερινού πραγματοποιήθηκε Λιτάνευση της ιεράς εικόνας της Παναγίας Ελευθερώτριας στους δρόμους της πόλης. Ακολούθησε Δείπνο στο Επισκοπείο της Ιεράς Μητροπόλεως παρουσία μεταξύ άλλων και του Περιφερειάρχη Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κ. Χριστόδουλου Τοψίδη.

Το πρωί, της Τρίτης, 14 Μαΐου 2024, τελέστηκε Αρχιερατικό Συλλείτουργο προϊσταμένου του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου και συλλειτουργούντων των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου κ. Δαμασκηνού και Αλεξανδρουπόλεως, Τραϊανουπόλεως και Σαμοθράκης κ. Ανθίμου.

Η Α.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Γεώργιος ομίλησε κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας. Το κείμενο της ομιλίας του Μακαριωτάτου παραθέτουμε αυτούσιο στις σελ. 264.

Στη συνέχεια, εκφωνήθηκε από τον Διευθυντή του Σχολείου της Μητροπόλεως Αλεξανδρουπόλεως κ. Βάιο Τερζούδη, το επίσημο Πρωτόκολλο των «**ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ**» της πόλεως και τελέστηκε η επίσημη Δοξολογία για τα 104 χρόνια από την απελευθέρωση της Αλεξανδρουπόλεως. Τον πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε ο Δήμαρχος Αλεξανδρουπόλεως κ. Ιωάννης Ζαμπούκης. Την Κυβέρνηση εκπροσώπησε ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών κ. Χρήστος Σταϊκούρας. Παρόντες ήταν ο Αρχηγός Γ.Ε.Σ. Αντιστράτηγος Κωστίδης Γεώργιος, ο Υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Σταύρος Κελέτσης, ο Διοικητής Δ' Σώματος Στρατού Αντιστράτηγος Παπασταθόπουλος Σταύρος, οι Βουλευτές Έβρου, ο Περιφερειάρχης Ανατ. Μακεδονίας - Θράκης κ. Χριστόδουλος Τοψίδης, ο Διοικητής της 12ης Μ/Κ Μεραρχίας Πεζικού Υποστράτηγος Κορρές Ιωάννης, εκπρόσωποι πολιτικών και στρατιωτικών αρχών της περιοχής της Θράκης και των σωμάτων ασφαλείας και Πρόεδροι Συλλόγων της περιοχής.

Μετά το πέρας της Δοξολογίας πραγματοποιήθηκε κατάθεση στεφάνων στο Ηρώον της πόλεως. Οι εορταστικές εκδηλώσεις κορυφώθηκαν με τη μεγάλη στρατιωτική και μαθητική παρέλαση, που πραγματοποιήθηκε στην παραλιακή λεωφόρο Βασ. Αλεξάνδρου. Τη μεγαλειώδη παρέλαση παρακολούθησαν ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος, ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών Χρήστος Σταϊκούρας, ως εκπρόσωπος της Κυβέρνησης και ο βουλευτής Έβρου Χρήστος Δερμεντζόπουλος, ως εκπρόσωπος της Βουλής, πολιτικές και στρατιωτικές αρχές της πόλης και πλήθος κόσμου. Κατά τη διάρκεια της παρέλασης έγιναν πτήσεις ελληνικών μαχητικών αεροπλάνων F16 πάνω από τον χώρο της παρέλασης.

Μετά το πέρας της παρέλασης ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου επισκέφθηκε την έδρα της 12ης Μ/Κ Μεραρχίας Πεζικού, όπου τον υποδέχθηκε ο Αρχηγός Γ.Ε.Σ. Αντιστράτηγος Κωστίδης Γεώργιος και ο Διοικητής Υποστράτηγος Ιωάννης Κορρές. Έγινε ανταλλαγή ενθυμίων και στη συνέχεια,

ο Μακαριώτατος, συναντήθηκε με τους Κυπρίους φοιτητές της Αλεξανδρούπολης. Ακολούθησε επίσημο γεύμα σε εστιατόριο της πόλεως.

Το απόγευμα της ίδιας ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου επισκέφθηκε την Καπαδοκική Εστία και το Μουσείο, όπου ο Πρόεδρος κ. Φάνης Ισαακίδης και τα μέλη του τον ξενάγησαν στις υπόσκαφες κατασκευές του. Ο Μακαριώτατος έγραψε συγκινημένος στο βιβλίο επισκεπτών και δώρισε την φιλντισένια ράβδο του στο ναΐδριο του Μουσείου.

Το βράδυ της Τρίτης, 14 Μαΐου 2024, μέσα σε κλίμα ιδιαίτερης συγκίνησης, αναγορεύτηκε **Επίτιμος δημότης Αλεξανδρουπόλεως ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος**, με την ευκαιρία της επισκέψεώς του για τους πάνδημους εορτασμούς των Ελευθερίων της πόλης. Η σεμνή τελετή πραγματοποιήθηκε στον χώρο της ανακαινισμένης ιστορικής «**ΑΠΟΘΗΚΗΣ**» αρ. 2 στο λιμάνι της πόλεως, σε υλοποίηση της πρόσφατης απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου, μετά από πρόταση του Δημάρχου κ. Ιωάννη Ζαμπούκη.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ
ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΗΜΟΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

«Η παρουσία του Προκαθημένου της Εκκλησίας της Κύπρου εκπροσωπεί και εκφράζει ολόκληρο τον πονεμένο λαό της Κύπρου και αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για τον Δήμο μας», είπε χαρακτηριστικά ο Δήμαρχος της πόλης στην προσφώνησή του.

«Η τιμητική αυτή διάκριση προς το πρόσωπο του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου», τόνισε ο κ. Ζαμπούκης, «αποτελεί κοινωνική στήριξη του λαού και μπορεί να λειτουργήσει ως γέφυρα συνεργασίας και αδελφοσύνης του λαού της Αλεξανδρούπολης και της Κύπρου σε κάθε ανάγκη. Αποτελεί, παράλληλα, πνευματική και εθνική στήριξη, αφού ο Μακαριώτατος καταβάλλει κόπους και θυσίες στη μεταλαμπάδευση των πανανθρώπινων αξιών και των αληθειών της πίστεώς μας, ενώ το υψηλό και σταθερό εθνικό φρόνημά του δεν τον άφησε αδιάφορο στο εθνικό πρόβλημα της Κύπρου. Είναι η αναγόρευση του Μακαριωτάτου ευκαιρία καλλιέργειας της ιστορικής συνείδησης του λαού, ώστε να βαδίζει με φρόνημα πιστό και σταθερό στις ελληνορθόδοξες αξίες μας». Ο κ. Δήμαρχος, περαίνοντας τον λόγο του, χαρακτήρισε τον Μακαριώτατο ως λαμπάδα φωτός που συνεχίζει την ιστορική πορεία του έθνους.

Ο Αρχιεπίσκοπος αποδεχόμενος την τιμητική διάκριση αντιφώνησε, βαθιά συγκινημένος, ευχαριστώντας τον Δήμαρχο και τους δημότες της Αλεξανδρούπολης. Την αντιφώνηση του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Γεωργίου παραθέτουμε αυτούσια στις σελ. 272.

Παρόντες στην εκδήλωση ήταν ο Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως κ. Άνθιμος, ο Αντιπεριφερειάρχης, δημοτικοί Άρχοντες, Στρατιωτικοί και εκλεκτοί προσκεκλημένοι του Δήμου.

Μετά το πέρας της τιμητικής αυτής εκδήλωσης οι Αλεξανδρουπολίτες που είχαν κατακλύσει το προαύλιο και τις προβλήτες του λιμανιού, συνόδευσαν τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου στην εκδήλωση – αναπαράσταση της ελεύσεως της εικόνας Παναγίας Τριφωτίσης στο λιμάνι της πόλεως από την Αίνο. Από ειδική εξέδρα ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου απηύθυνε υπαίθριο χαιρετισμό προς τους Θρακιώτες και Εβρίτες, τον οποίο παραθέτουμε αυτούσιο στις σελ. 276.

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως κ. Άνθιμος ανέφερε στον χαιρετισμό του ανάμεσα σ' άλλα και τα εξής: «Μια μικρή ιστορία τοπική, με την παρουσία σας Μακαριώτατε, γίνεται ιστορία του Ελληνισμού που δεν κάμπτεται, ο τόπος μας θα συνεχίσει να μένει ελεύθερος, διότι εδώ είμαστε παμπάλαιοι με ελληνορθόδοξο χριστιανικό πολιτισμό. Στο πρόσωπό σας βλέπουμε

τον ενιαίο Ελληνισμό σε μια αδιάκοπη πορεία στο παρελθόν και το μέλλον».

Στη συνέχεια, ακολούθησε μουσικοχορευτική εκδήλωση με χορούς και τραγούδια της Θράκης, της Κύπρου και του Πόντου.

Την Τετάρτη, 15 Μαΐου 2024, ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Κύπρου, συνοδευόμενος από τον Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως Άνθιμο, επισκέφθηκε την Ιερά Μητρόπολη Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου. Τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου υποδέχθηκε στην Ορεστιάδα ο οικείος Μητροπολίτης κ. Δαμασκηνός, με τον Δήμαρχο της Ορεστιάδος κ. Διαμ. Παπαδόπουλο, τον ιερό κλήρο της Μητροπόλεως, τα οργανωμένα σύνολα με τις παραδοσιακές τους στολές και αριθμός πιστών. Ακολούθως, εψάλη Δοξολογία στον Μητροπολιτικό Ναό Αγίων Θεοδώρων Ορεστιάδος. Ο Δήμος της ακριτικής Ορεστιάδος είναι αδελφοποιημένος με αυτόν της κατεχόμενης Μόρφου. Αξίζει να σημειώσουμε ότι πρώτη φορά στην ιστορία της επισκέπτεται την Ορεστιάδα Προκαθήμενος της μαρτυρικής Εκκλησίας της Κύπρου, σε μία κίνηση με πολλαπλούς συμβολισμούς και μηνύματα για κοινούς προβληματισμούς και συντονισμένους εθνικούς αγώνες.

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου κ. Δαμασκηνός στην προσφώνησή του τόνισε την κοινή μοίρα της Θράκης με την Κύπρο, αλλά και τα κοινά ερείσματα που είναι η Πίστη στον Θεό και η ελληνορθόδοξη παράδοση. Ακολούθησε αντιφώνηση από τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου, ο οποίος ιδιαίτερα συγκινημένος ευχαρίστησε για την υποδοχή και τη φιλοξενία. Στον χαιρετισμό του τόνισε μεταξύ άλλων ότι η πατρίδα είναι όπως το κειμήλιο με ανεκτίμητη αξία. Η πατρίδα εμπνέει και μας οδηγεί ακόμη και στη θυσία της ίδιας της ζωής μας, γι' αυτό και οι πρόγονοί μας με ποταμούς αιμάτων την κράτησαν ελληνική και χριστιανική παρά τους πολλούς κατακτητές που γνώρισε.

Ακολούθησε ιερατική σύναξη του ιερού κλήρου των Μητροπόλεων Διδυμοτείχου και Αλεξανδρουπόλεως με κύριο ομιλητή τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Γεώργιο, με θέμα: «Η διαχρονική προσφορά της Εκκλησίας της Κύπρου στους αγώνες του έθνους». Έπειτα, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου επισκέφθηκε το Δημαρχείο Ορεστιάδος, συνομίλησε με τον κ. Δήμαρχο και αντάλλαξαν δώρα. Στη συνέχεια, ο οικείος Μητροπολίτης παρέθεσε γεύμα, σε εστιατόριο πολύ κοντά στα σύνορα Έβρου, προς τιμή του Αρχιεπισκόπου Κύπρου και έγινε ανταλλαγή δώρων και ενθυμίων της επισκέψεως.

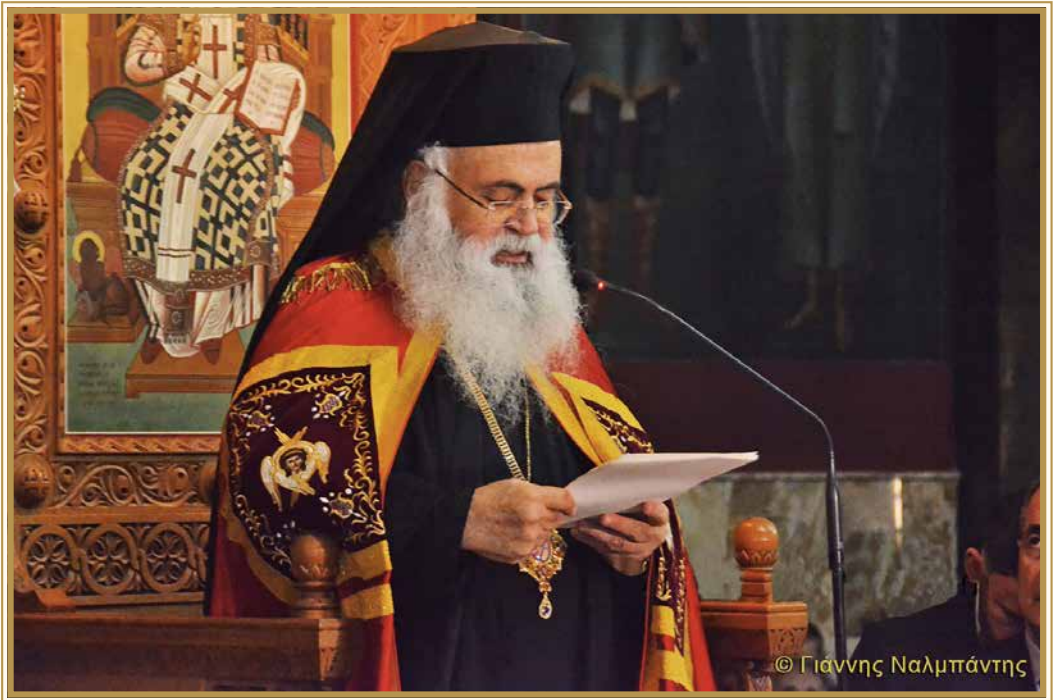

Το απόγευμα, ο Μακαριώτατος, συνοδευόμενος από τον Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως, πραγματοποίησε επίσκεψη στην Ιερά Μονή «Παναγίας του Έβρου» Μάκρης. Η Ηγουμένη Μακρίνα μοναχή και σύσσωμη η αδελφότητα υποδέχθηκαν με μεγάλη χαρά τον Μακαριώτατο, ζητώντας την ευλογία του. Έπειτα, η Ηγουμένη ξενάγησε τον Μακαριώτατο στους χώρους του μοναστηριού. Ο Αρχιεπίσκοπος ευχαρίστησε την Αδελφότητα για τη θερμή υποδοχή και επέδωσε για ευλογία μια εικόνα του Αποστόλου Βαρνάβα.

Την επομένη, ημέρα Πέμπτη, 16 Μαΐου 2024, το πρωί, η Α.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου αναχώρησε από την Αλεξανδρούπολη, μέσω Θεσσαλονίκης, για την Κύπρο.

Η επίσκεψη του Μακαριωτάτου καταγράφηκε ήδη στις σελίδες της ιστορίας της Εκκλησίας της Κύπρου, ως μία επίσκεψη εκκλησιαστικής και εθνικής καρποφορίας. Ο Μακαριώτατός μας μετέφερε στους ακρίτες του Βορρά τις αγωνίες του Ελληνισμού της Κύπρου αλλά και το αγωνιστικό του φρόνημα για την πολυπόθητη Ελευθερία. Παράλληλα, άντλησε και ο ίδιος δυνάμεις από τους Αδελφούς μας της Αλεξανδρουπόλεως και του Έβρου για να συνεχίσει να βρίσκεται στις επάλξεις του χρέους και της τιμής, πάντοτε αγωνιστικός, για τη σωτηρία του κυπριακού Ελληνισμού. Αυτό, άλλωστε, επιβάλλει και η ιστορία των υπέρ της Πίστεως και της Πατρίδας αγωνισαμένων, απαγχοισθέντων και πεσόντων κληρικών και λαϊκών.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
κ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΑΟ
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ, 13 ΜΑΪΟΥ 2024

Σεβασμιώτατε,
Κύριε Περιφερειάρχη,
Κύριε Δήμαρχε,
Έλληνες και Ελληνίδες.

Ευχαριστώ πολύ για τα θερμά λόγια σας και τις εκδηλώσεις υποδοχής που μας επιφυλάξατε. Νιώθω αιχμάλωτος της αγάπης σας.

Κάθε φορά που πατώ τα χώματα της ελεύθερης Ελλάδας νιώθω μια αγαλλίαση, που δεν μπορεί με λόγια να περιγραφεί. Είναι ένα ανακάτεμα των αισθήσεων, που δεν επιτρέπει να διακρίνω ξεκάθαρα, αν ονειρεύομαι ή αν

είμαι ξύπνιος. Μόνο ένας αλύτρωτος Έλληνας, που μεταφέρει τον πόθο και τον καημό εκατοντάδων γενεών προγόνων του και είναι υποχρεωμένος να μεταδώσει αυτόν τον πόθο και σ' αυτούς που ακολουθούν μέχρι την ευλογημένη ώρα, που θα έρθει «τὸ ποθούμενον», μπορεί να με καταλάβει. Εσείς δεν έχετε αυτό το θλιβερό προνόμιο να με καταλάβετε. Εδώ και 104 χρόνια αναπνέετε ελεύθερο ελληνικό αέρα. Νιώθετε τη θαλπωρή της μητρικής αγκάλης. Όσο και αν ο κίνδυνος υπάρχει – και δεν τον παραβλέπω- από τη γειτνίαση προς πολυπληθές, επεκτατικό και φιλοπόλεμο έθνος, έχετε μια αξιόλογη προστασία.

Διαβάζω ξεκάθαρα στα πρόσωπά σας τη χαρά σας. Συμμετέχω, όσο μπορώ, και εγώ σ' αυτή τη χαρά. Δεν θα 'μουν ειλικρινής, αν έλεγα ότι μπορώ να ξεχαστώ σ' αυτή τη χαρά. Δεν με αφήνουν τα παθήματα της ιδιαίτερης πατρίδας μου. Νιώθω την τραγικότητα της θέσης μου. Από το ύψος του θεσμού που εκπροσωπώ αντικρίζω τους 35 ελληνικούς και 20 χριστιανικούς αιώνες της Πατρίδας μου. Βλέπω τους ποταμούς των αιμάτων των προγόνων μου που χύθηκαν για να κρατηθεί ο τόπος ελληνικός και χριστιανικός. Ακούω τις οίμωγές σφαγιασθέντων, απαγχονισθέντων, «τών ἐν λιμῶ καὶ δίψει τελειωθέντων» από τους κατά καιρούς κατακτητές, που άφησαν εμφανή τα ίχνη της τυραννικής διέλευσής τους από την Κύπρο. Φτάνει ευκρινώς κοντά μου και ο θρήνος της κατεχόμενης γης μας, ακόμα και των στοιχείων της φύσεως από τον βάρβαρο εποικισμό και την ανελέητη προσπάθεια εξαφάνισης κάθε ίχνους τής από τα βάθη των αιώνων μαρτυρίας της παρουσίας μας εκεί. Συνειδητοποιώ πλήρως και τους θανάσιμους κινδύνους που διατρέχει σήμερα ολόκληρη η Κύπρος, τον κίνδυνο του εκτουρκισμού. Τρέμω μπροστά στη σκέψη ότι είναι πιθανόν μελλοντικά η Ιστορία να μας κρίνει ανεπαρκείς στη διαφύλαξη όσων οι πατέρες μας σε μια σκυταλοδρομία αιώνων διατήρησαν και παρέδωσαν σ' εμάς.

Γι' αυτό και θα 'θελα στις δύο - τρεις μέρες που θα βρίσκομαι μαζί σας, να χρησιμοποιήσω λίγο από τον χρόνο σας για να συμπροβληματιστούμε γύρω από τα εθνικά μας θέματα, διότι είναι κοινοί οι κίνδυνοι για όλο τον Ελληνισμό.

Η ελευθερία, παρόλο ότι είναι δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο, εν τούτοις μόνο με αγώνες σκληρούς και συνεχείς εξασφαλίζεται και κατοχυρώνεται απ' όσους την επιβουλεύονται. Η γεωγραφική μας θέση - τόσο της μητροπολιτικής Ελλάδος όσο και της Κύπρου - είχε σαν συνέπεια να 'ναι πολλοί αυτοί που επιβουλεύονται την ελευθερία μας. Στο σημείο όπου συναντώνται τρεις ήπειροι, στο σταυροδρόμι θρησκείων και πολιτισμών, η Πατρίδα μας βρέθηκε

πολλές φορές στο στόχαστρο κατακτητών και από την Ανατολή και από τη Δύση. Δοκιμάστηκε από αλληπάλληλες εισβολές και πολυκύμαντες κατοχές, πληγώθηκε από τρομερές λεηλασίες από Πέρσες, Ρωμαίους, Ενετούς, Οθωμανούς, αλλά άντεξε. Η Κύπρος, στο ακροτελεύτιο όριο της Ευρώπης, παρέμεινε πάντοτε άρρηκτα ενωμένη με τον υπόλοιπο Ελληνισμό, διατηρώντας το ομόδοξο και ομόγλωσσο προς αυτόν, και έχοντας εν πολλοίς τις ίδιες εθνικές περιπέτειες με αυτόν. Γι' αυτό και μιλώντας για τους διαχρονικούς αγώνες των Ελλήνων δεν ξεχωρίζουμε Ελλαδίτες και Κυπρίους. Ούτε και αναφερόμαστε σε άλλους, εκτός από εθνικούς αγώνες. Οι κοινωνικοί, πολιτικοί και άλλοι αγώνες δεν μπορούν να συγκριθούν με τους υπέρ ελευθερίας εθνικούς αγώνες.

Όταν ένας λαός διαβαίνει επί αιώνες -και χιλιετίες- τα μονοπάτια της Ιστορίας, είναι φυσικό στα κατάστιχα της μνήμης του να 'ναι καταχωρισμένα, μεγάλο πλήθος από γεγονότα, πρόσωπα, ημερομηνίες, αναβάσεις θριάμβων και καταβάσεις οδύνης, νίκες και ήττες, περηφάνια πολλή για δόξες χλιοτραγουδισμένες και θρήνος για απώλειες τραγικές. Και είναι απαραίτητο ο λαός αυτός να έχει συναίσθηση αυτού του παρελθόντος του.

Ο Ακαδημαϊκός και συγγραφέας της δωδεκάτομης ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασης, Διονύσιος Κόκκινος γράφει πως χωρίς τη γνώση του παρελθόντος δεν είναι δυνατόν να μετρήσουμε τις δυνάμεις του παρόντος, ούτε ν' ατενίσουμε προς το μέλλον. Γι' αυτό και η Ιστορία που είναι η γνώση των δοκιμασμένων δυνάμεων ενός λαού και των εκδηλωμένων ιδιοτήτων του στα εμπόδια, τις δοκιμασίες και τις κατακτήσεις κατά το πέρασμα των αιώνων, είναι άκρως απαραίτητη σε κάθε λαό.

Μιλώντας κατά την τελετή της απονομής σ' αυτόν του βραβείου Νόμπελ, ο Πώργος Σεφέρης έδωσε ένα αδρό χαρακτηρισμό της πορείας του Ελληνισμού στην Ιστορία. Είπε μεταξύ άλλων και τα εξής: «Οι Έλληνες περάσαμε βάσανα πολλά. Στο διάβα των αιώνων πολλοί μηδίσανε, πολλοί κατάντησαν γραικύλοι, πολλοί εξισλαμίστηκαν και γίνηκαν γενίτσαροι, αρκετοί συνεργάστηκαν με τους Φράγκους,μπολιάστηκαν με τη νοοτροπία τους και αφομοιώθηκαν από αυτούς. Όμως πάντα υπήρχαν οι Έλληνες που διατηρούσαν τη συνέχεια και την παρέδιδαν στη επόμενη γενιά». Διαπιστώνει δηλαδή τον συνεχή αγώνα, κάτω από αντίξοες συνθήκες και με λιποταξίες, για διατήρηση του Ελληνισμού.

Μα και όλοι οι μελετητές μαρτυρούν ότι η Ιστορία του Ελληνισμού είναι σχεδόν συνώνυμη με τη συνεχή απειλή κατά του συνόλου των τμημάτων του

έθνους από διάφορους αλλοφύλους. Γι' αυτό και ήταν συνεχής και η προσπάθεια απόκρουσης των εχθρών ή, το δυσκολότερο, η επιβίωση του Ελληνισμού κάτω από την ξένη κυριαρχία.

Η διαρκής πάλη των Ελλήνων προς τον κάθε λογής κατακτητή, ή επίδοξους κατακτητές, τους έδωσε να καταλάβουν ότι η ελευθερία αγοράζεται και ζυγίζεται με αίμα και είναι πάντα «απ' τα κόκκαλα βγαλμένη». Τους δίδαξε, επίσης, ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια επιτάσσει προάσπιση της ελευθερίας με κάθε θυσία, και όταν ακόμα, η συμβατική λογική φωνάζει πως η αντίσταση σε επίδοξους και υπαρκτούς κατακτητές είναι άπελπις. Παραδείγματα εφαρμογής αυτής της πεποίθησής τους υπάρχουν πολλά: Το «μολών λαβέ» του Λεωνίδα, αλλά και του Αυξεντίου, το «εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε να πεθάνω» του Αθανάσιου Διάκου, το «οὐ περι χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιούμεθα, ἀλλὰ περι ἀρετῆς» του Κυριάκου Μάτση και άλλα.

Εγκύπτοντας στην Ιστορία μας συνειδητοποιούμε ότι την ελευθερία δεν μας την χάρισε ποτέ κανένας ξένος. Την πήραμε μόνοι μας με τους αγώνες μας. Την κέρδισαν για μας οι πρόγονοί μας, μακρινοί και κοντινοί, οι πατέρες μας, οι αδελφοί μας, με θυσίες και αίμα. Γι' αυτό και πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την ευθύνη για τη διατήρησή της.

Η μελέτη της μακραίωνης Ιστορίας μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κερδίζει όποιος είναι αποφασισμένος να πεθάνει. Νικά εκείνος που απαρνείται τη ζωή χάριν ανώτερων αξιών. Δείχνει, επίσης, ότι όσες φορές ο αγώνας υπέρ της εθνικής ελευθερίας κατέστη συνείδηση και ιδεώδες ολόκληρου του λαού, το ελληνικό μεγαλείο έφτασε μέχρι τον ουρανό.

Μας αποκαλύπτει, ακόμα, αυτή η μελέτη, τα κύρια βάρη των αγώνων του έθνους, που είναι η Παιδεία μας, η οποία συντήρησε την παράδοση και τις αξίες της φυλής μας, καθώς και η Ορθόδοξη Εκκλησία μας. **Η δράση της Εκκλησίας είναι πάντα συνυφασμένη με τους υπέρ ελευθερίας αγώνες του Έθνους. Και είναι αυτή που κράτησε στους μακρούς και ασέληνους αιώνες της δουλείας την εθνική αυτοσυνειδησία του λαού μας, και πολλές φορές συνέβαλε και στη φυσική επιβίωση του Ελληνισμού.** Γνωστοί και σ' εμάς στην Κύπρο οι αγώνες σας, εδώ στο σημερινό άκρο του Ελληνισμού. Αγώνες της Εκκλησίας και προς τους αλλόθρησκους αλλά και προς ομόδοξους.

Σήμερα, παρά τις τόσες διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό των συνόρων των εθνών, ο ελληνισμός βάλλεται από παντού. Και όπως πάντα, έθνος ανάδελφο όπως είμαστε, δεν διαθέτουμε αξιόπιστους

συμμάχους. Μόνο η εθνική αφύπνιση που οδηγεί σε εθνική αυτογνωσία θα μας εξασφαλίσει την επιβίωση. Στα βαριά πλήγματα των αφελληνιστικών προσπαθειών των κατά καιρούς κατακτητών, ο Ελληνισμός, αφού συνειδητοποιούσε τον κίνδυνο, προέβαλλε ως ασπίδα τις αξίες και όλα τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς του. Και αποδύοταν στον εθνικό υπέρ πάντων αγώνα. Ένωθε πάντα ότι κουβαλούσε στους ώμους του όλη την κληρονομιά των προγόνων και το χρέος να την προφυλάξει και να την συντηρήσει άθικτη.

Αυτή την ευθύνη νιώθουμε και εμείς σήμερα στην Κύπρο για διατήρηση του Ελληνισμού στην εσχατιά αυτή της Ανατολικής Μεσογείου όπου διαβίοι εδώ και τρειςήμισι χιλιάδες χρόνια.

Η Κύπρος βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με το φάσμα της πλήρους κατάληψης και τουρκοποίησης. Θα ήθελα να σας εκθέσω απόψε, πολύ σύντομα, αυτόν τον κίνδυνο προκειμένου να ζητήσω από εσάς, από ολόκληρο το Έθνος, ενίσχυση και αύξηση της συμπαράστασης προς τον Αγώνα μας. Το 1920 στη μεγάλη εθνοσυνέλευση της Άγκυρας οι Τούρκοι έθεσαν ως πρώτιστο στόχο τους την «ανάκτηση της Κύπρου». Θεωρούσαν ότι ήταν δική τους η Κύπρος ως τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και την έχασαν παραχωρώντας την στην Αγγλία και έτσι ζητούσαν να την ανακτήσουν. Έστω και αν ακολούθησε η συνθήκη της Λωζάνης με την οποία αποποιήθηκαν κάθε δικαίωμά τους επί της Κύπρου, ο στόχος κατάληψης της Κύπρου παραμένει αμετάθετος για όλες τις τουρκικές κυβερνήσεις.

Με τρεις κυρίως τρόπους επιδιώκει, σήμερα, η Τουρκία την κατάληψη και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου:

α) Πρώτα με την αποδοχή εκ μέρους μας μιας λύσης που να προνοεί κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας και δημιουργία εξ' υπαρχής ενός νέου κράτους. Όσο υπάρχει η Κυπριακή Δημοκρατία συνυπάρχουν και τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών και οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης που τη θωρακίζουν και δεν μπορεί η Τουρκία να νομιμοποιήσει την κατοχή. Ο μόνος τρόπος να απαλλαγεί η Τουρκία από τα ψηφίσματα και τις αποφάσεις αυτές είναι η διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το νέο κράτος που θα προκύψει θα είναι αθωράκιστο. Για να προσφύγει στα Ηνωμένα Έθνη ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα θέλει τη συγκατάθεση του τουρκοκυπριακού «συνιστώντος κρατιδίου», που δεν θα την έχει. **Και κατά την πάγια τακτική τους, αμέσως μετά τη συμφωνία, οι Τούρκοι, θα αθετήσουν την υπογραφή τους.** Μη έχοντας τότε πού να προσφύγουμε, αφού με τη διάλυση του νέου κρά-

τους θα είμαστε κοινότητα και όχι κράτος, θα γίνουμε όμηροι της Τουρκίας. Γι' αυτό και δεν θα πρέπει να παρασυρθούμε με κανένα τρόπο σε μια τέτοια λύση.

β) Ο δεύτερος τρόπος με τον οποίο οι Τούρκοι επιχειρούν υλοποίηση του στόχου τους είναι ο εποικισμός. Οι μαρτυρίες των ίδιων των Τουρκοκυπρίων -όσοι απ' αυτούς απέμειναν - είναι ότι σήμερα, πέραν του στρατού κατοχής, υπάρχουν στο κατεχόμενο μέρος της Κύπρου και ένα εκατομμύριο έποικοι. Ο εποικισμός αποτελεί, βέβαια, έγκλημα πολέμου και καταδικάζεται απ' όλα τα κράτη. Επιχειρούν όμως, οι Τούρκοι νομιμοποίησή του με διάφορους τρόπους. Προβάλλουν ήδη τις δικαιολογίες ότι κάποιοι γεννήθηκαν στην Κύπρο, κάποιοι παντρεύτηκαν, κλπ. Αν συνεχίσουμε να μην αντιδρούμε δυναμικά, ως προς το θέμα αυτό, κάποια στιγμή θα έχουμε την τύχη της Αλεξανδρέττας. Αφού φέρουν με το μέρος τους τους ισχυρούς της γης, έχοντας την πλειοψηφία του πληθυσμού, οι Τούρκοι θα επιδιώξουν ενιαίο κράτος και δημοψήφισμα. Κι αφού θα έχουν την πλειοψηφία, θα ζητήσουν ένωση με την Τουρκία. Τη μέθοδο αυτή την εφάρμοσαν στην περιοχή της Αλεξανδρέττας, η οποία ενώ ήταν επαρχία της Συρίας, προσαρτήθηκε στην Τουρκία. Αν δεν αντισταθούμε αποτελεσματικά στα εποικιστικά σχέδια της Τουρκίας θα έχουμε και εμείς την τύχη της Αλεξανδρέττας.

γ) Και τέλος, θα επιδιώξουν τον στόχο τους, με τη μέθοδο του εκφοβισμού. Θα πράξουν ότι έπραξαν στην Ίμβρο και στην Τένεδο, αναγκάζοντάς μας να φύγουμε στο εξωτερικό για εξασφάλιση ασφάλειας για τα παιδιά μας. Η παραμονή των Ελλήνων της Ίμβρου και Τενέδου στα νησιά τους εξασφαλιζόταν με τη συνθήκη της Λωζάνης. Θα είχαν ευρείες ελευθερίες, σχολεία, αυτοδιοίκηση κλπ. Οι Τούρκοι τότε πήραν τις φυλακές μεγίστης ασφαλείας τους στην Ίμβρο. Τη μια νύκτα άφησαν να διαφύγει ένας βαρυποινίτης που σκότωσε κάποιον Έλληνα, την άλλη άφησαν άλλον που βίασε μια Ελληνίδα, με αποτέλεσμα σιγά-σιγά ο Ελληνικός πληθυσμός να φύγει. Έτσι θα επιδιώξει και στην Κύπρο η Τουρκία. Προκαλώντας προβλήματα στη γραμμή αντιπαράταξης, ή με τους Τούρκους και τους λαθρομετανάστες που διατηρούν ως εγκάθετους στις ελεύθερες περιοχές, θα δημιουργήσουν κλίμα ανασφάλειας και πανικού στις τάξεις του λαού με μόνο τρόπο αντίδρασης την φυγή.

Η Κύπρος βρίσκεται, χωρίς αμφιβολία, αυτή τη στιγμή στην κρισιμότερη φάση της εθνικής της ζωής. Ο Ελληνισμός της Κύπρου βρίσκεται, σήμερα, σε τροχιάν αφανισμού από τον τόπο στον οποίο ζει εδώ και 35 αιώνες.

Έχουμε υποχρέωση να αντισταθούμε στην υλοποίηση των Τουρκικών

στόχων και να τους ματαιώσουμε.

Είναι γεγονός πως τα συγκριτικά υλικά μεγέθη, με αντίπαλο την Τουρκία, είναι συντριπτικά σε βάρος μας, όπως, εξ άλλου, ήταν πάντα στην ιστορική διαδρομή του Ελληνισμού. Είναι, όμως, επιλογή η παράδοση γιατί ο αντίπαλος είναι ισχυρός; Στην Ιστορία μας, αποδείχτηκε πολλές φορές, ότι το ψυχικό σθένος καταβάλλει τον αριθμό.

Οι πτώσεις στον Ελληνισμό δεν γίνονται αιτίες για την αποσύνθεσή του. Αντιθέτως, του δημιουργούν προϋποθέσεις για να αναπτύξει νέες δυνάμεις, τον εμπυχώνουν, του δίνουν την παρόρμηση για νέες κατακτήσεις.

Όπως, όμως η ελευθερία δεν δωρίζεται αλλά κατακτάται, έτσι και το μέλλον δεν διαγράφεται παθητικά, από την τύχη, αλλά διαμορφώνεται δυναμικά από κάθε λαό. Κάθε πατρίδα χαιρέται τόσην ελευθερία, όση αναλογεί στη σωφροσύνη των πολιτών της και στην αγωνιστική διάθεσή τους.

Οι Έλληνες ουδέποτε υπήρξαν τόσοσ αφελείς, ώστε να αυταπατώνται και να περιμένουν την ελευθερία τους από ξένα χέρια. Ξέρουν, όμως, ότι όπως και η πρόσφατη Ιστορία που εξελίσσεται στην περιοχή μας, διδάσκει, ουδείς είναι τόσο μεγάλος για να αδιαφορεί, για πάντα, έναντι των μικρών. Και όλοι, όσο μικροί και ασήμαντοι και αν είναι, δεν θα πρέπει να ξεχνούν ότι υπάρχουν απρόβλεπτες συγκυρίες, που μπορούν, ενδεχομένως, να τους καταστήσουν καταλύτες σε κρίσιμες στιγμές. Όπως ορθά επισημαίνει, ήδη από την αρχαιότητα, ο Θουκυδίδης, οι πόλεμοι, συνήθως, δεν εξελίσσονται όπως ήταν η πρόβλεψη των εμπνευστών τους. Απρόοπτοι και αστάθμητοι παράγοντες αναδεικνύουν αδυναμίες, για τους μεγάλους, και ευκαιρίες για τους μικρούς. Στο χέρι μας είναι, λοιπόν, να μεταβάλουμε την κατάσταση. Φτάνει να εργαστούμε μ' όλη τη δύναμη της ψυχής μας και να αξιοποιήσουμε όλα τα δεδομένα, όπως διαγράφονται σήμερα, προς τον σκοπό αυτό. Να πιστέψουμε ότι τα εθνικά μας δίκαια δεν παραγράφονται, όσος χρόνος κι αν περάσει.

Χωρίς να παραγνωρίζουμε την επιβαλλόμενη σύνεση στις κινήσεις και στις προσπάθειές μας, άλλο τόσο θα πρέπει να αγνοήσουμε τις φωνές των λεγόμενων ρεαλιστών για «αμετακίνητα τετελεσμένα», και οι οποίοι θεωρούν ως «εθνική αυτοκτονία» κάθε αντίσταση στα σχέδια του κατακτητή. **Η εθνική αντίσταση δεν υπήρξε ποτέ και δεν είναι εθνική αυτοκτονία. Αντίθετα θα πρέπει να είναι η πρώτη προτεραιότητα της ζωής μας.**

Οφείλουμε οι Πανέλληνες, από τη Θράκη μέχρι την Κύπρο, να συ-

νειδητοποιήσουμε ότι κοινοί είναι οι εθνικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζουμε. Κι ότι στην Κύπρο, δοκιμάζεται η αντοχή του Έθνους. Τυχόν κατάρρευση του Κυπριακού μετώπου θα έχει τραγικά συνεπακόλουθα και για τα άλλα ελληνικά τμήματα. Θα πρέπει, ως Έθνος, να απαιτήσουμε τα αυτονόητα και για την Κύπρο.

Αν όλοι οι Ευρωπαίοι δικαιούνται να έχουν ελεύθερη διακίνηση, ελεύθερη εγκατάσταση και ελεύθερη απόκτηση περιουσίας σε όλη την Ευρώπη γιατί εμείς πρέπει να στερούμαστε αυτών των δικαιωμάτων μας; Και, αν για όλους παντού ισχύει «ένας άνθρωπος μία ψήφος» γιατί εμείς να μην έχουμε αυτό το δικαίωμα; Μπορούν οι Ευρωπαίοι εταίροι μας να αντιταθούν σ' ένα τέτοιο αίτημά μας; Αφού, όμως, εμείς συμβιβάζομαστε με όλο και λιγότερα, ποιος ο λόγος να μεριμνούν εκείνοι; Τους παρέχουμε το τέλειο άλλοθι για να αδρανούν. Θα πρέπει, ως εκ τούτου, να απαλλαγούμε από τις διαπραγματεύσεις που επιδιώκουν λύση τουρκικών προδιαγραφών και να διεκδικήσουμε ανυποχώρητα την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για την Κύπρο.

Κάθε φορά που «ώδινες θανάτου και κίνδυνοι Άιδου» περικύκλωναν τον Ελληνισμό, αυτός σωζόταν με τη βοήθεια δυο παραγόντων: α) Ενός λείμματος, έστω και μικρού, που έμενε σταθερό στις αξίες και τις παραδόσεις του έθνους και γινόταν η ζύμη για να ζυμωθεί «όλον τὸ φύραμα», - και εμείς, δόξα τῷ Θεῷ, είμαστε πολλοί - και β) Του Θεού που ερχόταν πάντα βοηθός στις δικές μας προσπάθειες.

Και οι δύο αυτοί παράγοντες υφίστανται και σήμερα. Ας τους χρησιμοποιήσουμε για τη σωτηρία του τόπου και των παιδιών μας.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
κ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΣΤΟΝ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΝ ΝΑΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΤΡΙΤΗ, 14 ΜΑΪΟΥ 2024

Σε καιρούς που, κατά γενική ομολογία, το εθνικό αισθητήριο έχει αμβλυνθεί, σήμερα, που η οικονομική αλλά και η κοινωνική κρίση ωθούν πολλούς και στην Κύπρο και στην Ελλάδα σε αναθεώρηση της κλίμακας των αξιών, δίνοντας προτεραιότητα σε υλικές και υποτιμώντας τις πνευματικές και τις εθνικές αξίες, τώρα που οι ήρωες παραγνωρίζονται και άλλα πρότυπα προβάλλονται στη ζωή, είναι παρήγορο και ταυτόχρονα ενθαρρυντικό το γεγονός ότι εσείς εδώ, οι κάτοικοι της ακριτικής Θράκης, εξακολουθείτε να σκέφτεστε ελληνικά και εθνικά. Να ακούτε φωνές από το παρελθόν, να ενωτίξετε τους ευκλεείς προγόνους σας, να δονείστε από τα ίδια ιδανικά που και εκείνοι είχαν εγκλωπωθεί, να προσπαθείτε να τους προβάλετε ως πρότυπα ζωής και στη σημερινή γενιά.

Ευχαριστώ θερμά όλους εσάς, τους κατοίκους της ηρωικής Αλεξανδρούπολης, που σε πείσμα της αντιηρωικής εποχής μας πανηγυρίζετε με εθνική υπερηφάνεια τα **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ** της πόλης σας και κλίνετε ευλαβικά το γόνυ της ψυχής μπροστά στις θυσίες των προγόνων σας, που κράτησαν για αιώνες την εθνική αυτοσυνειδησία ζωντανή και χάρισαν στους απογόνους τους, σ' εσάς, την εθνική ελευθερία. Σας ευχαριστώ, που καλέσατε κι εμένα από την Κύπρο για τη σημερινή επέτειο.

Ερχόμενος από το νοτιοανατολικότερο αλύτρωτο ελληνικό μέρος, νιώθω να με κατακλύζουν ανάμικτα αισθήματα. Θέλω να «πετάσω τὰς ὄψεις ὁμοῦ καὶ τὰς αἰσθήσεις» προς τον ουρανό, κατά την υμνολογία μας. Να νιώσω μέχρι και το τελευταίο κύτταρο της ύπαρξής μου τη χαρά σας. Θέλω να αφεθώ στην ονειροπόληση. Γιατί, δεν σας το κρύβω, πολλές φορές, αφήνοντας πίσω την τραγική πραγματικότητα, προγραμματίζομαι για την ημέρα της απελευθέρωσης. Ίσως, είναι τούτο και ψυχολογική αναγκαιότητα. Θα πρέπει να κρατηθούμε μέχρι την ευλογημένη εκείνη ώρα. Ή να μπορέσουμε να μεταδώσουμε την ελπίδα και τον πόθο αυτό στην επόμενη γενιά. Νιώθω να πορεύομαι στα κοιμητήρια· να παίρνω το μήνυμα σε γενεές πολλές που πέθαναν με αυτή την προσδοκία. Να πηγαίνω στις συλημένες εκκλησίες μας, στα ερειπωμένα χωριά και στις πόλεις μας, στα βουνά και στους λόγγους μας και να αναγγέλλω ότι «θρήνου ὁ καιρὸς πέπαυται μὴ κλαίετε». Ιρήγορα, όμως, προσγειώνομαι στη θλιβερή πραγματικότητα. Την πατρίδα μου «κυκλοῦσι κύνες πολλοί». Νιώθω ότι «μακρὰ ἀφ' ἡμῶν ἡ ὁδός» ακόμα. Γι' αυτό και συμμετέχοντας, μαζί με όλους τους συμπατριώτες μου, στη δική σας χαρά, προσεύχομαι να μας αξιώσει ο Θεός «πρὶν εἰς γῆν ἐπιστρέψαι», να δούμε αυτή την ημέρα.

Στην όλη ιστορία του Χριστιανισμού η έννοια της πατρίδος, όχι μόνον αναγνωρίζεται, αλλά και ευλογείται και καθαγιάζεται από την Εκκλησία. Ο Απ. Παύλος μιλώντας στον Άρειο Πάγο διδάσκει ότι η ύπαρξη εθνών και επίγειων πατρίδων ανάγεται στον Θεό: «Ἐποίησεν (ὁ Θεός) ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν» (Πρ.17,26). Ο ίδιος ο Χριστός, ως άνθρωπος, δεν απαρνείται την αγάπη προς την πατρίδα του. Ἐτσι, «ἔκλαυσεν ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ» προβλέποντας την καταστροφή της. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέγει ότι **«ΟΥΔΕΝ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΓΛΥΚΥΤΕΡΟΝ»**.

Και η Εκκλησία επαινεί τον υγιή πατριωτισμό και εύχεται όπως ο Θεός ευλογεί τους άρχοντες, «νίκας χορηγῶν αὐτοῖς κατὰ τῶν πολεμίων» και όπως

διαφυλάσσει τας Χριστιανικάς πόλεις «ἐκ βαρβαρικῆς ἀλώσεως» και «ἐκ παντοίων κινδύνων». Στη Θεία Λειτουργία του Μ. Βασιλείου προσευχόμαστε, ὡπως ο Θεός «ἐπισκιάζει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν (τῶν πιστῶν βασιλέων, ἢ ἀρχόντων) ἐν ἡμέρᾳ πολέμου....καὶ ὑποτάσσει αὐτοῖς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα».

Ἐντονα διαποτισμένη με θρησκευτικό χαρακτήρα, λοιπόν, ἡ ἔννοια τῆς πατρίδος. Καὶ κατοχυρωμένη ἡ συμμετοχὴ τῆς Εκκλησίας στους αγῶνες του ἔθνους γιὰ υπεράσπιση, ἢ ἀπελευθέρωσή τῆς, στὴν ἐπιβίωση του Ἑλληνισμοῦ σ' αὐτήν.

Δεν ἦταν οὔτε καὶ εἶναι ανεξήγητη αὐτὴ ἡ στάση τῆς Εκκλησίας καὶ των φορέων τῆς. Βασικὴ διδασκαλία τῆς Εκκλησίας, με τὴν ὁποία ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, εἶναι πῶς ο Χριστὸς με τὴν ἐναθρώπησή του «ἀνέλαβε» τὸν ὅλον ἄνθρωπο καὶ τὶς ὅλες ἀνάγκες του. Ἐτσι τὸν βλέπουμε νὰ μεριμνᾷ καὶ γιὰ τὴν υλικὴ τροφὴ των ἀνθρώπων, πολλαπλασιάζοντας τὰ πέντε ψωμιά καὶ τὰ δυο ψάρια στὴν ἔρημο, νὰ θεραπεύει τὶς ποικίλες ἀρρώστιες του λαοῦ καὶ νὰ ἀποδίδει δικαιοσύνη ὅπου αὐτὴ παραβιαζόταν. Κατὰ παρόμοιο τρόπο κάθε κληρικὸς ἀναδεικνύεται ἡγέτης τῆς κοινότητος, ἢ ἐνορίας του, φροντίζοντας γιὰ τὶς υλικές, τὶς κοινωνικὲς καὶ τὶς ἄλλες ἀνάγκες του λαοῦ. Παρατηρεῖται δηλ. μιὰ συμπόρευση καὶ συνύφανση του βίου των πιστῶν με τὴν Εκκλησία.

Σε λαοὺς που δεν γνώρισαν ἐθνικούς κινδύνους, ἢ υποδούλωση σε ξένα ἔθνη, αὐτὴ ἡ συμπόρευση ἀναφέρεται κυρίως στὸν κοινωνικό, τὸν ἠθικό-παιδευτικό καὶ παρόμοιους τομεῖς. Γιὰ τὸν λαὸ μας, τὸν κυπριακὸ Ἑλληνισμό ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸν Ἑλληνισμό, ὅμως, που ζεὶ ἀγωνιζόμενος ἀδιάκοπα γιὰ τὴ διατήρηση ἢ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας του, ἦταν φυσικό αὐτὴ ἡ συμπόρευση νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ στὸν ἐθνικό τομέα. Ἱεραρχώντας μάλιστα τὶς προτεραιότητες, καὶ με δεδομένη τὴν κλίμακα των ἀξιών στὸν Ἑλληνισμό, αὐτὴ ἡ συμπόρευση γινόταν κυρίως στὸν ἐθνικό τομέα.

Σε καιροὺς δύσκολους, ὅταν τὸ ἔθνος υπέκυπτε σε ἄλλους λαοὺς καὶ ἡ κρατικὴ του υπόσταση χανόταν, ἡ Εκκλησία, ὡς ο μόνος οργανωμένος θεσμός ἀναλάμβανε τὴ διάσωση ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκπροσώπηση του ἔθνους. Καὶ ὅταν ἀκόμα ἡ ἐκδίκηση των τυράννων ἐρχόταν ἀμείλικτη, ἡ ἐθναρχοῦσα Εκκλησία δρούσε ὡς ἀλεξικέραυνο. Δεχόταν ἐκεῖνη τοὺς κεραυνούς, πρόσφερε τοὺς προκαθημένους καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς ὡς «**ἀγνὰ καὶ ἄμωμα ἱερεῖα**» στὸν βωμὸ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ προστάτευε τὸν λαό. Ἦταν καὶ εἶναι ἀπὸ αὐτὴ τὴν

άποψη ανεκτίμητη η προσφορά της.

Έχοντας υπόψη την αρμονική αυτή ένταξη της έννοιας της πατρίδος στον Χριστιανισμό και κατανοώντας ιστορικά ότι εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια οι έννοιες του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού είναι αδιαχώριστες και βιώνοντας το ενιαίο του Ελληνικού χώρου, συμμετέχουμε με ιδιαίτερη χαρά στις σημερινές εορταστικές εκδηλώσεις για τα **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ** της Αλεξανδρούπολης. Διάπυρος αναπέμπεται η ευχή μας προς τον Θεόν: «διά παντός ἐλευθέραν τὴν πόλιν ταύτην διαφύλαξον». Μεταφέρω ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα εγκυκλίου του μακαριστού προκατόχου μου Κυρίλλου του Γ', για την απελευθέρωση (την πρόσκαιρη, δυστυχώς) της Σμύρνης. Έλεγεν ο αοίδιμος: «...Τέκνον τῆς αὐτῆς Ἑλληνικῆς Μητρός, ὁ Κυπριακὸς λαός, ἐκδηλώσας ἐν τῇ ἐξελίξει τρισχιλιετοῦς ἱστορίας τὴν ὁμογένειαν καὶ ὁμοφυλίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, δὲν θὰ θελήσῃ νὰ μείνῃ ἔξω τῆς μεγάλης ταύτης ἐθνικῆς πανηγύρεως... Ὁ Κυπριακὸς λαὸς συνεθλίβῃ καὶ συνέκλαυσε μετὰ τοῦ ὄλου Γένους εἰς στιγμὰς μεγάλων δοκιμασιῶν, συνεχάρῃ δὲ καὶ συνεώρτασεν εἰς στιγμὰς χαρμοσύνων πανηγύρεων. Καὶ τώρα δὲν θὰ μείνῃ ἔξω τῆς μεγάλης ἐορτῆς, διότι ξένοι ἀκόμη δεσπόζουσι τῶν τυχῶν αὐτοῦ...».

Θα ήθελα, εν τούτοις, συμμετέχοντας στη χαρά σας και θεωρώντας ότι η Κύπρος, το Αιγαίο και η Θράκη αποτελούν το σημερινό τουρκικό επεκτατικό δόγμα με θεωρίες και πρακτικές για «Γαλάζια πατρίδα» και «Στρατηγικό βάθος», να πάρω λίγο από τον χρόνο σας προκειμένου να σας διαφωτίσω και για τη σημερινή θέση του εθνικού προβλήματος της Κύπρου.

Συμπληρώνονται φέτος 50 χρόνια από της εισβολής της Τουρκίας στην Κύπρο, της κατάκτησης του 37% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας και του εκτοπισμού του 1/3 του πληθυσμού των Ελληνοκυπρίων από τις πατρογονικές τους εστίες. Σ' αυτό το διάστημα η κατοχική δύναμη κουβάλησε εκατοντάδες χιλιάδες εποίκους από την Ανατολία και έχει επιδοθεί σ' έναν αγώνα εξαφάνισης των ελληνικών και χριστιανικών ιχνών από την κατεχόμενη γη μας. Κάτω από την πίεση της δυστυχίας των προσφύγων και της τύχης των αγνοουμένων της εισβολής, δεχτήκαμε να συνομιλήσουμε για εξεύρεση όχι μιας δίκαιης, αλλά μιας υποφερτά λειτουργικής λύσης του προβλήματος, που να εξασφαλίζει την παραμονή των Ελλήνων στη γη των πατέρων μας, όπου ζούμε εδώ και 35 αιώνες. Κάθε υποχώρησή μας, όμως, είχε ως συνέπεια την προβολή άλλης μεγαλύτερης τουρκικής αξίωσης. Κι η Τουρκία δεν αποκρύβει σήμερα τον τελικό στόχο της που είναι η κατάκτηση και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου.

Μπορεί οι συγκυρίες να τους επιβάλλουν κάποιους ελιγμούς, μπορεί να αποκρύβουν από τον διεθνή παράγοντα τις στοχεύσεις τους, όμως ο τελικός στόχος μένει αμετακίνητος: Ανάκτηση της Κύπρου, δηλ. κατάληψη και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι εκείνο που αναφέρει στο βιβλίο του «Η Ελλάδα σε κίνδυνο», ο Περικλής Νεάρχου, πρέσβης της Κύπρου στο Παρίσι, επί προεδρίας Τάσου Παπαδόπουλου.

Γράφει, λοιπόν, ο Περικλής Νεάρχου πως λίγους μήνες μετά την τουρκική εισβολή, την άνοιξη του 1975, αντιπροσωπεία επιφανών Τουρκοκυπρίων επεσκέφθη τον πρωθυπουργό της εισβολής Ετζεβίτ, και του ζήτησε να ανακηρύξει επισήμως τη διχοτόμηση, όπως ήταν ο τουρκικός στόχος μέχρι τότε. Ο Ετζεβίτ τους απάντησε ότι μετά την εισβολή, που είχε κάνει πράξη τη διχοτόμηση, δεν συνέφερε πλέον στην τουρκική πλευρά η διχοτόμηση. Τους είπε ότι μια λύση χωριστού κράτους και συνομοσπονδίας, υπό την εγγύηση της Τουρκίας, θα εξασφάλιζε καλύτερα τα τουρκικά συμφέροντα, εφόσον η τουρκική πλευρά θα είχε «ίσο» λόγο πάνω σε ολόκληρη την Κύπρο και ταυτόχρονα θα επιτυγχανόταν γεωπολιτική έξωση της Ελλάδας από την Ανατολική Μεσόγειο. Συμπλήρωνε επί πλέον: «Μια τέτοια λύση αφήνει ανοικτή την προοπτική για τον έλεγχο στο μέλλον ολόκληρης της Κύπρου από την Τουρκία».

Ο αείμνηστος Νεοκλής Σαρρής, στο βιβλίο του «Η άλλη πλευρά» σημειώνει: «... Η στοχοθεσία της Τουρκίας προχωρεί πολύ πέραν της διχοτόμησης. Περιλαμβάνει το σύνολο της Κύπρου...».

Είναι χαρακτηριστική η δήλωση του Υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας στην «Ελευθεροτυπία» Αθηνών στις 11 Σεπτεμβρίου 1976, ότι η διχοτόμηση είναι γι' αυτούς καθαρή παραφροσύνη, γιατί θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια της Κεντρικής και Ανατολικής Μ. Ασίας.

Από την άλλη, είναι γνωστό πως και ο πρώην πρωθυπουργός της Τουρκίας, ο Αχμέτ Νταβούτογλου ξεκάθαρα είπε, και το αναλύει στο βιβλίο του, πως και ένας Τούρκος να μην υπήρχε στην Κύπρο, το ενδιαφέρον της Τουρκίας για τη νήσο θα ήταν δεδομένο.

Το πόσο εμείς υπνώττουμε ή εθελουφλούμε, ενώ τα σχέδια της Τουρκίας είναι ξεκάθαρα, ακόμα και για τους ξένους, φαίνεται από το εξής περιστατικό, που όσες φορές κι αν το αφηγηθώ, ανατριχιάζω στην αφήγησή του: Ο προηγούμενος Πατριάρχης Αντιοχείας, ο μ. Ιγνάτιος, λόγω των πολλών δυσκολιών που αντιμετώπιζε το ποιμνίο του στη Συρία, πριν ακόμα ξεσπάσει εκεί η σημερινή κρίση, σκεφτόταν ότι κάποτε θα αναγκαζόταν να φύγει από τη Δαμασκό,

έδρα του Πατριαρχείου κατά τα τελευταία χρόνια. Έλεγε, λοιπόν, πριν από 25 περίπου χρόνια, στον τότε Μητροπολίτη Πάφου, και μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο τον Β', παρόντος και εμού, ότι σκέψη του, παλαιότερα, ήταν να μεταφέρει την έδρα του στην Κύπρο. Τώρα, όμως, έλεγε, φοβούμαι ότι θα σας διώξουν πριν από μας. Εκείνος έβλεπε από τότε, πριν 25 χρόνια, και τους σχεδιασμούς και την πολιτική των Τούρκων. Εμείς εξακολουθούμε να υπνώτουμε.

Η Κύπρος βρίσκεται, χωρίς αμφιβολία, όπως ανέφερα και εσές, αυτή τη στιγμή στην κρισιμότερη φάση της εθνικής της ζωής. Ο Ελληνισμός της Κύπρου βρίσκεται, σήμερα, σε τροχιά αφανισμού από τον τόπο στον οποίο ζει εδώ και 35 αιώνες.

Γνωστοί και θανάσιμοι οι σχεδιασμοί των Τούρκων. Θα οδηγηθούμε, όμως, στην απόγνωση; Θα σταθούμε σε ρυθμούς «εύσυμπάθητου θρήνου... στενάζοντες όδυνηρώς έκ βάθους ψυχής..» να κλαίμε απλώς τη μοίρα μας; Θα παρακολουθήσουμε παθητικά την έκβαση των πραγμάτων; Έχουμε υποχρέωση να αντισταθούμε στην υλοποίηση των Τουρκικών στόχων και να τους ματαιώσουμε.

Πώς θα πρέπει, λοιπόν, να δράσουμε;

Θα πρέπει πρώτα οι ηγεσίες Κύπρου και Ελλάδας να συνειδητοποιήσουν ότι το κυπριακό είναι πρόβλημα πανεθνικό. Ειδικά, η Ελληνική ηγεσία οφείλει να αντιμετωπίσει το Κυπριακό ως ζωτικό εθνικό θέμα, όχι απλώς με την έννοια της συμπαράστασης ή συμπαράταξης προς τους «άδελφούς Κυπρίους», όπως συνηθίζει να λέει, αλλά και με την έννοια ότι το Κυπριακό αφορά ευθέως την ασφάλεια του ελληνικού χώρου. **Το Κυπριακό είναι άρρηκτα συνδεδεμένο πρώτα με το θέμα των νησιών του Αιγαίου και ύστερα με τις βλέψεις της Τουρκίας στη Θράκη. Η ασφάλεια της Κύπρου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ασφάλεια της Ελλάδας και αντίστροφα.**

Οι τουρκικές απειλές, τόσο στην Κύπρο όσο και στο Αιγαίο, έχουν παλιά ιστορία και δεν είναι ένα πρόσφατο ξέσπασμα ενός νοσηρού μεγαλοιδεατισμού του Ερντογάν. Ο Γκιουνές, που ήταν ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας κατά την εισβολή, δήλωσε απερίφραστα: «Η Κύπρος είναι τόσο πολύτιμη, όπως το δεξί χέρι μιας χώρας που νοιάζεται για την άμυνα της ή για τους επεκτατικούς της στόχους, αν έχει...». Αναφορικά με τα νησιά του Αιγαίου, η Τουρκία έχει θέσει στόχο της την αναθεώρηση του καθεστώτος τους, από το 1973. Η Τουρκία ούτε αποκρύπτει ούτε συγκαλύπτει την επιδί-

ωξη της αυτή. Ο πρώην Πρωθυπουργός και Πρόεδρος Τουργούτ Οζάλ, που εθεωρείτο μάλιστα μετριοπαθής, δήλωνε το 1986 ότι «η παρούσα κατάσταση η οποία υπάρχει μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας δεν είναι ικανοποιητική. Εάν η Τουρκία ήξερε πού θα την οδηγούσε η Συνθήκη της Λωζάνης δεν θα την είχε υπογράψει ποτέ... Εμείς δεν ξεχνούμε ότι χάσαμε μέσα από τα χέρια μας τα νησιά, τα πάτρια τουρκικά εδάφη».

Αρκετά αποκαλυπτικός είναι και ο Αχμέτ Νταβότουγλου στο βιβλίο του «Το Στρατηγικό Βάθος, η διεθνής θέση της Τουρκίας»: «Μια Τουρκία, που έχει αποκλειστεί από το Αιγαίο κι έχει περικυκλωθεί στα νότια από τη Ρωμαίικη Διοίκηση της νότιας Κύπρου σημαίνει ότι τα περιθώριά της να κάνει ένα άνοιγμα στον κόσμο έχουν περιοριστεί σημαντικά» (σελ 267). Μα και η δράση του τουρκικού προξενείου στη Θράκη δεν αφήνει αμφιβολίες και για τις βλέψεις της Τουρκίας στην περιοχή αυτή. Τα ξέρετε και τα ζείτε, καλύτερα απ' όλους, εσείς.

Θα πρέπει να συναισθανθούμε και να πιστέψουμε στις δυνάμεις μας. Είμαστε, Ελλάδα και Κύπρος, δυο κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συντονιζόμενοι μπορούμε να πετύχουμε πολλά. Έχουμε ένα τεράστιο τμήμα του Ελληνισμού σκορπισμένο σ' όλη την υφήλιο, το οποίο μπορεί να οργανωθεί και να προωθήσει τα εθνικά μας δίκαια. Η γεωγραφική μας θέση δεν είναι κατώτερη, από γεωστρατηγικής πλευράς, από τη θέση της Τουρκίας. Μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε στο έπακρο για προστασία των εθνικών μας συμφερόντων.

Κάθε φορά που μιλώ στην Ελλάδα, σε ελληνικό ακροατήριο, εκφράζω και τις πολλές ευχαριστίες του Κυπριακού λαού για την αγάπη και τη συνεχρή στήριξη του Ελληνικού λαού στους διαχρονικούς αγώνες του. Το ίδιο και στην Εκκλησία της Ελλάδος, όλες τις Μητροπόλεις και τις Ιερές Μονές. Δεν μπορώ, δυστυχώς, να πω το ίδιο και για τις Ελληνικές κυβερνήσεις. Εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, η στάση των ελληνικών κυβερνήσεων ήταν για μας στάση εγκατάλειψης, αδιαφορίας, απόρριψης. Ζήσαμε τη θλίψη αυτή- κι εμείς και οι πατέρες μας- όταν κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού μας αγώνα εγκαταλειφθήκαμε από την κυβέρνηση της μητέρας πατρίδας μας και εξαναγκαστήκαμε να δεχθούμε τις συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου, που είναι αιτία και για τα σημερινά μας δεινά. Ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας με ιταμό ύφος, προειδοποιούσε τον Μακάριο, πως αν δεν υπέγραφε εκείνες τις συμφωνίες θα 'πρεπε να βρει τρόπο να σώσει τον λαό του. Σαν να ήταν ξένος λαός και όχι και δικός του λαός. Σαν να και πολεμούσαμε να ενωθούμε με την

Κένυα ή την Τανζανία.

Ζήσαμε αναβαθμισμένη τη θλίψη και το 1974, όταν η Χούντα των Αθηνών, διενεργώντας το πραξικόπημα, μας παρέδιδε στα χέρια της Τουρκίας· και όταν, εν μέσω της τουρκικής εισβολής, μας διαμηνυόταν ότι είμαστε μακριά και δεν θα 'πρεπε να περιμέναμε βοήθεια. **Και σήμερα προγευόμαστε μια τρίτη, χειρότερη συμφορά.** Η πρόσφατη αποδοχή της αίτησης του Κοσσόβου από το Συμβούλιο της Ευρώπης, που έγινε με Ελληνική μάλιστα εισήγηση, παρά τη διαφωνία και τις έντονες αντιρρήσεις της Κύπρου, ανοίγει ανάλογες προοπτικές για την αποσχιστική οντότητα των Τουρκοκυπρίων. Και οι επιβεβαιωμένες στην πράξη φημολογίες ότι η Ελλάδα πίστεψε στις διαβεβαιώσεις της Τουρκίας περί «καλής γειτονίας» και εξαιρεί το Κυπριακό από τις συζητήσεις για τα άλλα θέματα μαζί της, μας δημιουργεί και πάλιν έντονες ανησυχίες.

Μιλώ με αυτόν τον τρόπο και με κάθε ειλικρίνεια, εκ μέρους όλων των Κυπρίων, έχοντας απαιτήσεις, γιατί δεν θεωρούμε τους εαυτούς μας ξένους. Δεν απευθυνόμαστε προς φίλους, ή συμμάχους, ή μακρινούς συγγενείς. Αν αυτή ήταν η σχέση μας θα παρακαλούσαμε με συστολή και λεπτότητα. **Είμαστε Έλληνες, όμως, που μετρούμε στον τόπο μας τόσα χρόνια ελληνικής παρουσίας όσα και οι Αθηναίοι στην Αττική, οι Σπαρτιάτες στην Πελοπόννησο και σεις στη Θράκη. Κι έχουμε το δικαίωμα να απαιτούμε έντονα. Γιατί πρόκειται για κοινούς κινδύνους.** Τονίζω και σήμερα, όπως κάθε φορά που βρίσκομαι στον Ελλαδικό χώρο, ότι τα αιτήματά μας δεν αναφέρονται σε οικονομική στήριξη, όπως κάνουν οι Έλληνες της διασποράς, για να κρατήσουμε τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμά μας.

Αυτά τα κρατήσαμε με θυσίες και ποταμούς αιμάτων, μέσα στους αιώνες, αντιμετωπίζοντας ποικίλους κατακτητές. Ζητούμε την από κοινού αντιμετώπιση των κινδύνων για να κρατηθούμε στις ρίζες μας, να κρατήσουμε τον τόπο μας Ελληνικό. Γιατί, αλίμονο! Αν πέσει η Κύπρος θα αρχίσει η αποδόμηση της Ελλάδος. Θα έλθει η σειρά της Θράκης, του Αιγαίου, της Μακεδονίας.

Θα πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν βρισκόμαστε στο παραπέντε ή στο παραένα. Το φάσμα της καταστροφής πλανάται παντού.

Οι καιροί είναι κρίσιμοι,
η πατρίδα σε κίνδυνο,
το χρέος δικό μας.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ
ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΗΜΟΤΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

ΤΡΙΤΗ, 14 ΜΑΪΟΥ 2024

Ανέρχομαι, με βαθιά συγκίνηση, στο βήμα τούτο μετά την ανακήρυξή μου σε επίτιμο δημότη Αλεξανδρουπόλης, για να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες για τη μεγάλη τιμή που μου αποδώσατε.

Αισθάνομαι ότι η τιμή αποδίδεται στον δισχιλιόχρονο θεσμό που εκπροσωπώ και που έχει άμεση σχέση με την επιβίωση του Ελληνισμού στην Κύπρο, την Αυτοκέφαλη, δηλαδή, Εκκλησία μας, που αναδείχτηκε πυξίδα του Γένους, κέντρο στο οποίο συνέρχονται όλες οι σωστικές ακτίνες του Ελληνισμού. Ως άτομο δεν νιώθω να έχω προσφέρει κάτι το σημαντικό για να δικαιούμαι της ιδιαίτερης αυτής τιμής. Κάθε Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, όμως, από τη θέση του είναι πρωταγωνιστής σε όλους τους αγώνες του λαού για ελευθερία, προκοπή

και ανάπτυξη. Σ' αυτόν, λοιπόν, τον θεσμό, που είναι η εστία και του θρησκευτικού και του εθνικού φρονήματος του Κυπριακού λαού νιώθω να απονέμεται, σήμερα, η τιμή.

Δεσμοί ανάμεσα στην Αλεξανδρούπολη και γενικότερα τη Θράκη και την Κύπρο αναφέρονται πολλοί. Γνωστοί σ' όλους οι Κύπριοι Μητροπολίτες Βιζύης Γεράσιμος (1714 -1717) και Μεσημβρίας Σαμουήλ. Στη μνήμη μου παραμένει η φωτογραφία του Στίλωνα Κυριακίδη από τη Θράκη, Γυμνασιάρχη του Παγκυπρίου Γυμνασίου. Και ο Γεώργιος Βυζηνός έζησε στη Λευκωσία.

Οι δεσμοί αναπτύχθηκαν, κυρίως, με την ίδρυση του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου στη περιοχή της Θράκης. Πολλοί είναι οι Κύπριοι που σπούδασαν και σπουδάζουν στην Αλεξανδρούπολη. Και άλλοι που κατάγονται από εδώ που σπουδάζουν στην Κύπρο.

Δεσμός, ωστόσο, ακατάλυτος και ιδιαίτερα συνεκτικός ανάμεσά μας, παραμένει η κοινή Ελληνική μας καταγωγή, μαρτυρούμενη από αιώνες πολλούς οι κοινές αγωνίες για τα εθνικά μας θέματα· η χαρά για τις εθνικές επιτυχίες· η θλίψη για τις αποτυχίες· η ικανοποίηση για την συνεισφορά μας στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Αποτελεί, όντως, προνόμιο να έχει γεννηθεί και να είναι κάποιος Έλληνας. Η Ελληνική ιδιότητα συνδέει το άτομο με ό,τι ευγενές και ωραίο έχει δημιουργήσει η ανθρωπότητα. Ο Ελληνισμός, με τους συνεχείς αγώνες του και τη θυσία των ηρώων του, απέκτησε ένα μέτρο για να μετρά το ηθικό του ανάστημα και να αυτοπροσδιορίζεται στην ιστορική του πορεία.

Στην παγκόσμια ιστορία δεκάδες λαοί και πολιτισμοί υπέκυψαν στον νόμο της φθοράς και εξαφανίστηκαν από προσώπου της γης. Ο Ελληνισμός, όμως, επί 4000 χρόνια, σε πείσμα των αντιξοοτήτων και των δυνάμεων που τον υπονομεύουν, των αδυναμιών και των λαθών του, φορτωμένος μνήμες ενός μοναδικού και πολυκύμαντου παρελθόντος, κάτοχος μιας σπουδαίας πολύτιμης κληρονομιάς που κατηύγασε τον κόσμο με τους καρπούς της, ζώντας σε μια αδιάκοπη διαστολή και συστολή των ορίων του ή και την παντελή, σε καιρούς δυσμενείς, εξαφάνιση της κρατικής του υπόστασης, επιμένει να ζει.

Εσείς, αδελφοί, οι κάτοικοι της Αλεξανδρούπολης, ευνοηθήκατε από τον Θεό περισσότερο απ' ότι εμείς. Ζείτε 104 χρόνια ελεύθεροι. Εμείς ζούμε, ακόμα, μακριά από τη μητρική αγκάλη της Ελλάδος, με το όραμα της οποίας έζησαν και απέθαναν οι πρόγονοί μας, οι ήρωες και οι μάρτυρες των τελευταίων οκτώ αιώνων.

Όταν το 1878 την πρώτη Τουρκική κατοχή διαδεχόταν η Αγγλική, οι πρόπατορές μας αναθάρρησαν. Νόμισαν πως η Μ. Βρετανία θα επαναλάμβανε, και για την Κύπρο, τη χειρονομία που έκανε, λίγο προηγουμένως, αποδίδοντας τα νησιά του Ιονίου στην Ελλάδα. Πλανήθηκαν, όμως, και απογοητεύθηκαν. Και ζούμε, σήμερα, σαν αποτέλεσμα των Βρετανικών μηχανορραφιών, μια δεύτερη Τουρκοκρατία, πολύ χειρότερη και επικινδυνότερη της πρώτης, με τη μισή πατρίδα μας, να βρίσκεται υπό κατοχή και να εκτουρκίζεται, και την άλλη μισή να διατρέχει άμεσα τον ίδιο κίνδυνο.

Όπως και εσείς, όμως, στους μακρούς αιώνες της δουλείας, είχατε συνειδητοποιήσει, έτσι και εμείς καταλαβαίνουμε ότι χωρίς την Ελλάδα δεν είναι δυνατό να επιβιώσουμε. **Η Ελλάδα αποτελεί ιδέα που εξέθρεψε τον Κυπριακό Ελληνισμό, όπως και εσάς, από αρχαιότατων χρόνων.** Χωρίς την Ελλάδα που ενσαρκώνει την αρετή και το υψηλό φρόνημα, η Κύπρος, όπως και κάθε τμήμα του Ελληνισμού, θα έχει τη μοίρα λαών χωρίς ιδανικά, που έμειναν απλώς μια υποσημείωση στην Ιστορία. Ιδιαίτερα, σήμερα, που μας ζώνουν φοβεροί κίνδυνοι, όλο και περισσότερο γίνεται αντιληπτό πως μια ασφυκτικά στενή σχέση της Κύπρου με τον Ελλαδικό χώρο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωση του Ελληνισμού στο μαρτυρικό μας νησί.

Πέραν των θεωρητικών αυτών διαπιστώσεων που είναι, νομίζω, κοινά αποδεκτές από όλους, θα ήθελα, χρησιμοποιώντας την ευκαιρία αυτή να καταθέσω την αγωνία μου αυτής της στιγμής για την πορεία του Κυπριακού, του εθνικού μας θέματος. Παραφράζοντας τον Παπαρρηγόπουλο μπορώ να πω ότι «μέχρι τούδε έγραψαμεν ιστορίαν. Έφεξης, ή πορεία του έθνικού μας θέματος προσλαμβάνει τραγωδίας σχήμα».

Η Τουρκία, που κωλυσιεργώντας για 50 χρόνια, πέτυχε να ξεχασθεί από τη διεθνή κοινότητα η υφή του ζητήματός μας και να επέλθει κόπωση στον λαό μας, δεν κρύβει πια τις προθέσεις της. Πρόθεση και επιδίωξή της ανέκαθεν ήταν, και τώρα απλώς δεν αποκρύβεται, η «ανάκτηση» της Κύπρου. Η κατάληψη, δηλαδή, και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Τρόπους και μεθόδους μεταχειρίζεται πολλούς. Προσπαθεί να μας οδηγήσει σε κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, που είναι το τελευταίο όπλο μας στον αγώνα για απελευθέρωση και να μας καταστήσει όμηρους στα χέρια της. Μεταφέρει εποίκους σε τεράστιους αριθμούς, επιχειρώντας να επαναλάβει την επιτυχία της στην Αλεξανδρέττα. Μας στέλλουν μέσω των κατεχομένων αλλά και διαθαλάσσης χιλιάδες ετοιμοπόλεμων λαθρομεταναστών, αλλάζοντας έτσι και τον δημογραφικό χαρακτήρα των ελεύθερων περιοχών. Προετοιμάζει το έδα-

φος και για εκφοβισμό και, επομένως, εκπατρισμό του λαού μας, πράγμα που εφάρμοσε επιτυχώς στην Ίμβρο και στην Τένεδο.

Πέραν της τουρκικής κατοχής και των τουρκικών μεθοδεύσεων, ο Ελληνισμός της Κύπρου, αλλά και ο Ελληνισμός γενικά στο σύνολό του, αντιμετωπίζει σήμερα και μια συντονισμένη προσπάθεια να υπονομευθεί η άμυνά του, να πληγεί η ιστορική του μνήμη, η εθνική του συνείδηση και υπερηφάνεια, να αμφισβητηθούν οι αξίες του, να διαλυθεί η συνοχή του.

Καλούμαστε όλοι οι Έλληνες να ανασυνταχθούμε. Όπως οι πρόγονοί μας, έτσι και εμείς, δεν θα πρέπει να αυταπατώμαστε και να περιμένουμε την ελευθερία μας από ξένα χέρια. Και να καταλάβουμε ότι αν δεν έχουμε ισχύ δεν μπορούμε να υλοποιήσουμε στόχους. Μα και ότι, αν δεν έχουμε σαφείς στόχους η ισχύς δεν έχει αντίκρισμα. Και να προσπαθήσουμε να θεραπεύσουμε και τις δυο αυτές μειονεξίες μας.

Ευχαριστώντας και πάλιν για τη μεγάλη τιμή προς το πρόσωπό μου, την οποία, επαναλαμβάνω, θεωρώ ότι απευθύνεται προς τον θεσμό που εκπροσωπώ, και επικαλούμενος τις μεσιτείες προς τον Θεό, των πολλών τοπικών αγίων σας, της Αγίας Γλυκερίας που μόλις, χθες, γιορτάσαμε των αγίων πέντε Νεομαρτύρων των εκ Σαμοθράκης, των οποίων τη μνήμη πάλιν προχθές ετελέσαμε, του Οσίου Θεοφάνους του Ομολογητού και άλλων, επιτρέψτε μου να απευθύνω διάπυρον την προσευχή μου προς τον Θεόν, όπως διασώζει «διά παντός ἐλευθέραν» την Αλεξανδρούπολη, οδηγεί τους κατοίκους της στη βίωση των Χριστιανικών και Ελληνικών μας αξιών, και αξιώνει τους άρχοντες του λαού της, εσάς κ. Δήμαρχε και το Συμβούλιό σας, καθώς και τη Θρησκευτική Ηγεσία του τόπου στην πραγμάτωση των υψηλών στόχων σας, προς όφελος του λαού και της πατρίδος και δόξα του εν Τριάδι προσκυνουμένου Θεού μας.

Και πάλι σας ευχαριστώ κύριε Δήμαρχε και εύχομαι ολοψύχως ό,τι καλό να δώσει ο Θεός σε Σάς προσωπικά, στα Μέλη τού Δημοτικού Σας Συμβουλίου και σ' όλο τον λαό τής ακριτικής Αλεξανδρούπολης.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΡΙΤΗ, 14 ΜΑΪΟΥ 2024

Από χθες που βρίσκομαι στην πόλη σας, αγαπητοί Αλεξανδρουπολίτες, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή, αγαπητοί Εβρίτες-Θρακιώτες, νιώθω μian αυξανόμενη συγκίνηση. Μεταβαίνω από συγκίνηση σε συγκίνηση. Ανακαλύπτω τις αξίες και τα ανώτερα ιδανικά που χαρακτηρίζουν τη ζωή σας. Έντονος ο θρησκευτικός και εθνικός χαρακτήρας των εκδηλώσεων σας, ψες και σήμερα το πρωί. Ιδιαίτερα φορτισμένη με συγκίνηση και απόψε, η ατμόσφαιρα, με το βάρος να μετακινείται προς την Παναγία, την υπέρμαχο Στρατηγό και προστάτιδα του Έθνους μας.

Είναι από τη φύση του θρησκευόμενος ο Ελληνικός λαός. Ιδιαίτερα αυτήν τη θρησκευτικότητα του την ανέδειξε στις πολεμικές εξορμήσεις του. Όταν βρισκόταν στο σκότος της αγνοίας, επικαλείτο την Παλλάδα. Κι όταν απαλλάχθηκε από την πλάνη της ειδωλολατρίας έκανε πολεμικό λάβαρο του τον Σταυρό και προστάτιδά του την Παναγία.

Χαίρομαι παρακολουθώντας τις εκδηλώσεις σας που έχουν την ιδιαιτερότητα ότι γίνονται σε απόσταση αναπνοής από τα ελληνοτουρκικά σύνορα, δίνοντας και το μήνυμα της ετοιμότητάς σας να υπερασπιστείτε την ακεραιότητα της πατρίδας αλλά και να την προστατεύσετε από τα στα στίφη των λαθρομεταναστών που επιχειρούν μian αλλοίωση και αποσταθεροποίηση της κοινωνίας μας.

Μοιάζουμε με σας, σ' αυτά τα χαρακτηριστικά, και εμείς οι Κύπριοι αδελφοί σας. Ακρίτες του Ελληνισμού και εμείς είμαστε ταγμένοι να φυλάσσουμε και πνευματικές καθώς και γεωγραφικές Θερμοπύλες του Ελληνισμού. Μόνο που για μας συνεχίζεται ακόμη η ασέλγηος νύκτα της δουλείας και τις καρδιές

όλων συνέχει η απειλή και ο κίνδυνος της πλήρους κατάληψης και τουρκοποίησης της μεγαλονήσου. Είμαστε όμως σίγουροι ότι, του Θεού συνεργούντος, του Έθνους συμπαρισταμένου και ημών αγωνιζομένων, θα έρθει και για μας η ώρα της απελευθέρωσης.

Εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια με τη συνάντηση Χριστιανισμού και Ελληνισμού έχουμε ταύτιση της εθνικής και της χριστιανικής συνείδησης και ανάδειξη της θυσίας υπέρ πίστεως και πατρίδος, ως της μέγιστης καταξίωσης του ανθρώπου. Κι επειδή τα όρια των δύο μεγεθών, του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού κατέστησαν αδιαχώριστα, όταν το έθνος υπέκυπτε σε υπέρτερες δυνάμεις και υποδουλωνόταν, η Εκκλησία γινόταν βακτηρία και υποστηρίγμός, ελπίδα και τροφοδότης του αγώνα για την παλιγγενεσία της.

Είναι γι αυτόν τον λόγο που, παρά το ότι «μέγα πένθος Κύπριδα γαΐαν ικάνει», για μισό αιώνα, παρόλο που το 37% της γης μας κατέχεται και μολύνεται από τον Τούρκο, μολονότι οι ναοί μας βεβηλώνονται και κρατούμαστε με τη βία των όπλων μακριά από τις εστίες μας και παρά το ότι η Τουρκία δεν αποκρύβει τον στόχο της για πλήρη κατάληψη και τουρκοποίηση της Κύπρου, συμμετέχουμε στους εορτασμούς για την επέτειο της απελευθέρωσης της πόλης σας. Κατανοούμε, πλήρως, πως μόνο με τον τρόπο αυτό, με τη βίωση των εθνικών ιδεωδών και τον παραδειγματισμό από το παρελθόν, είναι δυνατόν να ματαιωθούν οι τουρκικοί σχεδιασμοί και να επιτευχθεί η απελευθέρωση και της δικής μας ιδιαίτερης πατρίδας.

Παραδειγματιζόμαστε και από τους δικούς σας αγώνες και τους αγώνες ολόκληρου του Έθνους. Λέμε, συμβατικά, ότι τετρακόσια έτη δουλείας (για σας πολύ περισσότερα) δεν μπόρεσαν να αποπροσανατολίσουν το Έθνος.

Αντίθετα· υπήρξαν τετρακόσια έτη συνεχούς προπαρασκευής για την πραγμάτωση της εθνικής του ιδέας. Και μας δεν θα μας πτοήσουν οι ταλαιπωρίες των 50 ετών κατοχής. Θα κρατηθούμε από την πίστη στον Θεό, τις αρχές και τα ιδανικά μας και θα έρθει και για μας η λύτρωση. Η μακραίωνη θρησκευτική πείρα μας μάς διδάσκει ότι **«οὔτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὔτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα»**. Τις κοινές δικές μας πανεθνικές προσπάθειες θα ενισχύσει ο Θεός. Ο Θεός βοηθά εκείνους που βοηθούν τον εαυτό τους.

Και πάλιν σας συγχαίρω για τη σημερινή μεγάλη επέτειο. Και σας ευχαριστώ τόσο για την πρόσκληση όσο και για την ετοιμότητά σας για συμπόρευση μαζί μας στον αγώνα και για της Κύπρου την απελευθέρωση.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΡΟΔΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΓΙΟΛΟΓΙΑ*

ΠΑΣΧΑΛΗ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗ,
ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

Μικρής ἀμφιβολίας θὰ ἐπιδεχόταν, ὑποθέτω, ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι οἱ δύο συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων τὴν ἀγιολογικὴ μαρτυρία θὰ δοκιμάσω νὰ παρουσιάσω συνοπτικὰ στὶς σελίδες πού ἀκολουθοῦν, ἀποτελοῦν τοὺς σημαντικότερους ἐκπροσώπους τῆς κυπριακῆς λογιόσυνης τῆς πρώιμης νεωτερικότητας. Πράγματι τὸν δέκατο ἔβδομο αἰῶνα ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς ἀπὸ τὴν Ποταμιὸ τοῦ Ὀμόδου καὶ τὸν δέκατο ὄγδοο αἰῶνα ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κυπριανὸς ὁ Κουριοκουρίτης ἀπὸ τὸ Κοιλάνι ἀντιπροσωπεύουν μοναδικές στιγμὲς τῆς κυπριακῆς διανοητικῆς προσπάθειας νὰ ἀναμετρηθεῖ μὲ τὰ δεδομένα τῆς κατάκτησης καὶ νὰ διατυπώσῃ μιὰ μορφή ἱστορικῆς αὐτοσυνειδησίας, πού θὰ συνέβαλλε στὴν ἐπιβίωση τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ ὡς συγκροτημένης χριστιανικῆς κοινωσίας. Θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ ὅτι πρὶν ἀπὸ αὐτούς, τὸν δέκατο ἕκτο αἰῶνα, δύο ἄλλοι Κύπριοι λόγιοι, ὁ Ἰάσων Δενόρες καὶ ὁ Στέφανος Λουζινιανός, ὑπῆρξαν σημαντικότεροι ὡς πνευματικὰ ἀναστήματα καὶ διότι ὑπῆρξαν πολυγραφότατοι καὶ διότι κατέκτησαν ἀναγνωρίσιμη θέση στὴν εὐρωπαϊκὴ γραμματεία τῆς ἐποχῆς τους. Ὅμως αὐτοὶ οἱ δύο ἐκπρόσωποι τῆς τραγωδίας τοῦ ξεριζωμοῦ καὶ τῆς προσφυγιάς πού προκάλεσε ἡ τουρκικὴ εἰσβολὴ καὶ κατάκτηση τὸ 1570-1571, ἂν καὶ γνώριζαν τὰ ἑλληνικὰ ὡς μητρικὴ τους γλῶσσα καὶ ὡς γλῶσσα τῆς παιδείας τους, ἔγραψαν ἀποκλειστικὰ σὲ ξένες γλῶσσες, ἰταλικά, λατινικά, γαλλικά καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔργο τους παρέμεινε μᾶλλον περιθωριακὸ στὴ διάπλαση τῆς κυπριακῆς λογιόσυνης καὶ πνευματικῆς συνείδησης καὶ λειτουργήσε, ἰδίως στὴν περίπτωση τοῦ Λουζινιανοῦ, μᾶλλον ἔμμεσα διὰ τῆς ἰσχυρῆς

* Τὸ κείμενο εἶναι δημοσιευμένο στὸν τόμο Κυπριακὴ Ἀγιολογία. Πρακτικὰ Γ' Διεθνούς Συνεδρίου. Φραγκοκρατία - Ἐνετοκρατία - Τουρκοκρατία. Παραλίμνι, 25-27 Φεβρουαρίου 2016, ἐπιμ. Χριστίνα Κάκκουρα - πρωτοπρ. Χριστόδουλος Χριστοδούλου, [Ἱστορικὰ καὶ Θεολογικὰ Μελετήματα, 4], ἔκδ. Πολιτιστικὴ Ἀκαδημία «Ἅγιος Ἐπιφάνιος» καὶ Ἱερὰ Μητρόπολις Κωνσταντίας-Αμμοχώστου, Ἅγια Νάπα - Παραλίμνι 2024, σσ. 470- 482.

όπωςδήποτε έπιρροής που άσκησε στο έργο τών δύο στοχαστών που θα μάς άπασχολήσουν, του Νεοφύτου Ροδινού και του Άρχιμανδρίτη Κυπριανού.¹

Ο Νεόφυτος Ροδινός και ο Άρχιμανδρίτης Κυπριανός, πάντως, θα μπορούσαν να θεωρηθούν πρωταγωνιστές μιās παράδοσης λόγου και στοχασμού που εξέφρασε τις βαθύτερες εύαισθησίες και βιώματα τής κυπριακής κοινωνίας υπό τις συνθήκες τής κατάκτησης και συγχρόνως διερμήνευσε τις έλπίδες για τή μελλοντική άπολύτρωση τής γενέτειρας νήσου. Η μαρτυρία τής βιογραφίας τών δύο λογίων εικονογραφεί και τις θεμελιώδεις άνθρωπογεωγραφικές προϋποθέσεις τής κυπριακής λογιόσύνης τής όθωμανικής περιόδου: ή προέλευση και τών δύο, όπως και πολλών άλλων σημαντικών λογίων τής έποχής, από δυσπρόσιτους οικισμούς του όρεινού όγκου τής κεντρικής Κύπρου, υποδεικνύει μιά κοινωνική και πολιτισμική κανονικότητα που συνδέεται με τήν άναδίπλωση του πληθυσμού προς τά όρεινά τής νήσου μετά τήν κατάκτηση. Σε μεγάλο βαθμό ή επιβίωση τής παράδοσης τών έλληνικών γραμμάτων στη νήσο συντελέστηκε σε έστιες προφυλαγμένες στα όρεινά, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις περιπτώσεις τής οικογένειας Ροδινού από τήν Ποταμιού² και τή λογιόσύνη του Κοιλανίου.³ Δέν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο άλλωστε ότι και οι μεγάλες κυπριακές μονές του όρεινού όγκου του Τροόδου ατή τήν έποχή άνασυγκροτούνται και άκμάζουν.

Οι άγιολογικές μαρτυρίες του Νεοφύτου Ροδινού και του Άρχιμανδρίτη Κυπριανού συνιστούν στοιχεία αυτού που μόλις άποκαλέσαμε «βαθύτερες εύαισθησίες και βιώματα» τής κυπριακής κοινωνίας, ή έπεξεργασία τών όποιων και ή διατύπωση τους σε συνεκτικό λόγο άποβαίνει άποφασιστικός συντελεστής τής κυπριακής αυτοσυνειδησίας. Άς στραφούμε λοιπόν στην άγιολογική μαρτυρία τών δύο λογίων.

Στήν περίπτωση του Νεοφύτου Ροδινού ή άγιολογία άποτελεί κεντρικό

¹ Βλ. Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, *Κυπριακή λογιόσύνη 1571-1878. Προσωπογραφική θεώρηση*, Λευκωσία 2002, σ. 125-128, 190-194.

² Σημαντικός λόγιος τής Κύπρου υπήρξε και ο πατέρας του Νεοφύτου, Σολωμός Ροδινός, ο όποιος θα μπορούσε να ταυτιστεί με τον συγγραφέα του *Θρήνου τής Κύπρου*. Βλ. Θ. Παπαδοπούλλου, *Ο Θρήνος τής Κύπρου, Κυπριακάί Σπουδαί ΜΔ'* (1980) 1-78 και Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, *Κυπριακή λογιόσύνη*, σ. 232-233. Άλλοι λόγιοι τής Ποταμιού υπήρξαν ο Λοΐζος Ρούσος και ο Μητροπολίτης Λιβύης Παρθένιος.

³ Η λογιόσύνη του Κοιλανίου περιλαμβάνει πλην του Άρχιμανδρίτη Κυπριανού και τους Λεόντιο Ευστράτιο (1565-1602), τον Οίκουμενικό Πατριάρχη Γεράσιμο Γ' (1794-1791), τον Άντώνιο Δάρκες, τον Άρχιεπίσκοπο Κύπρου Παΐσιο (1759-1767) και τον Πατριάρχη Άντιοχείας Άνθέμιο (1791-1813).

κορμό του συγγραφικού του έργου, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει πληθώρα ἀγιολογικῶν συγγραμμάτων πέραν τοῦ κλασικοῦ ἔργου, *Περὶ ἡρώων, στρατηγῶν, φιλοσόφων, ἀγίων καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν ἀνθρώπων ὅπου ἐβγήκασιν ἀπὸ τὸ νησι τῆς Κύπρου*. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ κύκνειο ἄσμα πού σφράγισε τὴν πολυκύμαντη καὶ πολὺπλαγκτη διαδρομὴ τοῦ βίου του.⁴

Ἄν καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ μνημονεύεται συνήθως μὲ τὸν συντομογεγραμμένο τίτλο *Περὶ ἡρώων*, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναφέρεται μᾶλλον ὡς *Περὶ ἀγίων*, διότι ἡ ἀγιολογικὴ θεματολογία καταλαμβάνει τὸ μέγιστο μέρος τοῦ περιεχομένου του.⁵ Ὁ Ροδινὸς ἀντλεῖ μεγάλο μέρος τῶν ἀγιολογικῶν πληροφοριῶν τὶς ὁποῖες παραθέτει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Στεφάνου Λουζινιανοῦ ἢ Λυσινιανοῦ, ὅπως ἀποδίδει ὁ ἴδιος τὸ ὄνομά του στὰ ἑλληνικά. Μνημονεύει ρητὰ τὴν ἰταλικὴ πρώτη ἔκδοση τῆς *Χωρογραφίας* (1572) τοῦ Λουζινιανοῦ ὡς πηγὴ του,⁶ ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶχε ὑπόψη του καὶ τὴν πληρέστερη καὶ αἰσθητὰ ἐκτενέστερη μεταγενέστερη γαλλικὴ ἔκδοση τοῦ ἔργου (1580), ὅπου ὁ Λουζινιανὸς ἐμπλουτίζει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ ὑλικό του μὲ πρόσθετες πληροφορίες. Ὁ Ροδινὸς, ὡς οὐνίτης κληρικὸς ὁ ἴδιος, σέβεται τὸν Δομινικανὸ πατέρα καὶ ἀργότερα τιτουλάριο ἐπίσκοπο Λεμεσοῦ Στέφανο Λουζινιανό, τὸν ὁποῖο χαρακτηρίζει «ἀνθρωπον σοφὸν καὶ διδάσκαλον εἰς τὴν θεολογίαν».⁷ Δὲν περιορίζεται ὡστόσο στὴ μαρτυρία τῆς πηγῆς του. Ἐμπλουτίζει τὴ δική του ἀγιολογικὴ καταγραφή μὲ σημαντικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση καὶ μὲ δικές του προσωπικὲς μαρτυρίες σὲ σχέση μὲ τὸν ἀγιολογικὸ πλοῦτο τῆς γενέτειράς του Ποταμιοῦς.⁸ Ἐτσι κατορθώνει νὰ συνθέσει ἓνα ἔργο πού διαπνέεται ἀπὸ ἓναν ἰσχυρὸ ἀγιολογικὸ «πατριωτισμό», πού εἶναι ἀποκαλυπτικὸς γιὰ τὴν ψυχολο-

⁴ Γιὰ τὰ βιογραφικὰ τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ βλ. Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη – Χρήστου Μεσή, Ὁ Νεόφυτος Ροδινὸς καὶ ἡ παράφραση τῆς *Vita Ignatii*, εἰσαγωγικὸ μελέτημα στὴν ἔκδοση, *Βίος ἢ μαρτύριον τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰγνατίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γραμμένον ἑλληνικὰ ἀπὸ Νικήταν Δαβίδ τὸν Παφλαγόνα καὶ γυρισμένον εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Νεοφύτου Ροδινοῦ τοῦ Κυπρίου*, Ἀθήνα 2008, σ. 11-45, ἰδίως 11-26.

⁵ Βλ. Νεοφύτου Ροδινοῦ, *Περὶ Ἠρώων, Στρατηγῶν, Φιλοσόφων, Ἀγίων καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν ἀνθρώπων ὅπου εὐγήκασιν ἀπὸ τὸ νησι τῆς Κύπρου*, ἐν Ρώμῃ, ἀχρθ'. Φωτομηχανικὴ ἀνατύπωση, συνοδευμένη μὲ τυπογραφικὴ μεταγραφή σὲ σύγχρονη γραμματοσειρὰ καὶ προσωπογραφικὸ εὐρετήριο ὑπὸ Ἄντωνίου π. Ἀποστολίδη, περιλαμβάνεται στὴν *Κυπριολογικὴ Βιβλιοθήκη*, ἐπιμ. Θ. Παπαδοπούλλου, Λευκωσία 2007. Τὸ ἔργο ἐπανεκδίδεται καὶ ἀπὸ τὸν Γ. Βαλέτα, *Νεόφυτος Ροδινός. Κυπριακὴ Δημοτικὴ πεζογραφία*, Ἀθήνα 1979, σ. 159-219.

⁶ Νεοφύτου Ροδινοῦ, *Περὶ Ἠρώων*, σ. 45-46, 49, 53, 67, 89, 95, 99.

⁷ Αὐτόθι, σ. 146.

⁸ Αὐτόθι, σ. 142: *Εἰς ἄλλο χωρίον, ὅπου κράζεται Ποταμιός, σιμὰ εἰς τὴν Βάσαν [...], εἰς τὸ ὅποιον χωρίον ἐγεννήθη ὁ Συγγραφεὴς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, εἶναι ὁ βραχίονας τοῦ ἀγίου Μνάσωνος, Κυπρίου, παλαιοῦ μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὡς διαβάζομεν εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.*

για τοῦ συγγραφέα ἀλλὰ συγχρόνως βαθιὰ συγκινητικός.

Ὁ Ροδινὸς παρουσιάζει τὸ ἀγιολογικὸ του ὑλικὸ καταταγμένο σὲ εἰδολογικὲς κατηγορίες οἱ ὁποῖες ἀπαρτίζουν τὰ κεφάλαια γ' ἕως ζ' τοῦ ἔργου του ὡς ἑξῆς:

κεφ. γ': «Διὰ τοὺς Ἁγίους, τουτέστιν Ἀποστόλους, Μάρτυρες, Ὁσίους καὶ Ἐπισκόπους, ὅπου ἐγεννήθησαν καὶ ἀναθράφησαν εἰς τὸ νησί τῆς Κύπρου».⁹

κεφ. δ': «Διὰ τοὺς Ἁγίους, οἱ ὅποιοι γέννημα καὶ θρέμμα δὲν εἶναι τῆς Κύπρου, μόνον ἦλθαν ἀπὸ ἄλλους τόπους καὶ ἐκατοίκησαν εἰς αὐτὸ τὸ νησί».¹⁰

κεφ. ε': «Διὰ τὲς Γυναῖκες τὲς Ἁγίες, ὅπου ἐβγήκαν ἀπὸ τὸ νησί τῆς Κύπρου».¹¹

κεφ. στ': «Διὰ ὀνομασμένους, σοφούς, ἐναρέτους καὶ παλαιούς Ἐπισκόπους αὐτοῦ τοῦ νησίου»,¹² εἰς τὸ ὁποῖο προσθέτει λεπτομερῆ ἀπαρίθμηση τῶν Κυπρίων ἐπισκόπων οἱ ὅποιοι «εὐρέθησαν», ὅπως γράφει, στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους.¹³

κεφ. ζ': «Περὶ τιμίων ξύλων, ἁγίων λειψάνων καὶ θαυματουργῶν τῆς Παναγίας εἰκόνων».¹⁴

Στὴν ἀνασκόπηση αὐτὴ κωδικοποιοῦνται πλεῖστες ὅσες πληροφορίες οἱ ὁποῖες συγκροτοῦν τὴν ἀγιολογικὴ αὐτοσυνειδησία τῶν Κυπρίων, ἀλλὰ προστίθενται καὶ πολλὰ προσωπικὰ στοιχεῖα καὶ διαπιστώσεις τοῦ ἰδίου τοῦ συγγραφέα. Ἀρχίζει βέβαια μὲ λεπτομερῆ ἀναφορὰ στὸν Ἀπόστολο Βαρνάβα καὶ προσθέτει πολλὰ γιὰ τοὺς Ἁγίους ἐπισκόπους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Μὲ ἰδιαίτερη εὐλάβεια γράφει γιὰ τὸν Ἅγιο Σπυρίδωνα καὶ τὰ θαύματά του καὶ ἐπίσης γιὰ τὸν Ἅγιο Τύχωνα, ἐπίσκοπον Ἀμαθοῦντος καὶ ἀναφέρει ἰδιαίτερα τὸ θαῦμα μὲ τὰ σταφύλια ποὺ ὠριμάζουν τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης του στὶς 16 Ἰουνίου¹⁵. Πὰ τὸν Ἅγιο Ἐπιφάνιο ἐπίσης ἀναφέρει τὸ θαῦμα τῆς πέτρας στὸ σπήλαιο τοῦ ἁγίου στὴν Ἀμμόχωστο ποὺ στάζει καθαρὸ νερὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς του στὶς 12 Μαΐου κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ Λουζιανανοῦ.¹⁶

Ἰδιαίτερος ἐπιμένει ὁ Ροδινὸς στὴν Κυπριακὴ ταυτότητα τῆς Ἁγίας Αἵκα-

⁹ Αὐτόθι, σ. 56-99.

¹⁰ Αὐτόθι, σ. 100-110.

¹¹ Αὐτόθι, σ. 111-130.

¹² Αὐτόθι, σ. 130-139.

¹³ Αὐτόθι, σ. 135-139.

¹⁴ Αὐτόθι, σ. 140-144.

¹⁵ Αὐτόθι, σ. 92.

¹⁶ Αὐτόθι, σ. 108.

τερίνης, αναιρώντας την άποψη ότι η άγια είχε γεννηθεί στην Αλεξάνδρεια. «Η άγια Αικατερίνη είναι γέννημα θρέμμα τής Άμμοχώστου», γράφει και παραθέτει μαρτυρίες χειρογράφων που είχε δεϊ τόσο ο Λουζιανός όσο και ο ίδιος ο Ροδινός για να έπιβεβαιώσει αυτή την άποψη.¹⁷

Ίδιαίτερο ένδιαφέρον παρουσιάζουν και όσα γράφει για τα άγια λείψανα και τις θαυματουργές εικόνες τής Κύπρου: «Άλλά μηδέ τιμίον άπό τον ίδιον Σταυρόν του Χριστού ξύλων μηδέ άπό εικόνες τής Παναγίας Θεοτόκου ή άπό άγια λείψανα, όπου δια μέσου των ο μεγαλόδωρος Θεός κάμνει πολλά θαύματα, είναι στερημένον αυτό το νησί»¹⁸. Στο σημείο αυτό του κειμένου ή άγιολογική αφήγηση μεταβάλλεται σε καταφανή μαρτυρία νόστου: ο άπόδημος, ξεριζωμένος συγγραφέας δια τής ανακλήσεως του άγιολογικού βιώματος δοκιμάζει να ανακτήσει τον χαμένο παράδεισο τής γενέτειρας νήσου. Όμιλεί για τα τεμάχια του Τιμίου Ξύλου στα Λεύκαρα, στο Όμοδος, στην Κουκά κοντά στο χωριό του. Θυμάται το πανηγύρι του Όμόδους και τα τεμάχια του λειψάνου του όσιου Βαρνάβα στη Βάσα Κοιλανίου: «τα όποια είδα και έγώ και εύσεβώς τα άσπάσθηκα»¹⁹. Σε αυτό το σημείο του κειμένου προφανώς περιηγείται νοερά τον τόπο τής καταγωγής του: το Όμοδος, ή Βάσα, ή Κουκά είναι ο περιβάλλον ιστορικός χώρος του χωριού του. Συμπληρώνει: «Είς άλλον χωρίον, όπου κράζεται Ποταμιός, σιμά εις την Βάσαν, όπου είπαμεν, εις το όποϊον έγεννήθη ο Συγγραφέας αυτού του βιβλίου, είναι ο βραχίονας του άγιου Μνάσωνος, Κυπρίου, παλαιοϋ μαθητου του Χριστου, ως διαβάζομεν εις τας Πράξεις των Άποστόλων».²⁰

Ός ούνιτης κληρικός ο Ροδινός μνημονεύει και λείψανα άγιών τής Δυτικής Έκκλησίας που βρίσκονταν στην Κύπρο: στη Λευκωσία του Ίωάννη δε Μόντε Φόρτε, του Δομηνικανού Πέτρου Παλούδου και του Θωμά άπό το τάγμα των Καρμηλιτών.²¹

Θυμάται επίσης τις εικόνες τής Παναγίας: στη Λευκωσία, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά (ποια είναι ή εικόνα αυτή θα μάς το πεί άργότερα ο Κυπριανός), και επίσης την Τρικοκκιώτισσα, και πάλι όχι μακριά άπό το χωριό του, και βεβαίως την θαυματουργή εικόνα τής Παναγίας του Κύκκου. Μνημονεύει ακόμη

¹⁷ Αυτόθι, σ. 113. Έξ οϋ και ή λεγόμενη «φυλακή τής Άγίας Αικατερίνης» στον εύρύτερο αρχαιολογικό χώρο τής Σαλαμίνας, κοντά στη Μονή του Άποστόλου Βαρνάβα.

¹⁸ Αυτόθι, σ. 140.

¹⁹ Αυτόθι, σ. 141-142.

²⁰ Αυτόθι, σ. 142.

²¹ Αυτόθι, σ. 142-143.

στή Λάρνακα ώμόφορο τοῦ Ἁγίου Λαζάρου πού εἶχε ὑφάνει ἡ Παναγία.²²

Ἀπό ὅλους τους ἁγίους τῆς Κύπρου ὁ Ροδινός ἀποδίδει ἰδιαίτερο σεβασμό στὸν μεγαλομάρτυρα Μάμα μὲ τοῦ ὁποίου τὸ Μαρτύριον, παραφρασμένο στὴν ἀπλή νεοελληνική, κατακλείει τὸ ἔργο του.²³

Θὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι ἡ ἀγιολογικὴ μαρτυρία τοῦ Νεοφύτου Ροδινοῦ δὲν ἐξαντλεῖται μὲ ὅσα γράφει γιὰ τοὺς ἁγίους τῆς Κύπρου. Στὸ ἐκτενέστατο συγγραφικὸ τοῦ ἔργο ὑπάρχουν πλεῖστες ἄλλες ἀγιολογικὲς συμβολές, πολλὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες παραμένουν ἀκόμη ἀνέκδοτες σὲ χειρόγραφα τοῦ Ἁγίου Ὅρους, τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ καὶ τοῦ Βατικανοῦ. Τὸ *Ρωμαϊκὸν μαρτυρολόγιον* ἀποτελεῖ πολὺ σημαντικὴ ἀγιολογικὴ πηγή.²⁴ Ἐξάλλου ἐξαιρετικὸ γλωσσικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ παράφραση τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποία σὲ συνεργασία μὲ τὸν Χαράλαμπο Μεσῆ ἐκδώσαμε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπὸ τὸ μοναδικὸ χειρόγραφο πού τὴν παραδίδει.²⁵

Ἄς στραφοῦμε ἐν συνεχείᾳ στὴν ἀγιολογικὴ μαρτυρία τοῦ σημαντικότερου ἱστορικοῦ τῆς Κύπρου, τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Κυπριανοῦ τοῦ Κουριοκουρίτη ἀπὸ τὸ Κοιλάνι. Ὁ Κυπριανὸς ὑπῆρξε ἐκδότης ἀκολουθιῶν Κυπρίων ἁγίων στὴ Βενετία. Ἐξέδωσε ἀκολουθίες τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου (1778), τῶν Ἁγίων Ἀναστασίου, Χαρίτωνος, Αὐξεντίου καὶ Κενδέα, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κυθήρης, τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκά καὶ Κωνσταντίνου μάρτυρος (1779)²⁶ καὶ πραγματοποίησε τὴν *editio princeps* τῆς *Τυπικῆς Διαθήκης* καὶ τῶν λόγων εἰς τὴν *Ἐξαήμερον* τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου.²⁷ Στὸ ἔργο του *Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου* (1788) ἀναφέρεται ἐκτενῶς στὴν κυπριακὴ ἀγιολογία. Ἄντλει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Λουζιανῶ, ἀλλὰ κυρίως

²² Αὐτόθι, σ. 144.

²³ Αὐτόθι, σ. 158-203. Γιὰ τίς ἰσχυρὲς παραδόσεις τῆς λατρείας τοῦ Ἁγίου Μάμα στὴν Κύπρο, οἱ ὁποῖες συνιστοῦσαν τὸ ὑπόβαθρο τῶν ὄσων γράφει ὁ Νεοφύτος Ροδινός, βλ. ἀνα Μαραβα-Χατζηνικολάου, *Ὁ Ἅγιος Μάμας, Δεύτερη ἔκδοσις συμπληρωμένη*, Ἀθήνα 1995, σ. 70-84. Σὲ ἐπίμετρο, σ. 147-156, δημοσιεύονται κυπριακὲς παραδόσεις γιὰ τὸν Ἅγιο Μάμα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Προφορικῆς Παράδοσης τῶν Κατεχομένων Περιοχῶν τῆς Κύπρου, Κέντρο Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν Κύπρου.

²⁴ Ἀποστολικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βατικανοῦ, X/φ Barberini gr. 384.

²⁵ Βλ. σημ. 4 ἀνωτέρω. Ἡ ἔκδοσις ἀποτελεῖ τὸν ἀριθμὸ 1 τῆς σειρᾶς, *Πηγὲς τῆς Κυπριακῆς Γραμματείας καὶ Ἱστορίας*, τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱστορικῶν Ἐρευνῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν.

²⁶ Γιὰ βιβλιογραφικὲς λεπτομέρειες βλ. Κιτρομηλιδη, *Κυπριακὴ λογιόσῦνη*, σ. 175.

²⁷ Βλ. *Τυπικὴ σὺν Θεῷ Διάταξις καὶ λόγοι εἰς τὴν Ἐξαήμερον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου*, [...] Ἐπιμελεία καὶ διορθῶσι τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Κυπριανοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, τοῦ ἐκ Πολιτείας Κοιλανίου, Ἐνετίῃσι 1779.

ἀπὸ τὸν Ροδινοῦ. Στὴ θεώρηση τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας σ' αὐτὲς τὶς δύο κύριες πηγές του, ὁ Κυπριανὸς ἐπιχειρεῖ νὰ ἀντιτείνει μιὰ Ὁρθόδοξη ἀπάντηση. Ἔτσι ἀποβαίνει ὁ κατ' ἔξοχὴν διερμηνευτὴς τῆς κυπριακῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοσυνειδησίας, ὅπως αὐτὴ σφυρηλατεῖται σὲ μιὰ στιγμὴ μεγάλης ἀκμῆς καὶ ἐπιβεβαίωσης τοῦ Ὁρθοδόξου φρονήματος τῆς νήσου χάρις στὴν ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τῶν ἀρχιεπισκόπων Φιλοθέου, Παΐσιου καὶ Χρυσάνθου.

Ὁ Κυπριανὸς, ἀκολουθώντας τὴν εἰδολογικὴ κατάταξη τοῦ Ροδινοῦ, ἀφιερώνει ἓνα σημαντικὸ τμῆμα τῆς *Ἱστορίας* του στὴν ἀγιολογικὴ κληρονομιά τῆς νήσου.

Κατανέμει τὸ ὕλικό των πληροφοριῶν του σὲ τρία μέρη:

1. «Περὶ τῶν ἁγίων, δηλαδὴ Ἀποστόλων, Μαρτύρων, ὁσίων καὶ ἐπισκόπων, ὁποῦ ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν εἰς τὴν Νῆσον».²⁸
2. «Διὰ τοὺς ἁγίους ξένους, ὁποῦ ἐκατοίκησαν εἰς τὴν Νῆσον».²⁹
3. «Περὶ γυναικῶν ἁγίων, ξένων καὶ ἐντοπίων».³⁰
4. «Περὶ σοφῶν καὶ ἐναρέτων καὶ παλαιῶν Ἐπισκόπων Κυπρίων».³¹
5. «Ὅσοι Ἐπίσκοποι Κύπριοι εὐρέθησαν εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους».³²
6. «Περὶ τιμίων ξύλων, ἁγίων λειψάνων, καὶ Θαυματουργῶν τῆς Παναγίας Εἰκόνων».³³

Ὅπως γίνεται προφανὲς ἐδῶ ὁ Κυπριανὸς ἀναπαράγει στὶς γενικὲς τους γραμμὲς τὶς πληροφορίες τοῦ Ροδινοῦ, ἐμπλουτίζοντάς τις ὅπου μπορεῖ. Ἡ παλαιότερη πηγὴ ἀναφέρεται ρητὰ σὲ ἀρκετὰ σημεῖα. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν προσωπικὲς μαρτυρίες τοῦ συγγραφέα γιὰ ἀγιολογικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς του, ὅπως π.χ. ἡ εὕρεση τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου στὴν Ἐγκλειστρα τὸ ἔτος 1757, ὅπως ἀναφέρει ρητὰ ὁ ἴδιος, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι ὡς πρὸς τὴ χρονολογία ἢ μνήμη του τὸν ἀπατᾶ παρὰ τὸ ὅτι ὑπῆρξε παρὼν στὴν ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου.³⁴ Ἀποσαφηνίζει καὶ κάποιες ἀσάφειες τοῦ Ρο-

²⁸ Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ, *Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου*, Ἐνετίησιν 1788, σ. 345-351. Ἡ ἀγιολογικὴ πρόθεση τῆς ἔκδοσης δηλώνεται ἤδη ἀπὸ τὸν τίτλο τῆς ἔκδοσης: [...] ἡ προσετέθη [...] Ἀμα καὶ περὶ ἐνδόξων Ἀνδρῶν καὶ Ἁγίων Κυπρίων.

²⁹ Αὐτόθι, σ. 351-352.

³⁰ Αὐτόθι, σ. 352-353.

³¹ Αὐτόθι, σ. 354-357.

³² Αὐτόθι, σ. 357-358. Στὸ χωρίο αὐτὸ ἡ διακεκομμένη συνάφεια μὲ τὸ ἔργο τοῦ Ροδινοῦ εἶναι ἄμεση.

³³ Αὐτόθι, σ. 358-360.

³⁴ Αὐτόθι, σ. 350. Ἡ εὕρεση καὶ ἀνακομιδὴ ἔγινε τὸ 1750, 28 Σεπτεμβρίου, ἡμέρα πού καθιερώθηκε ὡς δευτέρη μνήμη τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου. Βλ. Ι. Π. Τσικνοπούλλου, *Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος*

δινοῦ ὁ Κυπριανός, ὅπως π.χ. ὅταν μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὶς δύο ἀρχαιότατες εἰκόνες τῆς Λευκωσίας, τῆς Φανερωμένης καὶ τῆς Ἀλινιωτίσσης.³⁵ Παραλείπει πάντως τὴ μνεῖα τῶν λειψάνων τῶν Ἁγίων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ποὺ ἀναφέρει ὁ Ροδινός. Μᾶς πληροφορεῖ ἐπίσης ὁ Κυπριανός γιὰ τὴν ἐμφάνιση δύο νέων μεγάλων προσκυνηματικῶν κέντρων στὴ νῆσο, τῆς Μονῆς τῆς Χρυσορογιατίσσης στὴν Πάφο χάρις στὴν ἀνακαίνισή της ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πανάρετο, Μητροπολίτη Πάφου τὸ 1770 καὶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος στὴν Μύρτου. Ὑπεράνω ὅλων ὁμως ἐξάγει τὴ σπουδαιότητα τῆς Μονῆς Κύκκου, πιθανότατα μονῆς τῆς μετανοίας του.³⁶

Καὶ γιὰ τὸν Κυπριανὸ ἡ ἀγιολογικὴ χαρτογράφηση τῆς νήσου ἀπὸ τὴν ἀποδημία λειτουργεῖ ὡς νόστος. Θυμᾶται τὴ μονὴ τῶν Ἁγίων Τιμοθέου καὶ Μαύρας κοντὰ στὸ χωριὸ τοῦ τὸ Κοιλάνι «εἰς θέσιν σύδεδρον, χαρὴν, τερπνὴν καὶ ἡσυχον», τὶς βρῦσες καὶ τὰ κρυστάλλινα νερά.³⁷ Στὴν ξενιτεῖα ἀναζητᾷ διὰ τῆς ἀγιολογίας τὴν κυπριακὴ του ταυτότητα καὶ δὲν παραλείπει, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ, ὡσὰκις βρίσκεται στὴ Βενετία νὰ ἐπισκέπτεται τὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τῆς Bragora, *Σὰν Γιῶάννε Μπράγολα*, ὅπως λέγει, ὅπου βρισκόταν ἀποθησαυρισμένο τὸ ἱερὸ σκῆνωμα τοῦ Κυπρίου Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος: «Πολλάκις αὐτὸ ἐπροσκύνησα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του, τῇ ἰβ' Νοεμβρίου· ἦτον ὁ ἅγιος, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ λείψανον του μακρὺς εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ θεωρητικώτατος». Καὶ ὁ Νεόφυτος Ροδινός ἀναφέρει γιὰ τὸ λείψανον τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος: «Ἐγὼ τὸ εἶδα καὶ τὸ ἐπροσκύνησα».³⁸

Ἔτσι βιώνεται ἡ κυπριακὴ ἀγιολογία στὴ διασπορὰ ὡς νόστος πατρίδος, μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα ὑλικότερα στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ νόστου, ὅπως βλέπουμε στὶς σελίδες καὶ τοῦ Λουζιαννοῦ παλαιότερα ἀλλὰ ἰδίως τοῦ Κυπριανοῦ.³⁹ Συνιστᾷ ὁ ἀγιολογικὸς νόστος μιὰ διάσταση τῆς ταυτότητάς μας καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας μας ποῦ, ὅπως μᾶς δείχνουν οἱ δύο λόγοι τῆς πρώιμης νεωτερικότητας, μᾶς ἀναπαύει πνευματικὰ καὶ μᾶς ἐγκαρδιώνει στὶς περιπλανήσεις μας στὶς συχνὰ παράδοξες ἀτραποὺς τοῦ βίου.

καὶ ἡ Ἱερὰ αὐτοῦ Μονή, Πάφος 1955, σ. 64-65.

³⁵ Κυπριανοῦ, *Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου*, σ. 350.

³⁶ Αὐτόθι, σ. 355-356 καὶ 392: στὰ Σταυροπήγια σημειώνει: «Τοῦ Κύκκου τὸ μεγαλύτερον καὶ πλουσιότερον». Βλ. σχετικὰ καὶ Στυλιανοῦ Περδίκη, *Ἡ Μονὴ Κύκκου, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κυπριανός καὶ ὁ τυπογράφος Μιχαὴλ Γλυκὺς*, Λευκωσία 1989.

³⁷ Κυπριανοῦ, *Ἱστορία χρονολογικὴ*, σ. 353.

³⁸ Κυπριανοῦ, *Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου*, σ. 349 καὶ Ροδινοῦ, *Περὶ Ἠρώων*, σ. 89.

³⁹ Βλ. ἀναλυτικότερα Ρ. Μ. ΚΙΤΡΟΜΙΛΙΔΕΣ, *The patriotism of the expatriates*, *Il Pensiero Politico* 48/3 (2015), σ. 506-514.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΑΝΗΣ κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Γ'

Συχνά γίνεται λόγος, προς αντιμετώπιση τῆς παραβατικότητας τῶν ἀνηλίκων, γιά εἰσαγγελικές παρεμβάσεις καί δικαστικές παραγγελίες, γιά προληπτικά καί κατασταλτικά ἀστυνομικά μέτρα, γιά καθοδηγήσεις μέ ψυχολογικές μεθόδους καί ἄλλα συστήματα ἀπόθησης καί ἐπίλυσης τοῦ λυπηροῦ αὐτοῦ φαινομένου στό χῶρο τῶν νέων. Ὅλα τά ἀνωτέρω εἶναι καλά καί χρήσιμα καί ἀπαραίτητα. Ὡστόσο, λόγος γιά θρησκεία ἐντελῶς ἀπουσιάζει. Ἡ μαρτυρία, ἡ παρουσία καί εὐεργετική ἐπίδραση τῶν ἀπό τήν θρησκεία μας ἀρχῶν καί ἀξιῶν δέν εἶναι στό προσκήνιο. Δέν ὀμιλοῦμε γιά τό ἄλλο αὐτό ἦθος πού προσφέρει τό Εὐαγγέλιο. Εἶναι ὅμως ὀρθό; Καί ὅταν βέβαια μιᾶμε γιά θρησκεία, ἐννοοῦμε τήν ὀρθόδοξη χριστιανική διδασκαλία, ὅπως τήν ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία μας, παραβατικότητα δέ ἀνηλίκων εἶναι κάθε ἀξιοποίητη πράξη πού τελέστηκε ἀπό ἄτομα ἡλικίας δωδέκατου καί δέκατου ὄγδοου ἔτους τῆς ἡλικίας τους κατά τό ἄρθρο 121 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα. Καί ἐπιπρόσθετα ἐννοεῖται ὅτι οἱ δύο πρωταρχικοί παράγοντες, πού ἐπιδρῶν τά μέγιστα στήν ὄλη ἀγωγή τῶν νέων εἶναι οἱ γονεῖς καί οἱ ἐκπαιδευτικοί καί ἔπειτα ἡ ἀρμονική καί στενή συνεργασία τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων εἶναι ἐξόχως σημαντική.

Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς διατυπώνουμε τήν θέση, ὅτι ἡ ἀπομόνωση ἢ ἡ ἐξορία τῆς θρησκείας καί δὴ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς καί ἠθικῆς εἶναι μία ἀκραία στάση, μία παρανόηση καί μία μικρότητα στό ἀρχιτεκτόνημα τῆς παιδείας τῆς πορείας τῶν νέων. Δέν εἶναι ἐπιτρεπτόν, τό βάθος τῶν νοημάτων, ὁ πλοῦτος τῶν διδαγμάτων, τό θησαύρισμα τῶν ἀρετῶν πού βρίσκονται στήν χριστιανική διδασκαλία καί ἠθική, ν' ἀποσιωπῶνται καί νά τίθενται στό περιθώριο. Καί ἀσφαλῶς ἡ παραθεώρηση αὐτή τῆς θρησκείας ἔχει καί τίς συνέπειές της, τούς πικρούς καρπούς. Βέβαια παρουσιάζονται κατά καιρούς μερικοί, πού διατυπώνουν ἀπόψεις ὀρθολογισμοῦ καί ἀγνωστικισμοῦ καί λέγουν: Τί τήν θέλουμε τήν θρησκεία; Τήν διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου; Μᾶς ἀρέσουν τά συνθήματα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης; ἐλευθερία, ἰσότητα, ἀδελφοσύνη.

Αυτά είναι και άρκοῦν. Ὡστόσο, ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι λησιμονοῦν παχυλῶς ὅτι τὰ σταφύλια προέρχονται ἀπό τό ἀμπέλι τοῦ Θεοῦ καί αὐτό τό ἀμπέλι ἐνίοτε τό καταστρέφουν ἐν ὀνόματι μιᾶς κακῶς νοουμένης «ἐλευθερίας», «ἀδελφοσύνης» καί «ισότητος». Καί αὐτές, οἱ ὑψιστες ἔννοιες πού ἔχουν ὡς πηγή τήν χριστιανική διδασκαλία, ὑπάρχει ἡ τάση τῆς καταστρατήγησης, τῆς ἀλλοίωσης καί αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐκμηδένισης.

Ἄλλοι λέγουν ὅτι ὁ Θεός εἶναι μία ὑπόθεση ἄχρηστη. Υἱοθετοῦν τήν ἰδεολογία τοῦ J. P. Sartre, ὅπου στό βιβλίον του «Υπαρξισμός εἶναι οὐμανισμός», ἔγραφε ὅτι: «Θά συμπνίζουμε τόν Θεό. Δέν τόν χρειαζόμαστε». Ἐλεγε τοῦτο, χωρίς νά ἀντιλαμβάνεται, ὅτι προσπαθῶν νά συμπνίξει τόν Θεό συμπνίγει τόν ἄνθρωπο, φυγαδεύει τήν χαρά ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς καί βυθίζει τό ἄτομο καί τήν κοινωνία σέ ἀπύθμενο ὠκεανό ὀδύνης. Διότι, ὅπου ἐλλεῖπει ὁ Θεός, ἐκεῖ κυριαρχεῖ ἡ ἀβεβαιότητα, ὁ φόβος, ἡ καχυποψία, ὁ ἄκρατος ἐγωισμός πού μεταβάλλει τόν ἄνθρωπο ἐπιθετικό γιά τόν ἄλλον, σέ ἄσκηση βίας πρὸς τόν πλησίον.

*

Ἄλλ' εἶναι γεγονός πλέον, ὅτι σχεδόν καθημερινά λαμβάνουμε πικρά πείρα τῶν καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων μιᾶς ἄθρησκης ἀγωγῆς τῶν νέων. Τό ἀπόφθεγμα ὅτι «χωρίς Θεό ὅλα ἐπιτρέπονται» ἰσχυρῶς ἰσχύει. Ὡστόσο, πιστεύουμε καί δίδουμε μαρτυρία ὅτι ἡ ζωή τῶν νέων ἀνελίσσεται ὀμαλά καί ἀνορθοῦται μέ τήν εὐεργετική ἐπιρροή τῆς θρησκευτικῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς πού εἶναι καθ' ὅλα ἀνθρωπιστική, γιατί ἔχει ρίζα τῆς τήν ἀγάπη. Αὐτή ἡ ἀρετή τῆς ἀγάπης ἐκπηγάξει ἄνωθεν καί ἐνώνει τίς ψυχές ἀπομακρύνοντας τό μῖσος καί τήν κακία. Ἐξαφανίζεται κάθε bulling καί κάθε παραβατικότητα. Ὅσο θά ἀπουσιάζει ἡ θρησκευτική ἀγωγή, τόσον θά θρηνοῦμε γιά τὰ φαινόμενα βίας καί κακῆς ἐν γένει συμπεριφορᾶς. Ὁ θρησκευτικός ἀγνωστικισμός ἐπιφέρει στίς ψυχές τῶν νέων ἠθική διάβρωση καί καταστροφή. Ἡ θρησκεία ὡς ἡ βαθυτάτη ἐμπιστοσύνη καί ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό ἐνισχύει ἐπιπρόσθετα καί τήν εὐεργετική ἐπικοινωνία καί μέ τόν συνάνθρωπο. Συντελεῖ, τῷ ὄντι, στήν ἔκφραση ὑπηρεσιῶν, διακονίας στόν πλησίον.

Π' αὐτό καί ἡ παιδεία πρέπει νά στηρίζεται στό ὀρθά χριστιανικά ἰδεώδη. Γνώση καί ἦθος εἶναι ὁ ἄριστος συνδυασμός. Ἔτσι εἶναι ἀνάγκη οἱ νέοι νά ἐμπνευσθοῦν ἀπό τήν χριστιανική κοσμοθεωρία. Αὐτή θά φέρει πνευματική ὠριμότητα καθ' ὅτι ἡ θρησκευτική ἀδιαφορία, ἡ ἄγνοια καί ἡ οὐδετερότητα εἶναι βλαπτική. Ἡ θρησκευτική πίστη εἶναι γεγονός ὅτι ἔρχεται καί φέρνει στό προσκῆνιο καί τήν καθημερινότητα, τόν ἠθικό της κώδικα, ὁ ὁποῖος εἶναι

ἀπαραίτητος γιά τήν θεμελίωση μιᾶς ἱκανοποιητικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλά εἶναι ἀκόμη καί καταφύγιο, ὅταν τά πάντα κλονίζονται. Ἡ πίστη αὐτή προφυλάσσει ἀπό τήν κατάθλιψη, τό ἄγχος, τήν ἀπογοήτευση, τήν ἀπελπισία, τήν αὐτοκτονία. Βοηθᾷ τά μέγιστα στήν πάντοτε ὀμαλή προσαρμογή τῶν νέων στή σχολική κοινότητα καί τήν οἰκογενειακή ἐν γένει ζωή.

Ἡ κακή συμπεριφορά τῶν ἀνηλίκων εἶναι ἀντικατοπτρισμός τοῦ πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς σύγχρονης κοινωνίας. Ὅταν ἡ ἠθική παρακαμή ἔχει γενικευθεῖ, ὅταν ἡ μετριότητα εἶναι στό προσκήνιο. Ὅταν ἡ ἀπαξίωση τῶν ἀξιών τῆς ζωῆς καθίσταται σύνηθες φαινόμενο, τότε τί νά περιμένουμε; Λυπούμεθα εἰλικρινά γιά τά ποικίλα φαινόμενα τῆς κακῆς συμπεριφορᾶς, τῆς βίας, τῆς ἀναρχίας, τῆς ἐγκληματικότητας τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ἀλλά στό βάθος, ὡστόσο, πρέπει νά τό ξέρουμε καλά, ὅτι ὑπάρχει τό μεγάλο θέμα καί αὐτό εἶναι ὁ πνευματικός λιμός στόν σύγχρονο ἄνθρωπο, ἄλλως τό ἔλλειμμα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Χίμαιρα θ' ἀποβαίνει ἡ τακτική ἐπίλυσης τοῦ προβλήματος μόνον μέ ἀστυνομικά μέτρα. Βεβαίως καί χρειάζονται τά μέτρα αὐτά, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἀλλά δέν ἀρκεῖ ἡ ἐφαρμογή τοῦ νόμου. Ἰσχύει, ἐν προκειμένῳ, ἡ ἐφαρμογή καί στίς ποικίλες παραβατικότητες τῆς νεολαίας, τό «*dura lex sed lex*». Ἀλλ' ἐάν πρόκειται νά λύσουμε τήν νεανική παραβατικότητα μέ τό «*dura lex sed lex*» δέν ὑπῆρχε ἀνάγκη ὑπαρξης τοῦ Εὐαγγελίου καί τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Θά λέγαμε: Μποροῦμε παιδαγωγικῶς, νά τοὺς διδάξουμε, τήν ἐπί τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπου περιέχει σαφεῖς ὁδηγίες, περί τοῦ πῶς νά ὑπερνικοῦμε τίς δυσκολίες τῆς καθημερινότητας καί νά ἐπιτυγχάνουμε ἀρμονικές σχέσεις μέ τοὺς συνανθρώπους μας; Μποροῦμε νά παρουσιάσουμε τήν «Παραβολή τῶν Παραβολῶν», ἐκείνη, τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, πού ἔχει τό στοιχεῖο τῆς μετάνοιας ἢ μποροῦμε ν' ἀναλύσουμε τόν περίφημο ὕμνο τῆς ἀγάπης τοῦ Παύλου; Τοῦτέστιν, νά δώσουμε τήν χριστιανική διδαχή, τό Εὐαγγέλιο ἀνοικτό, τήν θρησκεία μας, τήν ὀρθόδοξη πίστη μας.

Ἀλλά, ἐάν συνεχίζουμε καί συστηματικά καταστρατηγοῦμε καί ἀπαξιῶνουμε ποικιλοτρόπως τήν θρησκεία μας, τότε θά πρέπει νά γνωρίζουμε, ὅτι δέν θά πρέπει νά κλαίουμε ἐπί τῶν ἐρεπίων.

«Ἐνας σπουδαῖος διδάσκαλος, ἀφοῦ ἔζησε ἐπί 12 χρόνια διδάσκων σέ κάποια πόλη, ἐπρόκειτο νά ἐπιστρέψει στήν πατρίδα του. Κατά τήν ἀναχώρησή του οἱ μαθητές του, πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ γιά νά τόν ἀποχαιρετήσουν, τόν παρεκάλεσαν νά τοὺς εἰπεῖ ἀκόμη μερικά πράγματα. Ἐκεῖνος τοὺς εἶπε μερικά ἀκόμα λόγια περί διαφόρων θεμάτων, περί ἀγάπης, περί γάμου, τῶν παιδιῶν, τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς ἐργασίας, τῆς χαρᾶς, τῆς λύπης, τῆς φιλίας, τοῦ καλοῦ

καί τοῦ κακοῦ, τοῦ ἐγκλήματος καί τῆς τιμωρίας. Τότε ἕνας μαθητής τόν παρεκάλεσε νά ὀμιλήσει καί περί θρησκείας. «Μά γιατί ἄλλο μιλοῦσα τόσην ὥρα;» εἶπεν ὁ διδάσκαλος. «Τί ἄλλο εἶναι ἡ θρησκεία παρά ἡ ἐφαρμογή ὄλων αὐτῶν τῶν ἀρχῶν; Ποῖος ἡμπορεῖ νά χωρίσει τήν πίστη του ἀπό τά ἔργα του ἢ τās πεπειθήσεις του ἀπό τήν καθημερινή του ζωή;».

Χρειαζόμεθα, συνεπῶς, μία στροφή πρὸς τήν αἰώνια Πηγή. Δέν εἶναι ἀρκετό τό γνωστικό ἀντικείμενο καί οἱ ἀναλύσεις τῆς ψυχολογίας καί τῆς τεχνογνωσίας. Ἀναμφισβήτητα συντελοῦν καί οἱ ἐπιστημονικές αὐτές γνώσεις στήν ὅλη παιδεία, ἀλλά εἶναι ἀδήριτη ἀνάγκη, ἐκεῖ πού φθάσαμε, νά δοθεῖ καί ἡ πνοή τῆς πίστεως, τά εὐγενῆ ἰδανικά, τά ἠθικά πρότυπα. Ἡ ἄνευ Θεοῦ ξηρά μόνο γνώση δέν θά ἐπιλύσει ἐσωτερικές συγκρούσεις μεταξύ συνείδησης καί ζωῆς τῶν νέων. Θά ὑφίσταται πάντα μία δυσαρμονία, πού θά γεννᾷ πικρίες καί ἀπογοητεύσεις. Καί θά ἰσχύει, ἐν προκειμένῳ, τό βιβλικό λόγοιο: «Θλίψις καί στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τό κακόν» (Ρωμ. 2,2).

Χρειαζεται, συνεπῶς, ἡ συμπλήρωση τῆς μορφώσεως πού δίδεται μέ τήν χριστιανική ἀγωγή. Ἄν δέν τήν εἶχαμε, ἔπρεπε νά τήν φέρομε. Ὅμως εἶναι δική μας. Τήν ἔχουμε ὡς κληρονομιά καί ὡς πολῦτιμο θησαύρισμα. Ἐτσι ἡ προσευχή, ὁ ἐκκλησιασμός, ἡ παρουσία τοῦ ἱερέως στή σχολική κοινότητα, οἱ διαλέξεις, οἱ συνάξεις ἐκπαιδευτικῶν, γονέων, ἀποτελοῦν στοιχεῖα ὕγιους παιδαγωγικῆς μορφώσεως. Καί ἐν προκειμένῳ, ἔρχονται στό προσκήνιο δύο ἐρωτήματα: Πρῶτον, γιατί συχνά γίνεται συζήτηση, ἂν πρέπει νά διδάσκωνται τά θρησκευτικά στό σχολεῖο; Καί δεύτερον, γιατί ἡ σοφία τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν ἐκπαίδευση; Τά ἐρωτήματα αὐτά ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τό θέμα μας. Οἱ ἀπαντήσεις ἀκόμη νά δοθοῦν.

Θά πρέπει, λοιπόν, νά σκεφθοῦμε σοβαρά, πῶς στόν εὐαίσθητο χῶρο τῆς νεότητος, θά ἐπιτευχθεῖ τό χρηστό ἦθος, πῶς θά ἀναδειχθοῦν ἀκέραιες, τίμιες, ἠθικές προσωπικότητες καί πῶς θά δημιουργήσουμε ἀληθινό πολιτισμό ὕψηλοῦ ἐπιπέδου. **Ἡ ὑπέρβαση τῶν δυσκολιῶν τῆς παραβατικότητος τῶν ἀνηλικῶν εἶναι θέμα ἐσωτερικό – πνευματικό. Θέμα σωστῆς διαπαιδαγώγησης. Ἐκεῖ εἶναι ἡ βίαση.**

Ὁ Πλάτων στόν διάλογό του μέ τόν Κρίτωνα γράφει: «Οὐ τό ζῆν περί πλείστου ποιητέον, ἀλλά τό εὖ ζῆν» (48, Β'). Ἡ ἀναζήτηση τοῦ «ἀγαθῶς ζῆν» εἶναι τό σημαντικότερο, πέρα ἀπό τό «ἀπλῶς ζῆν». Ἀλλά καί ὁ βιβλικός λόγος, ὁ τοῦ Χριστοῦ, λίαν ἀνώτερος: «Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντί ρήματι ἐκπορευομένῳ διά στόματος Θεοῦ» (Ματθ. 4,4).

«ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΟΙ, ΟΤΙ ΑΥΤΟΙ ΥΙΟΙ ΘΕΟΥ ΚΛΗΘΗΣΟΝΤΑΙ» Ο ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΙΡΗΝΟΠΟΙΩΝ

ΠΡΩΤ. ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΣΚΟΥ

Ὁ ἕβδομος Μακαρισμὸς εἶναι ὁ Μακαρισμὸς τῶν εἰρηνοποιῶν: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. ε' 9). Μακάριοι εἶναι ὅσοι φέρνουν τὴν εἰρήνην στοὺς ἀνθρώπους, γιατί αὐτοὶ θὰ ὀνομαστοῦν υἱοὶ Θεοῦ, παιδιά τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Κύριος στὸν ἕβδομο Μακαρισμὸ ἀναφέρεται σ' ἓνα πολὺ μεγάλο ἀγαθό, τὸ ἀγαθὸ τῆς εἰρήνης, καὶ μακαρίζει τοὺς εἰρηνοποιούς, τοὺς ἀνθρώπους, δηλαδή, οἱ ὅποιοι δίδουν τὴν εἰρήνην στοὺς ἄλλους. «Εἰρηνοποιός ἐστὶν ὁ εἰρήνην διδοὺς ἄλλω», μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ Ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης, γιὰ νὰ προσθέσει, ὅμως, ἀμέσως μετὰ: «οὐκ ἂν δέ τις ἐτέρω παράσχοιτο, ὃ μὴ αὐτὸς ἔχει»¹. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ δώσει στὸν ἄλλο κάτι ποὺ ὁ ἴδιος δὲν ἔχει. Γιὰ νὰ μπορέσει, λοιπόν, νὰ γίνῃ κανεὶς εἰρηνοποιός, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ προσφέρει στοὺς ἄλλους τὴν εἰρήνην, πρέπει κατὰ πρῶτον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εἰρήνην μέσα του, νὰ γεμίσει ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης.

Ἡ λέξη «εἰρήνη» εἶναι μιὰ λέξη τόσο πολυσυζητημένη, ἀλλὰ καὶ τόσο παρεξηγημένη στὶς μέρες μας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ἰδιαίτερος οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, οἱ ἡγέτες τῆς ἀνθρωπότητος, μιλοῦν γιὰ τὴν ἀνάγκη ἐπικρατήσεως τῆς εἰρήνης, γιὰ τὴν ἀνάγκη εἰρηνικῆς συνυπάρξεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Τὴν ἴδια ὥρα, ὅμως, ὑπάρχουν σ' ὀλόκληρο τὸν πλανήτη ἀναρίθμητες ἐστῖες συγκρούσεων καὶ πολέμων, ἀπέναντι στὶς ὁποῖες ἡ ἀνθρωπότητα καὶ οἱ ἡγέτες τῆς παραμένουν ἀπαθεῖς. Τὴν ἴδια ὥρα οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς ἐτοιμάζουν νέους πολέμους καὶ νέες συγκρούσεις, γιὰ νὰ φέρουν, ὅπως ὑποκριτικὰ ὑπόσχονται, τὴν εἰρήνην. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, σ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς ὑψηλοῦ ὀργανῶνται εἰρηνιστικὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἰδέα τῆς εἰρήνης,

¹ Εἰς τοὺς Μακαρισμούς, Λόγος Ζ', ΕΠΕ 8,256.

ὅπως τουλάχιστον τὰ ἴδια τὴν κατανοοῦν. Τελικά, ὑπάρχει μιὰ τέτοια σύγχυση σήμερα γύρω ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς λέξης «εἰρήνη», ὥστε δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ κατανοήσῃ τί ἀκριβῶς ἐννοοῦν οἱ ἄνθρωποι μ' αὐτὴν. Εὐλόγα διερωτᾶται κανεὶς, ἂν τελικὰ εἶναι ἐφικτὴ ἡ εἰρήνη, ἢ μήπως πρόκειται γιὰ μιὰ οὐτοπία, γιὰ ἓνα ἀπραγματοποίητο ὄνειρο.

Τὴν ἀπάντηση σ' αὐτοὺς τοὺς προβληματισμοὺς καὶ σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα μᾶς τὴν δίνει ἡ Καινὴ Διαθήκη. Ἡ εἰρήνη δὲν εἶναι μιὰ ἰδέα, γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς ὁποίας ἀγωνιζόμαστε μὲ ποικίλους τρόπους, ἀλλὰ εἶναι ἓνα πρόσωπο, τὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰρήνη εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μας Ἰησοῦς Χριστός. «Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν», διακηρύσσει ὁ Ἀπ. Παῦλος στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή του (β' 14), γιὰ νὰ προσθέσῃ στὴν πρὸς Κολλασσαεῖς ἐπιστολή του, ὅτι μὲ τὸ τίμιο αἷμα ποῦ ἔχυσε πάνω στὸν Σταυρὸ ἔφερε στὸν κόσμον τὴν εἰρήνην καὶ συμφιλίωσε τὰ πάντα, «εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (α' 20).

Ἄς πάρουμε, ὅμως, τὰ πράγματα μὲ τὴν σειρά τους. Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια εἶναι ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν πρωτίστως καὶ κυρίως τὴν Ἁγία Τριάδα, τὸν ἀληθινὸ Θεό. Ὁ ἀληθινὸς Θεὸς δὲν εἶναι κάποιο ἀφηρημένο ἀπρόσωπο Ἀπόλυτο, οὔτε τὸ κινοῦν Ἀκίνητον τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀλλὰ εἶναι Τριάδα Προσώπων, εἶναι ἀγαπητικὴ τριαδικὴ κοινωνία ἀλληλοπεριχωρουμένων Προσώπων. Ἡ τριαδικότητα, ὡστόσο, τοῦ Θεοῦ δὲν καταλύει τὴν ἐνότητά Του. Τὰ τρία θεῖα Πρόσωπα δὲν εἶναι τρεῖς θεοί, ἀλλὰ εἶναι ἓνας Θεός, ἀφοῦ εἶναι ὁμοουσία, ἔχουν, δηλαδή, τὴν ἴδια φύση, τὴν ἴδια οὐσία.

Τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοια μετέδωσε ὁ Θεὸς καὶ στὰ δημιουργήματά Του. Τὶς μετέδωσε κατ' ἀρχὰς στὴν ἀρχικὴ πνευματικὴ Του δημιουργία, στὶς ἀγγελικὲς δυνάμεις, ἀφοῦ οἱ Ἄγγελοι βρίσκονται σὲ εἰρήνη τόσο μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ ὅσο καὶ μεταξύ τους. Τὶς μετέδωσε, ὅμως, καὶ στὴν ὑλικὴ δημιουργία καὶ πρωτίστως στὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος μετέχει τόσο τῆς πνευματικῆς ὅσο καὶ τῆς ὑλικῆς δημιουργίας, ἀφοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ψυχὴ καὶ σῶμα. Τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ὑλικῆς δημιουργίας εἶναι ἡ ἄρμονία· ἡ ἄρμονία τοῦ μακροκόσμου, ἡ ἄρμονία τοῦ μικροκόσμου, ἡ ἄρμονία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κ.ο.κ.

Μέσα στὸν Παράδεισο τῆς τρυφῆς ὑπῆρχε εἰρήνη ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ στὸν Θεό, ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν ὑλικὴ δημιουργία, ἀνάμεσα στὸν Ἀδὰμ καὶ στὴν Εὐά. Πρωτίστως εὕρισκονταν οἱ Πρωτόπλαστοι σὲ εἰρήνη μὲ τὸν ἴδιό τους τὸν ἑαυτό. Μετὰ τὴν παράβαση τῆς θεϊκῆς ἐντολῆς καὶ τὴν Πτώση τῶν Πρωτοπλάστων, ὅμως, ἡ εἰρήνη ἀντικαθίσταται πλέον μὲ τὴν δι-

άσπαση και τὸν χωρισμό. Ἐνας ἀδιαπέραστος φραγμὸς χωρίζει πλέον τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Θεό, ἡ φύση ἐπαναστατεῖ ἐναντία στὸν μέχρι πρὸ ὀλίγου βασιλέα της, ποῦ ἦταν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐμφανίζεται τὸ μίσος ἀνάμεσα στοὺς ἰδίους τοὺς ἀνθρώπους, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ μεταπτωτικὴ Ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος νὰ ἀμαυρώνεται ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά της μὲ μιὰ ἰδιαίτερος ἐπαισχυνη καὶ ἀποτρόπαια πράξη, μὲ μιὰ ἀδελφοκτονία, τὴν δολοφονία τοῦ Ἄβελ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του τὸν Κάϊν. Ἡ εἰρήνη καθίσταται ἔκτοτε γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἓνα ὄντως ἀπραγματοποίητο ὄνειρο, μιὰ οὐτοπία. Ἡ Ἱστορία τῶν ἀνθρώπων χαρακτηρίζεται πλέον ἀπὸ πολέμους, συγκρούσεις, διαμάχες, μίση καὶ ἐχθρότητες.

Τὴν λύση σ' αὐτὴν τὴν πραγματικὴ τραγωδία ἔδωσε ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργο Του, κυρίως, ὅμως, μὲ τὸν σταυρικὸ Του θάνατο καὶ τὴν τριήμερη ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασή Του. Ἀνέλαβε στοὺς ὤμους Του τὶς ἀμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ προσέφερε τὸν ἑαυτὸ Του θυσία ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας. Μὲ τὸ αἷμα ποῦ ἔχυσε ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀποκατέστησε τὴν εἰρήνη ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὦντας ὁ ἴδιος ἡ ὄντως εἰρήνη, μετέδωσε τὴν εἰρήνη στοὺς Μαθητὲς Του καὶ δι' αὐτῶν σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅταν τὸ βράδυ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου εὐρισκόταν μὲ τοὺς Μαθητὲς Του στὸ ὑπερῶο τῆς Σιών, εἶπε σ' αὐτοὺς: «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰω. ιδ' 27). Φεύγω καὶ σὰς ἀφήνω τὴν εἰρήνη. Σὰς δίνω τὴν δική μου εἰρήνη καὶ μάλιστα σὰς τὴν δίνω ὅχι ὅπως τὴν δίνει ὁ κόσμος. Ὅταν μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του ἐμφανίστηκε καὶ πάλι στοὺς Μαθητὲς Του, ἀπευθύνθηκε σ' αὐτοὺς μὲ τὴν φράση «Εἰρήνη ὑμῖν» (Ἰω. κ' 19 καὶ 26).

Ἡ εἰρήνη ἀποτελεῖ μέγιστο ἀγαθὸ στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ στὴν ζωὴ τοῦ κάθε Χριστιανοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία εὐχεται συνεχῶς γιὰ τὴν εἰρήνη. Οἱ πλεῖστες ἐκκλησιαστικὲς Ἀκολουθίες, πρωτίστως, ὅμως, ἡ ἴδια ἡ Θεία Λειτουργία, ἀρχίζουν μὲ τὰ λεγόμενα Εἰρηνικά, ποῦ ὀνομάστηκαν ἔτσι, γιατί τὰ πρῶτα τοὺς αἰτήματα ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὴν εἰρήνη. Ἀφοῦ ὁ ἱερέας ἢ ὁ διάκονος προτρέψει τοὺς πιστοὺς νὰ προσευχηθοῦν στὸν Κύριο μὲ εἰρήνη, παρακαλεῖ τὸν Θεὸ ἐκ μέρους ὅλων γιὰ τὴν «ἄνωθεν εἰρήνην», τὴν οὐράνια δηλαδὴ εἰρήνη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν «εἰρήνην τοῦ σύμπαντος κόσμου» καὶ τὴν «τῶν πάντων ἔνωσιν». Σὲ ὅλες, ἐξάλλου, τὶς ἐκκλησιαστικὲς Ἀκολουθίες ἀπευθύνεται ὁ ἱερέας πρὸς τὸν λαὸ μὲ τὴν φράση «Εἰρήνη πᾶσι», προσφέροντας στοὺς πιστοὺς τὴν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τὴν προσέφερε στοὺς Μαθητὲς Του ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του.

Ἀναφέραμε προηγουμένως, ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν εἶναι μιὰ ἀφηρημένη ἰδέα,

ἀλλὰ εἶναι ἓνα πρόσωπο, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός. Γιὰ νὰ μπορέσει, ἐπομένως, ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσει τὴν εἰρήνη, ὥστε νὰ μπορεῖ στὴν συνέχεια νὰ τὴν μεταδώσει καὶ στοὺς ἄλλους, ὥστε νὰ μπορεῖ στὴ συνέχεια νὰ καταστῆ εἰρηνοποιός, πρέπει προηγουμένως νὰ ἐνδυθεῖ τὸν Χριστό, νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸν Χριστό, πρέπει προηγουμένως νὰ καθαρῆσει τὴν καρδιά του ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὶς ἀμαρτίες του, γιὰ νὰ ὑπάρξει χῶρος νὰ κατοικήσει μέσα του ὁ Χριστός. Ἡ εἰρήνη, τὴν ὁποία καλεῖται νὰ ἀποκτήσει ὁ ἄνθρωπος, εἶναι τριπλὴ εἰρήνη· εἰρήνη πρὸς τὸν Θεό, εἰρήνη πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ εἰρήνη πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἰρηνεύσει μὲ τὸν Θεό, πρέπει νὰ εἰρηνεύσει μὲ τὸν ἑαυτό του, πρέπει νὰ εἰρηνεύσει μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἐν πρώτοις πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ εἰρηνεύσει μὲ τὸν ἴδιό του τὸν ἑαυτό. Ὁ ἀγώνας γι' αὐτὴν τὴν εἰρηνέυση μὲ τὸν ἑαυτό μας δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλος καὶ καθόλου ἀπλός, ἰδιαίτερος σὲ μιὰ ἐποχὴ, ὅπως ἡ δική μας, στὴν ὁποία ὅλοι κατατρυχόμαστε ἀπὸ τὸ ἄγχος, ζοῦμε, δηλαδή, μὲ μιὰ φοβερὴ ἐσωτερικὴ ἀναστάτωση. Εἰρηνοποιός, κατὰ τὸν Ἄγ. Γρηγόριο Νύσσης, εἶναι ὁ «τὴν ἐν ἑαυτῷ στάσιν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸν ἐμφύλιον τῆς φύσεως πόλεμον εἰς εἰρηνικὴν συμφωνίαν ἄγων»². εἶναι ἐκεῖνος, δηλαδή, ποὺ ὀδηγεῖ σὲ εἰρηνικὴ συμφωνία τὴν ἐπανάσταση ποὺ κάνει μέσα του ἢ σάρκα κατὰ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐσωτερικὸ πόλεμο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ ἄνθρωπος θὰ εἰρηνεύσει μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅταν ὑποτάξει τὴν σάρκα στὸ πνεῦμα, ὅταν καθυποτάξει τὰ πάθη τῆς σαρκὸς. Ὁ Ἄγ. Γρηγόριος Νύσσης, ἀναλύοντας τὸν ἑβδομο Μακαρισμό, κάνει ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὸ πάθος τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ στὰ κρυφὰ πάθη τοῦ φθόνου καὶ τῆς ὑποκρισίας, στὰ πάθη τοῦ μίσους καὶ τῆς μνησικακίας, ποὺ εἶναι τὰ πάθη ἐκεῖνα ποὺ κυρίως ἐμποδίζουν τὸν ἄνθρωπο νὰ εἰρηνεύσει μὲ τὸν ἑαυτό του.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἰρηνεύσει μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅταν ὑποτάξει τὴν σάρκα στὸ πνεῦμα, τότε θὰ εἰρηνεύσει τόσο μὲ τὸν Θεὸ ὅσο καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Εἰρηνεύει κανεὶς μὲ τὸν Θεὸ, ὅταν ὑποτάσσει τὸ θέλημά του στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν πάντοτε πράττει στὴν ζωὴ του ὅ,τι εἶναι εὐάρεστο στὸν Θεό, ὅτι εἶναι σύμφωνο μὲ τὶς θεῖες ἐντολές. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ζωντανὴ πίστη στὸν Θεό, ὅταν ἐναποθέτει ὅλες του τὶς ἐλπίδες στὸν Θεό, τότε δὲν ἔχει οὔτε ἄγχος οὔτε ἐσωτερικὴ ἀναστάτωση. Γιατὶ γνωρίζει πῶς ὅ,τι συμβεῖ στὴ ζωὴ του θὰ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καί, ἐπομένως, πρέπει νὰ εἶναι εὐσπρό-

² Ἐνθ' ἀνωτ., ΕΠΕ 8,266.

δεκτο. Μὲ τοὺς ἀνθρώπους πάλιν εἰρηνεύει κανεῖς, ὅταν βλέπει σ' αὐτοὺς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν ζεῖ μὲ πνεῦμα θυσίας, ὅταν κοσμεῖται ἡ ψυχὴ του μὲ τις ἀρετὲς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγχωρητικότητος. Ἡ εἰρήνη εἶναι, κατὰ τὸν Ἁγ. Γρηγόριο Νύσσης «ἀγαπητικὴ τις πρὸς τὸ ὁμόφυλον συνδιάθεσις»³. εἶναι δηλαδὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπο. Ὅταν ὑπάρχει ἀγάπη καὶ ὅταν ὑπάρχει συγχωρητικότητα, τότε ἐκλείπουν οἱ αἰτίαι τῶν συγκρούσεως, οἱ αἰτίαι τῶν διαμαχῶν, οἱ αἰτίαι τῶν πολέμων.

Ἡ εἰρήνη εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, δῶρο τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ὅταν βασιλεύσει στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, τότε βρίσκουν πρόσφορο ἔδαφος στὴν καρδιὰ του καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ἀρετές. Γι' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεῖς, ὅτι ἀπὸ τὴν εἰρήνη πηγάζουν ὅλες οἱ ἀρετές. Ἀλλά, ὅταν βασιλεύσει στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, τότε μεταδίδει τὴν εἰρήνη αὐτὴ καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, γίνεται κατὰ κυριολεξίαν εἰρηνοποιός. Ὁ ἄνθρωπος μεταδίδει στοὺς συνανθρώπους του ὅ,τι ἔχει μέσα του. Ἄν ἔχει ἄγχος, ἄγχος μεταδίδει στοὺς ἄλλους. Ἄν ἔχει κακία, κακία ἐκπέμπει στοὺς ἄλλους. Ἄν ἔχει, ὅμως, εἰρήνη, τότε εἰρήνη μεταδίδει στοὺς ἄλλους. Ἄν ἔχει Χάρη Θεοῦ, Χάρη Θεοῦ μεταδίδει στοὺς γύρω του.

«Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (ε' 9). Μακάριοι εἶναι ὅσοι φέρνουν τὴν εἰρήνη στοὺς ἀνθρώπους, γιατί αὐτοὶ θὰ ὀνομαστοῦν υἱοὶ Θεοῦ, παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑποσχόμενη ἀνταμοιβὴ γιὰ τοὺς εἰρηνοποιούς ξεπερνᾷ κάθε προσδοκία. Γιατί, ἐὰν ἡ ὑπόσχεση τῆς θεᾶς τοῦ Θεοῦ στὸν ἕκτο Μακαρισμὸ προκαλεῖ ἴλιγγο στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ ἄκουσμά της, ἡ ὑπόσχεση τοῦ παρόντος Μακαρισμοῦ εἶναι «ὑπὲρ πᾶσαν εὐκληρίαν»⁴, εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε ἐπιτυχία καλοῦ κλήρου, εἶναι πέρα ἀπὸ κάθε εὐτυχία. Τίποτα δὲν θὰ μπορούσε νὰ βάλει κανεῖς στὸ μυαλό του πού νὰ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ αὐτὸ πού ὑπόσχεται ὁ ἕβδομος Μακαρισμὸς, δηλαδὴ τὸ νὰ ὀνομαστεῖ υἱὸς Θεοῦ. Ὁ Ἁγ. Γρηγόριος Νύσσης ἀναφωνεῖ γι' αὐτὸν τὸν λόγο μὲ θαυμασμὸ «ὑπὲρ εὐχὴν ἢ ἐπιτυχία, ὑπὲρ ἐλπίδα τὸ δῶρον, ὑπὲρ τὴν φύσιν ἢ χάρις»⁵. Ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ ὅ,τι θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ εὐχηθεῖ· τὸ δῶρο εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε ἐλπίδα· ἡ χάρη εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν φύση.

Φύσει Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι μονάχα ὁ Κύριος μας Ἰησοῦς Χριστός, τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὐτό, ὅμως, πού εἶναι φύσει ὁ Κύριός μας

³ Ἐνθ' ἄνωτ., ΕΠΕ 8,256.

⁴ Ἐνθ' ἄνωτ., ΕΠΕ 8,248.

⁵ Αὐτόθι.

καὶ ὁ Θεὸς μας, μᾶς ὑπόσχεται στὸν παρόντα Μακαρισμὸ, ὅτι θὰ δοθεῖ καὶ σ' ἐμᾶς κατὰ χάριν. Θ' ἀξιωθοῦμε κι ἐμεῖς νὰ γίνουμε κατὰ χάριν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καί, κατὰ συνέπειαν, ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ συγκληρονόμοι τῶν πατρικῶν ἀγαθῶν, τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Τὸ τέρμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ θέωσή του, ἡ ὁμοίωσή του, δηλαδή, μὲ τὸν Θεό, ἡ μετοχή του στὴν ἄκτιστη ἐνέργεια καὶ τὴν ἄκτιστη Χάρη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ τέρμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἀναφέρεται ὁ παρὼν Μακαρισμὸς, γι' αὐτὸ καὶ τοποθετεῖται ἔβδομος στὴ σειρὰ τῶν Μακαρισμῶν, ἀφοῦ σχετίζεται μὲ τὴν κορυφὴ τῆς πνευματικῆς κλίμακας τῶν ἀρετῶν.

Ὁ Ἅγ. Γρηγόριος Νύσσης μᾶς ὑπενθυμίζει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι «γῆ καὶ σποδὸς» κατὰ τὸν λόγο τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ (Γεν. ιη' 27), γῆ καὶ στάκτη δηλαδή, χόρτος κατὰ τὸν λόγο τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου (λ' 6) καὶ «ὡσεὶ χόρτος» (ρβ' 15) κατὰ τὸν λόγο τοῦ Προφητάνακτος Δαβίδ. Κι ὅμως, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ τόσο ἀσήμαντος καὶ μηδαμινός, «ἐκβαίνει τὴν ἑαυτοῦ φύσιν... ἀθάνατος ἐκ θνητοῦ, καὶ ἐξ ἐπικήρου ἀκήρατος, καὶ ἐξ ἐφημέρου αἰδίου, καὶ τὸ ὄλον Θεὸς ἐξ ἀνθρώπου γενόμενος»⁶. Ἀξιώνεται νὰ βγεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν θνητὴ καὶ φθαρτὴ καὶ ἐφήμερη φύση του καὶ νὰ γίνεῖ ἀπὸ θνητὸς ἀθάνατος, ἀπὸ φθαρτὸς ἀφθαρτος, ἀπὸ ἐφήμερος αἰώνιος, ἀπὸ ἄνθρωπος θεός. Ὁ ἄνθρωπος ἀξιώνεται νὰ γίνεῖ συγγενὴς μὲ τὸν Πανάγαθο Τριαδικὸ Θεὸ καὶ σὲ τελευταία ἀνάλυση ὁμοτιμὸς του, ἀφοῦ ὁ Θεὸς μὲ τὴν συγγένεια ὑπόσχεται ὁμοτιμία· «ὁμοτιμίαν τὴν διὰ τῆς συγγενείας καταγγέλλεται»⁷. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν τὰ ὑπόσχεται ὁ Κύριος γιὰ τοὺς εἰρηνοποιοὺς, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, δηλαδή, πὺν ἔχουν μέσα τους τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μεταδίδουν καὶ στοὺς ἄλλους. Τὸ μέγεθος τῆς ἀνταμοιβῆς φανερώνει ἀναμφίβολα καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποία ὁ Ἅπ. Παῦλος κατατάσσει στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ του ἀνάμεσα στὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁸. Ἡ εἰρηνικὴ ζωὴ εἶναι ὅ,τι γλυκύτερο μπορεῖ ν' ἀπολαύσει ὁ ἄνθρωπος στὸν παρόντα κόσμῳ, εἶναι ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσει ὅλες τὶς ἄλλες ἀρετές.

⁶ Ἐνθ' ἀνωτ., ΕΠΕ 8,252.

⁷ Αὐτόθι.

⁸ Βλ. Γαλ. ε' 22.

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Έχει υποστηριχτεί από ορισμένους λογίους της χώρας ότι ο Χριστιανισμός όχι μόνο δε βοήθησε τον θεσμό της οικογένειας, αλλά και συνέβαλε στον κλονισμό του. Προσέβαλε δηλαδή το κύρος της πατρικής εξουσίας στο πλαίσιο της μικρής οικογένειας. Οι αιτιάσεις αυτές γίνονται με αναφορές σε ορισμένα αποσπάσματα των λόγων του Χριστού, που ερμηνεύονται μάλλον επιφανειακά, αποκόπτονται από το εννοιολογικό τους πλαίσιο και αυτονομούνται. Τα κείμενα που επιστρατεύονται προέρχονται από τους ευαγγελιστές Ματθαίο και Λουκά (Λουκ . 14,25 - 26. Αναφέρω το πιο χαρακτηριστικό: «Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος» (Ματθ. 10, 34-38)

Με βάση, λοιπόν, το παραπάνω απόσπασμα και άλλα παράλληλά του υποστηρίζεται ότι ο Ιησούς γνώριζε ότι θα παρέσυρε ευκολότερα τον γιο από τον πατέρα, γι' αυτό και υποδαύλιζε την αντίθεση απέναντί του. Ευσταθούν όμως οι ισχυρισμοί αυτοί; Πως εννοούνται οι λόγοι αυτοί του Χριστού; Υποτίμησε ή ανύψωσε τον θεσμό της οικογένειας και του γάμου η Εκκλησία;

Για να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά, πρέπει πρώτα να εξετασθεί η θέση των μελών της οικογένειας στην προ και μετά Χριστό κοινωνία. Αυτό όμως είναι ανέφικτο στο πλαίσιο που διαθέτουμε. Θα περιοριστούμε σε κάποιες βασικές επισημάνσεις. Εξάλλου ακολουθούν κι άλλα κεφάλαια, όπου αναπτύσσονται πιο αναλυτικά τα θέματα που σχετίζονται με τον γάμο.

Η οικογένεια είτε ως μορφή κοινότητας είτε ως ο βασικότερος βιοκοινωνικός θεσμός αποτελείται από το ζεύγος και ένα τουλάχιστον παιδί. Στην παραδοσιακή αγροτική κοινωνία κυριαρχούσε η λεγόμενη πατριαρχική οικο-

* ΕΚΔ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ, ΑΘΗΝΑ 2015, ΣΕΛ. 19-38.

γένεια, που περιλάμβανε πολλά πρόσωπα και ανήκαν σε τρεις τουλάχιστον γενιές (παππούδες, γονείς, εγγόνια). Είναι γνωστή, επίσης, η εκτεταμένη ή διευρυμένη οικογένεια στην οποία εκτός από τους παραπάνω ανήκαν θείες, θείοι, ξαδέλφια, πεθερικά, κουμπάροι κ.ά. Σε διάφορες φάσεις του παγκοσμίου πολιτισμού απαντά και η μητριαρχική ή μητριαρχούμενη οικογένεια. Σε μας ο τύπος αυτός οικογένειας αναπτύχθηκε στις νησιωτικές κυρίως περιοχές, λόγω της μακροχρόνιας απουσίας του πατέρα από το σπίτι.

Στην αστική και σύγχρονη μεταβιομηχανική κοινωνία κυριαρχεί η πυρηνική ή μικρή οικογένεια, που περιλαμβάνει δύο γενιές, τους γονείς και τα άγαμα τέκνα τους. Τις τελευταίες δεκαετίες στον δυτικό κυρίως κόσμο, αλλά και στη χώρα μας αυξάνονται οι μονογονεϊκές οικογένειες. Στον τύπο αυτό οικογένειας ένας γονέας, συνήθως η μητέρα, ζει μόνη με το παιδί ή τα παιδιά για διάφορους λόγους. Είτε διότι πέθανε ο σύζυγος και είναι χήρα είτε διότι είναι διαζευγμένη είτε διότι έχει κάποιο παιδί εκτός γάμου και είναι μεν αναγνωρισμένο αλλά ο πατέρας δεν ενδιαφέρεται γι' αυτό. Είτε τέλος διότι έχει επιλέξει τον τύπο αυτό της οικογένειας, υιοθετώντας κάποιο παιδί. Στις παραπάνω μορφές οικογένειας πρέπει να περιλάβουμε και τις ανάδοχες οικογένειες.

Οι ελεύθερες συμβιώσεις που παρατηρούνται στην κοινωνία τα τελευταία χρόνια, δεν αναγνωρίζονταν νομικά ως οικογένειες. Οι ελεύθερες συμβιώσεις, όσο και αν αιτιολογούνται από διάφορες πλευρές, φανερώουν τον ατομοκεντρισμό και την αυτονομία του σύγχρονου ανθρώπου, που αρνείται τις ευθύνες της οικογένειας και τις δυσκολίες που απορρέουν από τη γέννηση και την ανατροφή των παιδιών. Πολλά ζευγάρια που επιλέγουν την ελεύθερη συμβίωση είναι οικονομικά ανεξάρτητα, διαθέτουν ατομικό εισόδημα και ταμείο, και συνήθως αγωνίζονται για την προσωπική τους επαγγελματική ανέλιξη. Άλλα ζευγάρια ζουν κάτω από κοινή στέγη για οικονομικούς λόγους. Άλλα ζουν μαζί για αλληλογνωριμία με απώτερο στόχο τον γάμο. Άλλα ζευγάρια συζούν για κάποιο μικρό διάστημα, κυρίως στη μετεφηβική ηλικία, διότι νιώθουν, όπως δηλώνουν, ευτυχημένα. Τέλος ορισμένα ζευγάρια, επειδή δεν επιθυμούν να συνάψουν νόμιμο γάμο για θρησκευτικούς ή άλλους λόγους, καταλήγουν στην ελεύθερη συμβίωση.

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Δεν γνωρίζω, αν μεθοδολογικά είναι ορθό, θεωρώ όμως ότι είναι εποπτικό να αναζητηθούν οι θέσεις της χριστιανικής αγιοπνευματικής μας παράδοσης

για τα παιδιά, τις γυναίκες, τους άνδρες, τις μεταξύ τους σχέσεις και τον γάμο γενικότερα, προκειμένου να προσεγγίσουμε καλύτερα το θέμα μας.

Στην Παλαιά Διαθήκη τα παιδιά θεωρούνται ευλογία Θεού και χαρακτηρίζονται ως «στέφανος γερόντων» (Παροιμ. 17,6). Οι γιοι ονομάζονται «νεόφυτα έλαιών κύκλω τῆς τραπέζης» (Ψαλμ . 127,3) των πατέρων τους. Στην Καινή Διαθήκη ο Χριστός ευλογεί τα παιδιά και εμφανίζεται να προβάλλει την εμπιστοσύνη των παιδιών στους γονείς, ως πρότυπο χριστιανικής ζωής και προϋπόθεση εισόδου στη Βασιλεία του Θεού. «καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»(Ματθ . 18.2-3). Ενώ παράλληλα καλούσε τον λαό να δεχθεί τη Βασιλεία του Θεού όπως τα παιδιά με άδολη και καθαρή καρδιά. Κι αυτά λέγονταν σε μια εποχή που στον ειδωλολατρικό κόσμο, και ιδιαίτερα στους πολεμικούς λαούς, Έλληνες, Ρωμαίους και άλλους είχαν καθιερωθεί κοινωνικά αμφίβολες ηθικές αρχές διαφόρων μορφών, προκειμένου οι νέοι να γίνουν ανδρείοι μαχητές.

Ο Χριστιανισμός καταδίκασε απερίφραστα και έδωσε τέλος στα εκφυλιστικά φαινόμενα, προβάλλοντας τη σωματική άσκηση και την εγκράτεια. Παράλληλα τα παιδιά αναγνωρίζονται από την Εκκλησία ως ενιαίες ψυχοσωματικές οντότητες από τη σύλλησή τους. Και τα ανάπηρα παιδιά γίνονται αποδεκτά από τους Χριστιανούς και δεν τα περιμένει ο Καιάδας. Ταυτόχρονα καταδικάσθηκε εξαρχής από τους Πατέρες της Εκκλησίας η έκτρωση που ταυτίστηκε με τον φόνο. Ακόμη, τα παιδιά των χριστιανών γονέων, και πριν την καθιέρωση του νηπιοβαπτισμού, βαπτίζονταν, είχαν την πρώτη θέση στην εκκλησιαστική σύναξη και βρίσκονταν κοντά στο θυσιαστήριο. Εκεί συμμετείχαν ψάλλοντας «ἐν ἀφελότητι καρδίας» το «Κύριε ἐλέησον».

Η Εκκλησία λοιπόν αναγνωρίζει τα παιδιά ως ανεπανάληπτα πρόσωπα και ενδιαφέρεται γι' αυτά. Τα νεογέννητα παιδιά δεν είναι μόνο σαρκικά, αλλά έχουν και πνευματική υπόσταση. Το ζευγάρι έχει την ιδιαίτερη ευλογία να συμβάλλει στη δημιουργία νέων ανθρώπων, υποψηφίων πολιτών της Βασιλείας του Θεού. Τα παιδιά δεν είναι μόνο μελλοντικοί ενήλικες¹, είναι και πνευ-

¹ Ο Ι. Καραβιδόπουλος γράφει χαρακτηριστικά: «Ενώ οι σύγχρονοι του Ιησού βλέπουν στο παιδί τον μελλοντικό ενήλικα (και μόνο από αυτή την πλευρά δίνουν σ' αυτό αξία), ο Ιησούς αντιστρόφως, κατά την εύστοχη παρατήρηση του Grundmann , βλέπει στον ενήλικα το χαμένο παιδί που πρέπει να ξαναβρεθεί, για να μπορέσει αυτός να αντιμετωπίσει τον Θεό ως Πατέρα και να δεχτεί απ' αυτόν με εμπιστοσύνη και ευγνωμοσύνη τη δωρεά της βασιλείας». Ιωάν.

ματικά όντα που ανήκουν τόσο στον Θεό όσο και στους γονείς και χρειάζεται να μεγαλώνουν μέσα σε οικογενειακή ατμόσφαιρα προσευχής και γενικότερα γνήσιας πνευματικής ζωής.

Οι Ευχές του γάμου κάνουν λόγο για καλλιτεκνία και «εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν». Οι Πατέρες της Εκκλησίας, μπορεί στην πλειονότητά τους να εξυμνούν την ανωτερότητα της παρθενίας έναντι του γάμου, παράλληλα όμως θεωρούν τους γονείς συνδημιουργούς Θεού. Η παιδοποιία εντάσσεται στο θέλημα του Θεού και αποτελεί φραγμό στον θάνατο²

Ο ιερός Χρυσόστομος, θέλοντας να υποστηρίξει τις γυναίκες που κατηγορούνταν ότι ήταν υπεύθυνες για την ατεκνία, διδάσκει ότι η γέννηση των παιδιών ανάγεται στην προνοητική ενέργεια του Θεού. Γράφει χαρακτηριστικά: «...ὅτι τοῦ τῆς ρύσεως ἔστι δημιουργοῦ τὸ πᾶν, καὶ οὔτε ἡ συνουσία οὔτε ἕτερόν τι ἔστι τὸ δυνάμενον συντελέσαι πρὸς τὴν τῶν παίδων διαδοχὴν, μὴ τῆς ἄνωθεν χειρὸς συνεφαπτομένης, καὶ τὴν φύσιν διεγειρούσης πρὸς τὸν τόκον»³. Και σε άλλο σημείο αναφερόμενος στην ατεκνία της Ἄννης, μητέρας του Σαμουήλ, υποστηρίζει: « τὸ τεκεῖν ἄνωθεν ἔχει τὴν ἀρχήν, ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ οὔτε γυναικὸς φύσις οὔτε συνουσία οὔτε ἄλλο οὐδὲν αὐταρκες πρὸς τοῦτό ἐστιν»⁴.

Πόσο μεγάλη σπουδαιότητα και αξία έδωσε εξαρχής η Εκκλησία στα παιδιά φαίνεται από πολλά κείμενα της παράδοσής μας. Ιδιαίτερα ο ιερός Χρυσόστομος σκιαγραφεί το πλαίσιο της χριστιανικής αγωγής των παιδιών και επιμένει στην έγκαιρη και εξ απαλών ονύχων αγωγή και την αρνητική και θετική

Δ. Καραβιδόπουλος, Το κατά Μάρκον ευαγγέλιο, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 307.

² «Ὅστε διὰ τὸ μὴ ἐκτριβῆναι καὶ ἀναλωθῆναι τὸ γένος ὑπὸ τοῦ θανάτου, ὁ γάμος ἐπινενόηται, ὡς ἂν διὰ τῆς παιδοποιίας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διασώζηται». Ιω. Δαμασκηνού, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως 4.24 PG 94,1208A.

³ Ομιλία εις Γένεσιν 38,2, PG 53,352. Ο π. Ι. Μέγιεντορφ γράφει ότι: «... μία από τις ουσιαστικές διαφορές ανάμεσα στην παλαιοδιαθηκική ιουδαϊκή αντίληψη για τον γάμο και την αντίστοιχη χριστιανική είναι ότι για τους Ιουδαίους της εποχής εκείνης ο γάμος έπαιρνε το νόημα μόνο από την αναπαραγωγή, ενώ για τους χριστιανούς αυτός ο ίδιος ο γάμος περιελάμβανε από μόνος του το τέλος- σκοπό του, δηλαδή την ένωση δύο αλληλοαγαπωμένων υπάρξεων που εικονίζουν την ένωση του Χριστού με την Εκκλησία. Και πράγματι δεν υπάρχει ούτε ένας στίχος του κεμένου των Ευαγγελίων ή των Επιστολών του αποστόλου Παύλου, όπου να λέγεται ότι η τεκνογονία «δικαιώνει» τον γάμο, αποτελεί δηλαδή τον κύριο σκοπό του», π. Ιωάννης Μέγιεντορφ, Ο ὀρθόδοξος γάμος, μετάφρ. Αρχιμ. Αθηναγόρας Δικαϊάκος (νυν Μητροπολίτης Ιλίου), εκδ. Ακρίτας. Αθήνα 2004, σ. 155.

⁴ Ομιλία εις την Ἄνναν 1,4, PG 54,639.

μέθοδο αναπτύξεως του παιδικού χαρακτήρα. Θέτει το θέμα των ποινών, των δώρων, της στροφής των παιδιών στις φυσικές καλλονές, της προσευχής, του ονόματος, της προφύλαξης των αισθήσεών τους, της ανάγνωσης των Γραφών, της σπουδαιότητας του παραδείγματος των γονέων και προπαντός της μεγάλης αξίας της ανυστερόβουλης αγάπης⁵.

Αλλά και ο Μ. Βασίλειος στον λόγο του, «ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΟΠΩΣ ΑΝ ΕΞ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΩΦΕΛΟΙΝΤΟ ΛΟΓΩΝ» συμβουλεύει πως να ωφελούνται οι νέοι μελετώντας με διάκριση τα αρχαία ελληνικά συγγράμματα. Κι ακόμη πως να ασκούν και να παιδαγωγούν το σώμα, πως να επιλέγουν την οδό της αρετής, πως θα αποφύγουν τον πλούτο, την κοσμική δόξα κ.λπ.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί, ότι η πολυτεκνία καλώς θεωρείται και είναι όχι μόνο ευλογία, αλλά και χάρισμα. Χάρισμα που δεν αφήνει περιθώρια για αυτοδικαίωση και εγωιστική αυτοανύψωση απέναντι στον Θεό. Η πολυτεκνία πρέπει να συνοδεύεται και από την καλλιτεκνία. Είναι χαρακτηριστικά τα όσα αναφέρει ο ιερός Χρυσόστομος: «Οὐ γὰρ τὸ σπεῖραι ποιεῖ πατέρα μόνον, ἀλλὰ τὸ παιδεῦσαι καλῶς»⁶. Κι όσοι δεν κατορθώνουμε την πολυτεκνία, ας δίνουμε μεγάλη έμφαση τουλάχιστον στην καλλιτεκνία. Η καλλιτεκνία, βέβαια, αφορά όλους είτε απέκτησαν πολλά παιδιά είτε όχι [...] τονίζει ο Ιερός Πατήρ, προσθέτοντας ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει αντικοινωνικό το παιδί που μεγάλωσε σε ατμόσφαιρα αγάπης. Πιο πολύ όμως συμβουλεύει τους γονεῖς να διδάσκουν τα παιδιά με το παράδειγμά τους, φροντίζοντας να δημιουργούν ψυχική επαφή και σωστή επικοινωνία μαζί τους: «Νόμισον ἀγάλματα χρυσᾶ ἔχειν ἐπὶ τῆς οἰκίας, τοὺς παῖδας ... τὴν ψυχὴν αὐτῶν κατακόσμη καὶ διάπλαττε...».

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Στην αρχή του κεφαλαίου τέθηκαν ορισμένα ερωτήματα για τη στάση του Χριστού απέναντι στην οικογένεια. Ύστερα από όσα αναφέρθηκαν φαίνεται ότι ο Χριστιανισμός, όχι μόνο δεν κλόνησε τον θεσμό του γάμου και της οικογένειας, όπως διατείνονται ορισμένοι, αλλά τον ισχυροποίησε και τον το-

⁵ (17) Βλ. Περί κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ τοὺς γονεάς ἀνατρέφειν τὰ τέκνα, κειμ. Δ. Μωραΐτης, Βιβλιοθήκη «Παπύρου» 96, Αθήνα 1940.

⁶ Ομιλία εἰς τὴν Ἄνναν. 1,3, PG 54,636. Με βάση το κείμενο αὐτὸ υποστηρίζεται ὅτι, «τὸ βάρος στὸν σκοπὸν τοῦ γάμου δὲν τοποθετεῖται στὸν ἀριθμὸ τῶν τέκνων, ἀλλὰ στὸ ἐνδιαφέρον τῶν γονέων γιὰ τὴ σωστὴ διαπαιδαγώγησή τους». Χρ. Κ. Βάντσου, Θέματα ποιμαντικῆς ψυχολογίας, τεῦχος Β' Θεσσαλονίκη 2003, σ. 52.

ποθέτησε σε πολύ υψηλό επίπεδο. Γίνεται φανερό ότι τα λόγια του Χριστού που αναφέρθηκαν στην αρχή παρανοούνται. Ο Χριστός, εκεί, επισημαίνει ότι η ευαγγελική αλήθεια θα ξεκαθαρίσει τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι θα διχασθούν ένεκα της κακίας τους. Το ευαγγέλιο ειρηνεύει και ενώνει τον κόσμο, δεν τον διχάζει. Η αγάπη όμως προς τον Θεό και η υπακοή στο άγιο θέλημά του προηγούνται. Με τον τρόπο αυτόν παίρνει νόημα και κάθε άλλη μορφή αγάπης ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, αλλά και μεταξύ των ανθρώπων γενικότερα. Πώς ήταν άλλωστε δυνατό να υποδουλίσει ο Χριστός το μίσος ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς, αφού εκείνος πρώτος κήρυξε την αγάπη προς τον πλησίον, αλλά και την υψηλότερη μορφή της, την αγάπη προς τους εχθρούς; Εξάλλου, ως άνθρωπος έγινε στον Θεό Πατέρα «υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυρού».

Η ποιμαντική της εκκλησίας σχετικά με τον γάμο και την οικογένεια είναι ευρύτατο θέμα και δεν μπορεί να εξαντληθεί στην παρούσα εργασία. Μπορούμε όμως να διατυπώσουμε συνοπτικά τις παρακάτω αφετηριακές προτάσεις για τους ποιμένες, που ασχολούνται με τα προβλήματα του γάμου και της οικογένειας, και κυρίως τους συζύγους:

- α) Να τονίζεται πάντοτε το αδιάλυτο του μυστηρίου του γάμου,
- β) Να εμπνέεται η αμοιβαία αγάπη, η συζυγική πίστη, η αλληλοβοήθεια και ο αλληλοσεβασμός μεταξύ των συζύγων,
- γ) Να προβάλλεται η ισότιμη θέση της γυναίκας δίπλα στον άνδρα και να αποδίδεται στον καθένα η προσήκουσα τιμή, και
- δ) να καλλιεργείται η κοινή πορεία τελείωσης και αγιασμού όχι μόνο του ζευγαριού αλλά και των παιδιών.

Με τον τρόπο αυτό προσδίδεται πνευματική και εσχολογική διάσταση στον θεσμό αυτό. Ο βιολογικός δεσμός προσλαμβάνει πνευματικές διαστάσεις. Δίδεται η δέουσα αξία στο παιδί, τη γυναίκα και τον άνδρα. Δεν προβάλλεται η ατομοκεντρικότητα και ο ατομισμός. Καλλιεργούνται και ενδυναμώνονται οι οικογενειακές σχέσεις, όταν στηρίζονται στην ανιδιοτελή αγάπη, τη διακονία και τη θυσία του κάθε μέλους της οικογένειας προς τα άλλα.

ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗ,

ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΟΣΜΗΤΟΡΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

Αποτελεί κοινή παραδοχή των ερευνητών του σύγχρονου αστικού λαϊκού πολιτισμού το γεγονός ότι στις μέρες μας νέες αστικές μορφές εθίμων έρχονται να συμπληρώσουν το κενό και να καλύψουν την πανάρχαια λαχτάρα του λαϊκού ανθρώπου για τις τελετουργικές εκδηλώσεις. Οι λιτανείες εντός του αστικού κορμού, οι πολλές αρτοκλασίες, τα μαγαζιά με τα διάφορα είδη που στήνονται γύρω από τον πανηγυρίζοντα ναό, ακόμη και νέες μορφές οικονομικής εισφοράς, όπως τα αυτοκόλλητα σήματα, που ενισχύουν ενοριακούς συλλόγους ή το ενοριακό ταμείο απ' ευθείας, χαρίζουν τον ιδιαίτερο τόνο στα αστικά αυτά πανηγύρια. Αξιοσημείωτο επίσης είναι και το ότι ετοιμάζονται πλέον ειδικές αφίσες, που τοιχοκολλημένες ειδοποιούν τους κατοίκους μιας περιοχής για το πανηγύρι, την εθιμοταξία του, τις ώρες των ακολουθιών, τους επισκόπους που θα χοροστατήσουν ή θα τελέσουν την θεία ευχαριστία, ακόμη και για τα δρομολόγια των λεωφορείων, για όσους μένουν μακριά και θα ήθελαν να προσκυνήσουν. Οι αφίσες αυτές, με τον θρησκευτικό τους διάκοσμο και το ιδιαίτερο περιεχόμενό τους, αποτελούν εξόχως ενδιαφέρον θέμα για την σύγχρονη λαογραφία μας.

Όλα αυτά, και πολλά ακόμη που δεν αναφέρονται εδώ ή που θα αναπτυχθούν στο μέλλον, ένα και μόνο αποδεικνύουν: την μεγάλη, απτή και ακατάλυτη σχέση του λαού μας με την ορθοδοξία και τη λαϊκή θρησκευτική παράδοση. Μια σχέση που δεν κλονίστηκε, παρά τις κατά καιρούς αντίζοες συνθήκες, και η οποία δεν πρόκειται και στο μέλλον να κλονιστεί, αφού μέσα στην Εκκλησία ο άνθρωπος βρίσκει πειστικές απαντήσεις για τα μεγάλα και σπουδαία ερωτήματα του ανθρώπου, τα σχετικά με την βιοθεωρία και την κοσμοθεωρία

του. Αλλά και η κοινωνία των πιστών μεταξύ τους και με τον Θεό, που η ενοριακή ζωή εξασφαλίζει και εγγυάται, αποτελεί βασικό συστατικό της ζωής των Ελλήνων, που ζουν μέσα στο εκκλησιαστικό περιβάλλον και καταρτίζονται πνευματικά και ηθικά στα πλαίσια των ενοριών τους.

Πρόκειται για μια σχέση ζωής, την οποία ο κλάδος της «θρησκευτικής λαογραφίας» διαπιστώνει, καταγράφει και μελετά. Κανείς όμως επιστημονικός λόγος και καμιά αποστεωμένη περιγραφή δεν μπορεί να αποδώσει την εσωτερική χαρά και την ενδόμυχη αγαλλίαση του απλού ανθρώπου, στα όρια και στα πλαίσια ενός θρησκευτικού πανηγυριού, στην πόλη ή στο χωριό, στον αστικό ή στον αγροτικό οικιστικό και πολιτισμικό χώρο. Είναι η βαθύτερη και πνευματικότερη αυτή ικανοποίηση που ωθεί τους πιστούς στα πανηγύρια, και που οδηγεί τον λαό μας στους ναούς, για να εκκλησιαστεί, να καταρτιστεί πνευματικά, να στηριχθεί ψυχολογικά και να επιδιώξει την σωτηρία του. Είναι η αλήθεια και η λαμπρότητα της πίστης των πατέρων μας, που μας κάνει να συνεχίζουμε παλαιότερες θρησκευτικές εθιμικές εκδηλώσεις και μας παρακινεί να δημιουργήσουμε, με σεβασμό στο παραδοσιακό παρελθόν μας, νέες μορφές θρησκευτικής παράδοσης, όπως αυτές εκδηλώνονται στα σύγχρονα αστικά πανηγύρια μας.

Φαινόμενο σχετικό με τις ενορίες αποτελεί και η εισαγωγή λατρευτικών και λειτουργικών μορφών που σχετίζονται με την μοναστική ζωή και το αντίστοιχο μοναστηριακό τυπικό. Όλο και περισσότερες ενορίες, τόσο στα μεγάλα αστικά κέντρα, όσο και στην ελληνική επαρχία, συνηθίζουν την διοργάνωση αγρυπνιών και ολονυκτιών, με ώρες, όρθρο, μεσονυκτικό και θεία λειτουργία, με διάφορες ευκαιρίες: την επέτειο των εγκαινίων του ναού, την παραμονή μιας μεγάλης δεσποτικής ή θεομητορικής εορτής, την επέτειο της πανηγύρεως του ναού κ.λπ. Συχνά μάλιστα, μετά την ολοκλήρωση της αγρυπνίας, που τελειώνει τις πρώτες πρωϊνές ώρες, η ενορία παραθέτει κέρασμα ή τράπεζα, με ελαφρύ φαγητό, κατά μίμηση αντιστοιχών μοναστηριακών προτύπων και τυπικών. Οι νέες αυτές εκδηλώσεις σχηματοποιούν την αστική λαϊκή θρησκευτικότητα, και ουσιαστικά «εξάγονται» από το άστυ προς την ελληνική επαρχία, καθώς έχουν αρχίσει βαθμιαία να ενσωματώνονται στην λατρευτική ζωή και στην λαϊκή θρησκευτική παράδοση διαφόρων τόπων. Το ίδιο άλλωστε ισχύει και για άλλες λατρευτικές λεπτομέρειες ή ιδιαιτερότητες, όπως για την τέλεση της θείας λειτουργίας, το πρωϊ του Μεγάλου Σαββάτου στο κέντρο του ναού, πάνω στον επιτάφιο που στολίστηκε και περιφέρθηκε την προηγούμενη μέρα, κάτι που επίσης έχει παραληφθεί από τα μοναστηριακά τυπικά ορισμένων ορθοδόξων μοναστηριών.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, ο κυριότερος παράγοντας εισαγωγής και καθιέρωσης των νέων αυτών μορφών είναι η γνωστή αγάπη του λαϊκού ανθρώπου για τη τελετουργία, και ιδιαιτέρως για το εκκλησιαστικό λειτουργικό και λατρευτικό τελετουργικό. Αυτός βεβαίως είναι και ο λόγος που οι άνθρωποι συνεχίζουν να δημιουργούν έθιμα, και συνηθίζουν να ανανεώνουν ή να ανασηματοδοτούν τα παλαιότερα, ώστε η θρησκευτική τους ζωή να χαρακτηρίζεται από πολυμορφία και ποικιλία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Σάμου, στις εξοχικές πανηγύρεις της οποίας συνηθίζεται η παρασκευή ενός κοινού εορταστικού φαγητού, από κρέας και σιτάρι, της «γιορτής», που κατόπιν διανέμεται δωρεάν στους πανηγυριστές, ως προσφορά εκείνου που είχε τάξει στον άγιο το συγκεκριμένο δόσιμο. Στη δεκαετία του '90, η «γιορτή» βαθμιαία επεκτάθηκε και σε πανηγύρια των ενοριών του νησιού, στα δύο αστικά κέντρα του, την πόλη της Σάμου και το Καρλόβασι, ως μια ευδιάκριτη προσπάθεια εμπλουτισμού της τοπικής λατρευτικής και εθιμικής πρακτικής.

Στα αστικά κέντρα της ελληνικής επαρχίας, ιδίως στις πρωτεύουσες των νομών, παρατηρείται το φαινόμενο του συχνού κυριακάτικου εκκλησιασμού όχι στις ενορίες, αλλά σε μονές της περιοχής. Η ύπαρξη ενεργών πνευματικά και δραστήριων αδελφοτήτων, αλλά και η ραγδαία ανάπτυξη του θρησκευτικού συναισθήματος του – ούτως ή άλλως έντονα θρησκευόντος – ελληνικού λαού, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, οδηγούν συχνά τους πιστούς στα μοναστήρια, με τα οποία αναπτύσσουν πολλές και στενές εθιμικές, λειτουργικές και πνευματικές σχέσεις. Με την επίδραση μάλιστα των μοναχών εισάγονται, ή επανεισάγονται, θρησκευτικά ήθη και έθιμα, σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο, όπως η συχνή εξομολόγηση και η συχνή μετάληψη, που αναγεννούν, σε κάθε τομέα, την λαϊκή θρησκευτικότητα και την παραδοσιακή θρησκευτική συμπεριφορά του ελληνικού λαού.

Βασικός παράγοντας για την ανάπτυξη και την διάρθρωση της ελληνικής λαϊκής θρησκευτικότητας είναι ο φολκλορισμός, που μαζί με τη συμφυή δράση των συλλόγων, για την οποία έγινε λόγος και παραπάνω, προσδιορίζουν τον σύγχρονο λαϊκό πολιτισμό. Ο φολκλορισμός, που ξεκίνησε από τα αστικά κέντρα και έχει επεκταθεί στις παρυφές της ελληνικής επικράτειας, συνίσταται στην αναβίωση παλαιότερων θρησκευτικών και λατρευτικών μορφών, που είχαν πλέον καταστεί ανενεργές, λόγω της αλλαγής των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που τις στήριζαν και τις συντηρούσαν. Στα πλαίσια της φολκλοριστικής δράσης, οι κάθε είδους σύλλογοι αναβιώνουν θρησκευτικά έθιμα και συνήθειες, πρέπει δε να παρατηρηθεί ότι κάποτε οι αναβιώσεις

αυτές βρίσκουν ουσιαστικό λαϊκό έρισμα, ακριβώς λόγω του ότι συνδέονται με ζωντανές πίστεις και ενεργές τελετουργίες, και δεν έχουν τον χαρακτήρα παραστάσεων, αλλά γίνονται ενεργά κομμάτια της λαϊκής θρησκευτικότητας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, στα πλαίσια αυτά, αποτελούν οι εθιμικοί εκκλησιαστικοί πλειστηριασμοί που κατά περιπτώσεις αναβιώνονται : το έθιμο, στενά δεμένο με τον κοινοτισμό και την συνακόλουθη διάρθρωση του ενοριακού συστήματος, εξέπεσε βαθμιαία, στις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, με την ενσωμάτωση μεγάλων τμημάτων του αλύτρωτου Ελληνισμού στο ελληνικό κράτος, με τις πιο συγκεντρωτικές και κεντρικές διοικητικές δομές του. Ακολούθως, στην δεκαετία του '90, άρχισαν οι αναβιώσεις του, από διάφορους τοπικούς συλλόγους, και έτσι συνδέθηκε με την έννοια της προβαλλόμενης τοπικής πολιτισμικής και εθιμικής ταυτότητας, με αποτέλεσμα σε πολλές περιοχές , όπως για παράδειγμα στους Καππαδόκες της Νέας Καρβάλης Καβάλας και του Καππαδοκικού της Καρδίτσας, να επανενταχθεί στο τοπικό εθιμικό ρεπερτόριο, και να αρχίσει να τελείται ξανά, και μάλιστα όχι ως παράσταση, αλλά ως οργανικό στοιχείο του τοπικού λαϊκού πολιτισμού. Αυτό συνέβη επειδή η βάση πάνω στην οποία στηρίζεται το έθιμο, η ορθόδοξη χριστιανική πίστη και η λαϊκή εκδοχή της, παρέμεινε αμετάβλητη, παρά τις αλλαγές στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της ευρύτερης περιοχής.

Πολλές φορές μάλιστα, η εθιμική και η ενοριακή αναδιάρθρωση συμβαδίζουν απολύτως, και αλληλοεξαρτώνται. Ας μη νομισθεί ότι και οι μικρές ενορίες των χωριών, με το λίγο ποίμνιο, δεν αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα. Εκεί, είναι οι μικροί αριθμοί που συχνά οδηγούν στην αποσάρθρωση της ενοριακής ζωής, δια της λειψανδρίας ή του φυσικού καμάτου υπερηλίκων ιερέων. Και στις περιπτώσεις αυτές, ο άξιος και νέος ιερέας μπορεί να φέρει την αναγέννηση. Έχω προ οφθαλμών το παράδειγμα της μικρής ενορίας του χωριού Πρόδρομος, της Ιεράς Μητροπόλεως Θηβών και Λεβαδείας. Η άφιξη και εγκατάσταση του νέου ιερέα στο χωριό, έφερε πραγματική πνευματική κοσμογονία. Αναζωπύρωση της λειτουργικής ζωής, διάρκεια και συνέχεια της θείας λατρείας, εκδηλώσεις και πνευματική κατάρτιση των πιστών μέσα από κατάλληλα κηρύγματα, ευταξία και ευκοσμία κατά τις ακολουθίες και τα μυστήρια, ευσέβεια, ευλάβεια και φόβος Θεού, που περνούν από τον εφημέριο στο ποίμνιο, το οποίο έτσι, σταδιακά, αναβαπτίζεται πνευματικά και γνωρίζει την πίστη των πατέρων του.

Η αναγέννηση της συγκεκριμένης ενορίας πραγματοποιείται δυναμικά τα τελευταία χρόνια, και αποτελεί πιλοτικό παράδειγμα ανάλογων δράσεων, που

αναπτύσσονται, αθόρυβα και στιβαρά, σε διάφορες ενορίες πολλών Ιερών Μητροπόλεων, σε όλη την εκκλησιαστική επικράτεια. Ο εφημέριος της ενορίας του Τιμίου Προδρόμου, που προαναφέρθηκε, διδάσκει με λόγους και έργα, με θεωρία και παράδειγμα, εξηγεί τα δύσληπτα και προσπαθεί να απλοποιήσει τα περιπλεγμένα, χωρίς να κάνει καμία υποχώρηση στην ουσία της πίστης και των πραγμάτων. Έτσι, η μικρή ενορία άρχισε πάλι να λειτουργεί σωστά και αποτελεσματικά, παρά τα προβλήματα που δημιουργεί η έλλειψη πόρων και ανθρώπινου δυναμικού, και να αποτελεί φάρο πνευματικής ζωής και δράσης για την μικρή κοινωνία του χωριού.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι κοντά σε όσα παραπάνω αναφέρθηκαν υπάρχει και η ευθύνη του ποιμνίου. Μόνο αν κατανοήσουμε ότι η ενορία αποτελεί υπόθεση όλων μας, και ότι όλοι πρέπει να ενεργοποιηθούμε στα πλαίσιά της, υπακούοντας και συνεργαζόμενοι με τους εφημερίους της, οι οποίοι διευθύνουν και οργανώνουν το ενοριακό έργο σε συνεργασία με τους λαϊκούς συμβούλους, μέλη του ενοριακού συμβουλίου, θα έχουμε και θα απολαμβάνουμε πραγματικά ζωντανές και δραστήριες ενορίες, από την προσφορά των οποίων ωφελούμαστε πρωτίστως εμείς οι ίδιοι. Κι αυτό επειδή η ενεργός ενοριακή ζωή διδάσκει και καθοδηγεί τον άνθρωπο στις σπουδαίες αρετές της αγάπης, της ανιδιοτελούς και εθελοντικής προσφοράς, της έγνοιας για τον συνάνθρωπο, της κοινωνικής ύπαρξης και του συνακόλουθου αποκλεισμού της απομόνωσης και του ατομισμού.

Στο γενικό αυτό πλαίσιο αναγεννώνται και τα τοπικά λατρευτικά έθιμα, οι συνήθειες, οι τελετουργίες και πρακτικές που είχαν πέσει στη λήθη. Η περίπτωση της ενορίας του Προδρόμου Θηβών, μας δείχνει ότι οι τάσεις που παραπάνω διαπιστώθηκαν δεν περιορίζονται στις πόλεις, αλλά εξακτινώνονται και στην ελληνική επαρχία, σύμφωνα με όσα σχετικά διαπιστώθηκαν παραπάνω, για την εξαγωγή λαογραφικών μορφών από το άστυ προς την ύπαιθρο. Ας μην ξεχνούμε, για παράδειγμα, ότι σε περιστάσεις του κύκλου της ζωής, όπως ο γάμος, τα σύγχρονα έθιμα των επαρχιακών αστικών κέντρων, ακόμη και των χωριών, ελάχιστα διαφέρουν από τα αντίστοιχα των πόλεων, αφού με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ιδιαιτέρως δε με την τηλεόραση, γίνεται συστηματική εξαγωγή πολιτισμικών μορφών από το άστυ προς τα χωριά.

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΥΦΟΥΣ¹

ΣΟΛΩΝΟΣ Ι. ΧΑΤΖΗΣΟΛΩΜΟΥ,
ΘΕΟΛΟΓΟΥ, ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ, ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΟΥ, ΔΡ. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ – ΤΕΧΝΗΣ

Ένα παράλληλο και συναφές στοιχείο, μέσα από το οποίο διαφαίνεται η εξ Ανατολών επίδραση, είναι και το ύφος της Εκκλησιαστικής ψαλμωδίας, δεδομένου ότι αυτό αντανακλά άμεσα τον χαρακτήρα του ψαλλομένου μουσικού κειμένου, από τον οποίο και επηρεάζεται, καθ' ον τρόπον το ορθό ή μη εκκλησιαστικό Δόγμα επηρεάζει ανάλογα τη ζωή του Χριστιανού. Άπαξ και δεν έχουμε λοιπόν ενώπιόν μας τα ορθά πρότυπα του Εκκλησιαστικού μουσικού ύφους των παλαιών Βυζαντινών χρόνων, οφείλομε να ανατρέξουμε στις όσο το δυνατό αρχαιότερες γραπτές πηγές, για σύγκριση, σε σχέση με το θέμα. Και τέτοιες πηγές είναι επί του προκειμένου οι επίσημες μουσικές εκδόσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου, κατά τον 19^ο αι., και άλλες ιστορικές μαρτυρίες που θα δούμε στη συνέχεια και όχι ασφαλώς το «τουρκότροπο» ύφος των ημερών μας, που μας προβάλλεται και ως δήθεν «πατριαρχικό»!

Έτσι, στην προμετωπίδα της έκδοσης της τρίτομης «Μουσικής Κυψέλης» από τον Στέφανο Λαμπαδάριο, το 1882, αναγράφεται η ακόλουθη ένδειξη: **«Κατά την προφοράν και το ύφος της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας».** Η εν λόγω έκδοση υποτίθεται ότι σαφώς εκφράζει την επίσημη μουσική παράδοση του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Αυτήν όμως την προφορά και αυτό το ύφος, για τα οποία γίνεται λόγος ανωτέρω, τα βλέπομε στις μέρες μας να είναι αλλοιωμένα, κακοποιημένα και παραμορφωμένα. Προπάντων όταν και οι σύγχρονοι Πρωτοψάλτες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ανάμεσα στους οποίους και οι πλέον διακεκριμένοι του 20^{ου} αιώνα, εγκαταλείπουν συνειδητά την πιο πάνω κλασική μουσική παράδοση του 19^{ου} αι. και, είτε αυτοσχεδι-

¹ Απόσπασμα από την μελέτη «Ξένες επιδράσεις στο εκκλησιαστικό βυζαντινό άσμα». Βλ. Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου 6, Λευκωσία – Κύπρος 2004. Επίσης, Σόλων Ι. Χατζησολωμός, «Βυζαντινές Μουσικολογικές Μελέτες», Πάφος – Κύπρος 2018, σσ. 107 – 222.

άζουν είτε ακολουθούν δικά τους συνθέματα. Των πιο πάνω Πρωτοψαλτών ευτυχώς διασώζονται ικανές ηχογραφήσεις για σύγκριση.

Θέλω ακόμη να υπογραμμίσω το γεγονός ότι ουδεμία συνέπεια υπάρχει μεταξύ των ως άνω Πρωτοψαλτών ούτε ως προς το ύφος ούτε ως προς τα ψαλλόμενα μουσικά κείμενα, παρά το γεγονός ότι η διαδοχή του ενός από τον άλλο ήτο συνεχόμενη και συντελείται εντός του ίδιου 20^{ου} αι. Πού βρίσκεται λοιπόν το περιβόητο «πατριαρχικό ύφος» και ποίος από όλους το αντιπροσωπεύει, αν τελικά αυτό είναι «πατριαρχικό» ή έστω εκκλησιαστικό, όπως το έχουν καταντήσει κακέκτυποι μιμητισμοί.

Τα περί ύφους δεν είναι υπόθεση γνώμης. Το μέτρο σύγκρισης γίνεται με βάση τις παλαιότερες και πλέον επίσημες γραπτές πηγές, όπως θα φανεί πιο κάτω. Έχω δε τη γνώμη ότι, πέρα από τον χώρο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, κατά τα μεταγενέστερα χρόνια, σε Πανελλήνια κλίμακα, περιλαμβανομένων των Μοναστηρίων, του Αγίου Όρους και της Κύπρου, καθώς και των Αραβοφώνων Ορθοδόξων, αποκλεισμένης της «παράδοσης Σακελλαρίδη», το εκκλησιαστικό μουσικό ύφος διαφυλάκτηκε πλέον ακραιφνές και γνήσιο και σεμνοπρεπές.

Ενδεικτικό μάλιστα της προσκόλλησης στα αυστηρά κλασσικά πρότυπα της εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης στον Ελλαδικό χώρο, κατά τα μετά την Εθνική Ανεξαρτησία χρόνια, είναι και η έκδοση του Αναστασιματαρίου Πέτρου Λαμπαδαρίου, κατά «επεξεργασία και επιδιόρθωση» του τότε Πρωτοψάλτου της Μητροπόλεως Αθηνών, Ζ. Α. Ζαφειροπούλου (Αθήναι, 1853).

Αλλά ούτε και με αυτήν την εκκλησιαστική μουσική παράδοση που μετέφερε από την Κων/πολη ο αείμνηστος Κ. Α. Ψάχος το 1904, όταν μετακλήθηκε από το Ελληνικό Κράτος για να διδάξει, ως πλέον ειδήμων την εκκλ. βυζ. μουσική στο Ωδείο Αθηνών, συμπίπτει ή συνάδει η μεταγενέστερη αυτή μουσική παράδοση του Οικ. Πατριαρχείου. Είναι δε προφανές ότι η ως άνω μουσική παράδοση του Κ. Α. Ψάχου στηρίζεται αυστηρά στα κλασσικά πρότυπα των επίσημων εκδόσεων του Οικ. Πατριαρχείου, του 19^{ου} αι. και είναι λογιωτάτου επιπέδου.

Απτά δείγματα αυτού του καθαρά εκκλησιαστικού, κλασσικού, σεμνοπρεπούς, κατανυκτικού και καλλιτεχνικού μουσικού ύφους, είχαμε μέχρι πρόσφατα από τον επί πενήνταετία όλην λαμπρύναντα το πρώτο στασίδι της Ορθοδοξίας, μαθητή του Κ. Α. Ψάχου, θεσπέσιο ερμηνευτή των βυζαντινών ύμνων, Πρωτοψάλτη του Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών, αείμνηστο Σπυρίδωνα Δ. Περιστέρη (+1998), που μέχρι τη στιγμή αυτή παραμένει όντως ανα-

ντικατάστατος. Και αυτό χάρη στα σπάνια προσόντα, αλλά και στην αυστηρή προσήλωση του ανδρός στα κλασσικά πρότυπα της μουσικής. **Αξίζει δε να λεχθεί ότι, σπάνια οι αιώνες αναδεικνύουν εξαιρετικές μορφές, του πνευματικού ύψους και του καλλιτεχνικού εκτοπίσματος του Σπυρίδωνος Δ. Περιστέρη, Πρωτοψάλτη των Πανελλήνων, με παγκόσμια ακτινοβολία, για τον οποίο το Ελληνικό Έθνος πρέπει να αισθάνεται αιώνια ευγνωμοσύνη, επειδή τόσο επάξια και για τόσα χρόνια, τίμησε και πρόβαλε στον έξω κόσμο, τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία, όσο κανείς άλλος, στον τομέα αυτό.**

Το ίδιο καθαρά εκκλησιαστικό ορθόδοξο μουσικό ύφος διέσωσε ευτυχώς και ο Πανελλήνιος Σύλλογος Ιεροψαλτών, σε μια σειρά από υπεύθυνες ηχογραφήσεις, σε δίσκους των 33 στροφών, των κλασσικών πρωτοτύπων ολοκλήρου του εκκλησιαστικού μουσικού ρεπερτορίου, υπό τη Διεύθυνση του αιμνήστου Αντωνίου Μπελούση και με πρωτοβουλία και χρηματοδότηση της Θεολογικής Αδελφότητας «Ζωή».

Με την ίδρυση του τρίτου «Ελληνικού Μουσικού Συλλόγου» στην Κωνσταντινούπολη το 1880, με πρωτοβουλία κυρίως του ιστορικού της Μουσικής Γ. Παπαδοπούλου², καθώς και του μεγάλου Πρωτοψάλτου Γεωργίου Ραιδεστηνού Β' (+1889) κ.ά., πραγματοποιούνται σημαντικές μουσικολογικές δραστηριότητες, που στόχευαν στην κάθαρση και την εν γένει εξύψωση της εκκλ. Μουσικής.

Τότε, «το σωματείον ανέλαβε να εκκαθάρη την μουσικήν ημών... από των παρεισφρησάντων ξενισμών, και να αναβιβάση αυτήν εις το καλλιτεχνικόν ύψος εξ ου κατέπεσεν»³. Εδώ πλέον αναγνωρίζεται επίσημα, έστω και στα τέλη του 19^{ου} αι., η ύπαρξη «ξενισμών» στην εκκλ. μουσική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας και ότι αυτή «κατέπεσεν» από «το καλλιτεχνικόν» της «ύψος». Προκύπτει παράλληλα ότι τελευταίος εκπρόσωπος του σεμνοπρεπούς μουσικού ύψους της Μεγάλης Εκκλησίας θεωρείται ο Πρωτοψάλτης Γεώργιος Ραιδεστηνός Β'. Αυτό αντανακλάται και στις λίαν σεμνοπρεπείς και αυστηρά εκκλησιαστικές μουσικές συνθέσεις του ανδρός, όπως είναι η Αγία και Μεγάλη Εβδομάς (Κων/λιν, 1884) κ.ά.

Στα πλαίσια των ιδίων δραστηριοτήτων εξ άλλου, ο ίδιος Γ. Παπαδόπουλος, πραγματοποιεί μια σειρά από διαλέξεις αναλόγου χαρακτήρα, όπου

² Βλ. Γ. Ι. Παπαδοπούλου, «Συμβολαί εις την Ιστορίαν της παρ' ημίν Εκκλησιαστικής Μουσικής», Αθήναι 1890, σ. 396.

³ Ανωτέρω, σ. 397.

μεταξύ άλλων, κακίζει τα κακώς έχοντα περί την Εκκλησιαστική Μουσική. Ανάμεσα σ' αυτές ξεχωρίζομε τις πιο κάτω, πλέον χαρακτηριστικές.

1. «Περί της καταπτώσεως του σεμνοπρεπούς μουσικού ύφους της Μ. Εκκλησίας κατά τους κάτω χρόνους».
2. «Περί των παρεισφρησάντων εν τη εκκλησιαστική μουσική ξενισμών».
3. «Περί της σεμνοπρεπούς ψαλμωδίας»⁴.

Και εδώ έχομε ουσιαστική πλέον γραπτή και σαφή μαρτυρία και διαπίστωση από ένα ειδήμονα ιστορικό της μουσικής και εγνωσμένου κύρους επιστήμονα Μουσικολόγο, όπως είναι ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, ότι κατά τα τέλη του 19^{ου} αι., τουλάχιστον, τότε που έγιναν οι διαλέξεις, υπήρχε «κατάπτωση του σεμνοπρεπούς μουσικού ύφους της Μεγάλης Εκκλησίας», καθώς και «ξενισμοί» και εγκατάλειψη της «σεμνοπρεπούς ψαλμωδίας».

Πολύ δε περισσότερο, για σήμερα τί θα έλεγε άραγε ο αείμνηστος Γ. Παπαδόπουλος;

Όθεν, επιβάλλεται η επάνοδος στα όσον το δυνατόν παλαιότερα και πλέον κλασσικά πρότυπα της Εκκλησιαστικής μας μουσικής, μακριά από «τουρκότροπες» και «αραβοπερσικές» στρεβλώσεις και «καραμανοποιήσεις», εάν πραγματικά θέλουμε να προσφέρουμε κάποια υπηρεσία στην Εκκλησιαστική μας μουσική και εάν επιθυμούμε μια γνήσια Ορθόδοξη Εκκλησιαστική Λειτουργική αναγέννηση.

Ενδιαφέρουσα επί του προκειμένου είναι και πάλι η πληροφορία που μας παρέχει ο ιστορικός της μουσικής Γεώργιος Παπαδόπουλος, σε σχέση με τον απόλυτο σεβασμό των παλαιών πρωτοτύπων της μουσικής από τον Πρωτοψάλτη Γεώργιο Βιολάκη.

«Τα υπό του Βιολάκη ποιηθέντα εκκλησιαστικά μέλη δεν εδημοσιεύθησαν, διότι ο μουσικοδιδάσκαλος ούτος φρονεί ορθώς, ως και ημείς και άλλοι, ότι πάντα τα εις την Εκκλησίαν ημών αρμόζοντα άσματα και μέλη εποιήθησαν υπό των αρχαίων της βυζαντινής εποχής μουσικών, ημείς δε οφείλομεν να ψάλλωμεν πιστώς και ερρυθμώς ταύτα, και ουχί να μελοποιώμεν νέα, τα οποία μεταπλάττει ατέχνως αδυναμία μουσική δια γραμμών ανειμένων, στερουμένων της σοβαρότητος και της σεμνότητος του εκκλησιαστικού ύφους, άπερ και μόνα απαιτεί η εκκλησιαστική ψαλμωδία». Καθότι, όπως υποστηρίζει, «τα νεώτερα

⁴ Ανωτέρω, σσ. 399-400, σημ. 1210. Πρβλ. και Σ Χατζησολωμός, ανωτέρω, σ. 316.

(μελωδήματα), τα κατακλύζοντα ολονέν τον παρ' ημίν μουσικόν ορίζοντα χάριν ματαιοδοξίας και κερδοσκοπίας των ημετέρων ιεροψαλτών, συντελούσι προς διαφθοράν της αρχαιοτρόπου και κατανυκτικής ημών μελωδίας».⁵

Την ως άνω άποψη υιοθετούσε αυστηρά, ως γνωστό και ο αείμνηστος Σπυρίδων Δ. Περιστέρης, με τον οποίο είχα την τύχη να έχω στενή συνεργασία στο Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, αλλά και ανέκαθεν, και ο οποίος συχνά ομολογούσε ότι, βασικό στοιχείο της επιτυχίας του ήταν η προσήλωσή του και ο σεβασμός στα κλασικά πρότυπα της εκκλησιαστικής μουσικής. Γι αυτό άλλως τε και δεν δημοσίευσε δικές του συνθέσεις.

Η δύναμη του Εκκλησιαστικού Λειτουργικού άσματος έγκειται στη λιτότητα, την απλότητα και προπάντων στο βαθύ πνευματικό του χαρακτήρα. Τα πολλά και αδόκιμα «φκιασίδια» φανερώνουν καλλιτεχνική αδυναμία και κενότητα. Είναι δε σε αντίθεση με την πνευματικότητα της χριστιανικής μας Λατρείας.

⁵ Γ. Παπαδοπούλου, ανωτέρω, σ. 434 κ.ε., καθώς και υποσημείωση 1246, αυτόθι.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ «ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ» ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΜΗΣΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΟΛΕΒΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΣ

Δεν είναι η πρώτη φορά που τα εθνικιστικά ιδεολογήματα της Τουρκίας εντάσσονται στην ύλη των σχολικών βιβλίων. Σήμερα έχουμε τη θεωρία του Τουρκικού Αιώνα και της Γαλάζιας Πατρίδας. Για πολλές δεκαετίες, πριν από το 2012, η Τουρκική Εκπαίδευση έδινε ρόλο δασκάλου σε αξιωματικούς με στολή, οι οποίοι δίδασκαν στο Λύκειο το μάθημα της «Εθνικής Ασφάλειας». Το μάθημα καταργήθηκε από τον Ερντογάν τον Ιανουάριο 2012 κατόπιν σχετικών συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Οι αξιωματικοί που δίδασκαν επί δεκαετίες την Εθνική Ασφάλεια στους μαθητές και στις μαθήτριες του Λυκείου εξηγούσαν ότι τα σημερινά σύνορα της Ελλάδος είναι παράνομα και ότι η Τουρκία έχει αδικηθεί. Δίδασκαν ότι η Ελλάς θα έπρεπε να φτάνει μέχρι τον Όλυμπο, διότι το 1912-13 συνασπίστηκαν οι Χριστιανικοί λαοί των Βαλκανίων και επιτέθηκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, η οποία είχε εσωτερικά προβλήματα. Δίδασκαν και άλλα πολλά. Άφηναν βεβαίως εκτός ύλης τη Γενοκτονία των Χριστιανικών πληθυσμών, Ελλήνων, Αρμενίων, Ασσυρίων κ.ά., η οποία άρχισε το 1894 και αποκορυφώθηκε κατά την περίοδο 1913- 1923.

Η διδασκαλία των εθνικών διεκδικήσεων είναι διαχρονική και υπερκομματική γραμμή. Αν φύγει ο Ερντογάν και έλθει στην εξουσία το CHP λίγα πράγματα θα αλλάξουν. Τέτοια μαθήματα πάντα θα υπάρχουν στα σχολεία της γείτονος. Η άρνηση της Γενοκτονίας των Χριστιανών είναι η επίσημη πολιτική όλων των κυβερνήσεων, πολιτικών και στρατιωτικών, συντηρητικών και κεντροαριστερών, επί 100 χρόνια τουλάχιστον.

Ο Γάλλος συγγραφέας και διευθυντής μεγάλου εκδοτικού οίκου (και Ορθόδοξος θεολόγος) Ζαν Φρανσουά Κολοζιμό στο βιβλίο του «Το ξίφος και το σαρίκι» (στα ελληνικά από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις) επισημαίνει:

«Μέσα σε εκατό χρόνια το τουρκικό κράτος..... εξεδίωξε 2.000.000 Έλληνες, υποχρέωσε 100.000 Εβραίους να αποχωρήσουν, έδιωξε 90.000 Ασσυρίους,

κυνήγησε 80.000 Γεζίντι, απέκλεισε 60.000 Ντονμέδες, απαγόρευσε τη νόμιμη ύπαρξη 15.000.000 Αλεβιτών, καθώς και 20.000.000 Κούρδων, τρομοκράτησε 3.000.000 Ζάζα και 200.000 Λαζούς. Έκλεισε στη φυλακή 300.000 έως 400.000 Τούρκους που ξεσηκώθηκαν ενάντια στη μία ή στην άλλη δικτατορία...».

Η Ελλάδα είναι χώρα δημοκρατική και ευρωπαϊκή και δεν θα ακολουθήσει τα ακραία παραδείγματα φανατισμού και διαστρεβλώσεως που βλέπουμε στη γειτονική χώρα. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι θα φτάσουμε στο άλλο άκρο και θα διαγράψουμε τους ήρωές μας ή ότι θα ξεχάσουμε τη Γενοκτονία των Μικρασιατών, των Ποντίων και των Ανατολικοθρακιωτών (και των άλλων χριστιανικών κοινοτήτων). Η απάντηση στον νεο-οθωμανισμό της Άγκυρας δεν είναι η αποδόμηση της Ιστορίας μας, αλλά η τεκμηριωμένη και νηφάλια καταγραφή των ιστορικών δεδομένων και η καλλιέργεια του πατριωτικού φρονήματος στους μαθητές και στις μαθήτριες.

Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια είχαμε στη χώρα μας ορισμένα φαινόμενα αποδόμησης, όπως το βιβλίο του «συνωστισμού», η μαρξίζουσα και διεθνιστική ύλη της Ιστορίας Δημοτικού και Γυμνασίου και οι ψευδολογίες εις βάρος αγωνιστών του 1821 κ.ά.

Απορρίπτουμε τον τουρκικό εθνικισμό, απορρίπτουμε όμως και τους αποδομητές με τις ιδεοληψίες τους. Πρέπει να δώσουμε στα παιδιά μας πρότυπα από τη διαχρονική πορεία του Ελληνισμού. Η Αρχαιότητα, το Βυζάντιο, η Ελληνική Επανάσταση, τα Εθνικά μας Θέματα, μαζί με την Παγκόσμια Ιστορία, είναι απαραίτητα εφόδια για να προετοιμάσουμε πολίτες με εθνική και δημοκρατική συνείδηση.

Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΕΤΑΙ ΤΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΟΣ*

ΧΡΗΣΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΜΑΘΗ

Υπό το κράτος της επιτεινομένης αγωνίας ευρίσκοντο τα πλήθη τας πρώ-
τας απογευματινάς ώρας, της 27ης Αυγουςτου, όταν εις την αυλήν του
μητροπολιτικού ναού ενεφανίσθη Τούρκος υπαστυνόμος συνοδευόμενος από
ένοπλον στρατιώτην.

Αι τελευταίαι στιγμαί του εθνομάρτυρος

«Αι γυναίκες και τα παιδιά, αναφέρει η του Χρυσοστόμου βιογραφία του
Σπυρίδωνος Λοβέρδου, κραυγάζουν γοερώς, οι άνδρες συγκεντρώνονται περίξ
του Μητροπολίτου.

Ο φρούραρχος Σαλή Ζεκί βέης, λέγει ο υπαστυνόμος, ζητεί τον Μητρο-
πολίτην εις το φρουραρχείον.

Ο Μητροπολίτης γαλήνιος και αποφασιστικός καθησυχάζει δια νεύματος
τους τεταραγμένους χριστιανούς και αναχωρεί εν συνοδεία του υπαστυνόμου
και του ενόπλου στρατιώτου. Η αγωνία κατέλαβε τους απομεμονωμένους εις
το προαύλιον χριστιανούς.

Έξωθεν ηκούετο δαιμονιώδης θόρυβος, ζωηραί κραυγαί και ήχοι οργά-
νων. Εισήρχετο εις την Σμύρνην το 4ον σώμα Ιππικού υπό τον συνταγμα-
τάρχην Μεχμέτ Τζακή. Ηκολούθει ο νέος διοικητής Σμύρνης, ο στρατηγός
Νουρεντίν, ο αιμοβόρος οργανωτής των σφαγών της Ιωνίας, ο ανακληθείς
προ τριετίας εκ Σμύρνης υπό των αρμοστών δι' ενεργειών του μητροπολίτου
Χρυσοστόμου....

Τι συνέβη εις το φρουραρχείον, μας το ιστορεί ο διασωθείς κλητήρ του μη-
τροπολίτου, Θωμάς Βούλτσος, ο οποίος από είκοσιν ετών ευρίσκετο πλησίον
του Ιεράρχου.

* ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ-ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ, ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΕΣΤΙΑ, 6η ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2005, ΣΕΛ. 223-238

«Ο αστυνόμος, ιστορεί ο Βούλτσος, ωδήγησε τον Δεσπότη στο φρούραρχο, ένα μαυρειδερό Αλβανό. Η πόρτα έμεινε ανοιχτή και έβλεπα μέσα. Εχαιρετίστηκαν. Ο φρούραρχος παράγγειλε στο Δεσπότη βυσσινάδα. Έπειτα ο φρούραρχος έλεγε και ο Δεσπότης έγραφε. Σε λίγη ώρα ετελείωσαν. Όταν εβγήκαμε έξω με τον αστυνόμο έλειπε το αμάξι μας. Καλή τύχη, έφθασαν την ώρα εκείνη δύο αμερικανοί αξιωματικοί και είχαν την καλωσύνη να μας δώσουν το αυτοκίνητό τους να γυρίσωμε. Εφθάσαμε στην Μητρόπολι η ώρα πέντε. Χαρά όλων που μας είδαν. Ο Μητροπολίτης έγραφε, την προκήρυξι που του εδωκεν ο φρούραρχος. Η προκήρυξι έλεγε να μείνουν όλοι στα σπίτια τους και να παραδώσουν τα όπλα στην εξουσία.

Στας οκτώ το βράδυ, έρχεται ένα αυτοκίνητο στην μητρόπολι με τον ίδιο αστυνόμο και δύο στρατιώτες ωπλισμένους με λόγχες. Έλθαν να πάρουν τον Δεσπότη πως τον ζητά ο νομάρχης, δεν είπαν το όνομα, να πάη στο διοικητήριο με τρεις δημογέροντες. Επήραμε τον Ισουρουκτσόγλου και τον Κλημάνογλου και εμπήκαν οι τρεις και οι αστυνομικοί στο αυτοκίνητο, για μένα δεν είχε θέσι και μούπε ο Δεσπότης να περιμένω στην Μητρόπολι. Στας δέκα το βράδυ ένας από τους στρατιώτες, που ήλθαν το απόγευμα, έφερε μια κάρτα του Δεσπότη για τον αδελφό του Ευγένιο. Τού έγραφε:

«Αγαπητέ αδελφέ,

Μας κράτησαν απόψε εμέ ως πρόεδρον της Μικρασιατικής αμύνης, τους άλλους ως μέλη. Μην ανησυχήτε».

Ο Ευγένιος άρχισε να κλαίη. Το άλλο πρωί, Κυριακή στας 8, με στέλλει να μάθω για τον Δεσπότη. Ευρήκα τον Ζαδέ της τραπέζης. Πριν μισή ώρα συνήντησε τον υπαστυνόμο, που είχε πάρει τον Δεσπότη. Αυτός μού είπε πως τον Δεσπότη τον χάλασαν καθώς και τους δυο Δημογέροντες. Έτσι έγιναν. Ως την Τετάρτη, που έφυγα δεν μπόρεσα να μάθω τίποτε άλλο.

Προ του μαρτυρίου

Πώς, όμως, εμαρτύρησεν ο Χρυσόστομος;

Αξίζει προ πάσης περιγραφής να παρατεθούν τα προηγηθέντα γεγονότα, τα οποία περιέβαλαν την μορφήν του Χρυσοστόμου με τον φωτοστέφανον του μάρτυρος της Εκκλησίας και του Έθνους.

Μέχρι της τελευταίας του στιγμής, ο Χρυσόστομος είχε κατα νουν το ποιμνιόν του αυτό και μόνον, την ελευθερίαν του πρώτον, την σωτηρίαν του κα-

τόπιν. Όταν τον Οκτώβριον του 1919 ήτο βεβαία η ελευθερία της Μικράς Ασίας, υπό την σκέπη του νικηφόρου ελληνικού στρατού, επρόκειτο να συνέλθῃ εἰς τὴν Χάγην διάσκεψις τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, με σκοπὸν τὸ θέμα τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Χρυσόστομος ἀπηύθυνε μακρὰν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Σικάγου, Κάρολον Ἄντερσον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγε μεταξύ ἄλλων:

«Τόπος συγκεντρώσεως τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ δεν πρέπει νὰ εἶναι ἓνα βασιλικὸν ἀνάκτορον, ἀλλὰ μία Ἐκκλησία. Καμμία ὁμως ἄλλη Ἐκκλησία δεν εἶναι ἡ ἐνδεδειγμένη, ἢ ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ ἱερωτάτη τῆς ὅλης υφῆλιου, ὁ ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τοῦ ἰδρυμένου εἰς τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ ὁ ποῖος κατὰ τὴν στοιχειώδη ἀπαιτήσιν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν χριστιανοσύνης».

Ἦτο ἡ ἐποχὴ πού τὸ ὄνειρον τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας ἐθέρμαινε τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ὅταν τὸ ὄνειρον αὐτὸ ἐθαμβώθη ἀπὸ τὰ ἀπαίσια γεγονότα τοῦ Αὐγούστου, εἰς τὸ μόνον πού ἀπέβλεψεν ἦτο ἡ σωτηρία τοῦ πληρώματος τοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων πού ἐφθάναν τραγικὰ ναυάγια τῆς θερμῆς πατριωτικῆς τῶν ψυχῆς εἰς τὴν Σμύρνην.

Τὴν ἀνοιξίν τοῦ 1922, ὅταν αἱ Δυνάμεις ἐπρότειναν τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, με βασικοὺς ὅρους τὴν παραχώρησιν μέρους τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν καθορισμὸν τετραμήνου χρονικοῦ διαστήματος διὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Μικρασίας ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸν στρατὸν, ἐχαρακτήρισε τὰς προτάσεις τερατώδη λύσιν. Ἐφθασε, παραβαίνων κάθε τηρουμένην ἀρχήν, ἀπὸ τότε πού ἐκηρύχθη τὸ σχίσμα μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ν' ἀπευθύνῃ προσωπικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πάπαν τῆς Ῥώμης, Πίον τὸν ΙΑ', ζητῶν τὴν συμπάρασάσιν του:

«Ἐν μέσω, ἔλεγε, τῆς εορτασίμου ἀγαλλιᾶσεως, ἡν σύμπας ὁ χριστιανικὸς κόσμος τῆς Δύσεως αἰσθάνεται ἐπὶ τῷ κοσμοσωτηρίῳ Πάσχα, ἐπιτρέψατε εἰς τὸν ταπεινὸν ἐμὲ ἀρχιεπίσκοπον τῆς μαρτυρικῆς ἐκκλησίας Σμύρνης ἐξ ὀνόματος τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἐπτὰ ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως τῶν χρυσῶν τούτων ἐπτὰ λυχνιῶν, ἐν μέσω τῶν ὁποίων περιπάτει ὁ Κύριος (Ἀποκάλυψις 2) νὰ προσκομίσω εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ὑμετέρου κραταιοῦ καὶ παγκοσμίου ἐπιβολῆς παπικοῦ θρόνου τὰς οἰμωγὰς τῶν πεπελεκυσμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ, (Ἀποκάλυψις 20, 41), τῶν ἐρχομένων ἐκ τῆς μεγάλης θλίψεως χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὅσοι ἐπλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τοῦ

Αρνίου (Αποκάλυψις 7-14) καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλη λέγοντες· ἕως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; (Αποκάλυψις 6,10) να επικαλεστώ την πατρικὴν Αὐτῆς προστασίαν.

Μακαριώτατε, ὡσεὶ να μη ἦρκουν τα δεινά μαρτύρια των χριστιανῶν της Ανατολῆς των στεναζόντων ἐπὶ πέντε ατελειώτους αἰῶνας ὑπὸ τον πλεόν σκληρόν ζυγόν των σουλτάνων, τον τρομερώτερον ὄν ἐγνώρισεν η παγκόσμιος ιστορία, ζυγόν του αντιχρίστου ἐχθροῦ μας, ὡσεὶ να μη ἦρκουν οι συνολικοί ἐξανδραποδισμοὶ καὶ ἐξοντώσεις των χριστιανικῶν στοιχείων, ιδίως ὀλίγον προ του Παγκοσμίου τούτου Πολέμου, ἀργότερον ἐν καιρῷ του Πολέμου τούτου καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν ταῖς ὑπὸ του ἐχθροῦ κατεχομέναις χώραις, ὅπου ἐλάχιστα οἰκτρά μόνον λείψανα χριστιανισμοῦ ἐν ἀφαντάστῳ ἀθλιότητι ἐναπελείφθησαν, δεινοὶ μας ταραττοῦσι φόβοι ὅτι μέγα παρασκευάζεται ἀνοσιούργημα κατὰ της ιστορίας καὶ του χριστιανισμοῦ με την ληφθεῖσαν ἐν Παρισίοις ἀπόφασιν των τριῶν ὑπουργῶν Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας της ἐπαναφορᾶς των δια θυσίας ποταμῶν αἵματος ἐλευθερωθέντων λαῶν των ἐπτὰ ἐκκλησιῶν της Ἀποκαλύψεως ὑπὸ την σκληροτάτην καὶ πάλιν δουλείαν. Μη ἀνεχθῆτε, Μακαριώτατε, ἐν ταῖς μεγάλαις ἡμέραις της Ὑμετέρας Ὑπάτης Ἀρχιερατείας, ἐν τῷ μέσω του χριστιανικοῦ κόσμου να διαπραχθῆ τῆλικούτον βδελυρόν κατὰ των ἐλευθερωθέντων ἀπαξ τέκνων του Χριστοῦ ἀνοσιούργημα ἀνασταυρώσεως καὶ παντελοῦς αὐτῶν ἀφανισμοῦ. Ὑψώσατε την πατρικὴν φωνὴν Σας. Λαλήσατε εἰς τὰς καρδίας των ἰσχυρῶν. Διδάξατε εἰς τους ἐνοικούντας ἐπὶ της γῆς καὶ τους δοκούντας ἀρχειν των ἐθνῶν στοιχειώδη δικαιοσύνην καὶ σεβασμόν προς τὰς ἐλευθερίας των λαῶν καὶ τὰ ἀνθρώπινα των δίκαια».

Ὁ πάπας δὲν ἀπῆντησε καὶ οι ἰσχυροὶ της γῆς ἐκώφευαν καὶ αὐτοὶ εἰς κάθε διάβημα. Τότε καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐσκεφέθη να ὀργανώση την Μικρασιατικὴν Ἄμυναν. Ἐλησμόνησεν ὅλας τὰς προσβολὰς του ὑπάτου ἀρμοστοῦ, ὅσα ἐκαμε οὗτος δια να ἐξευτελίση καὶ αὐτόν καὶ τους ἄλλους ἱεράρχας, δια να ταπεινώσῃ τον λαόν της Μικρασίας.

«Ὁ Στεργιάδης», γράφει χαρακτηριστικῶς ἓνας ἄνθρωπος που τον ἐγνώρισε καλά, «ἓνας μανιακὸς τύπος ἐκυβέρνησε αὐθαίρετα καὶ ἀπολυταρχικά. Ὑπῆρξεν ἓνας τύραννος καὶ σατράπης, χωρὶς ὀρια καὶ φραγμό. Ἐδεινοπάθησε ὁ ἐλληνισμὸς της Σμύρνης ὅσον ποτέ, καὶ μόνον ὁ ἀπέραντος πατριωτισμὸς του τον ἔκανε να ὑπομένη στωικά την στεργιαδικὴν τυραννία. Ὁ Στεργιάδης, ιδιαιτέρως, ἐκακομεταχειρίσθη τον κλήρον καὶ τους ἱεράρχας καὶ ἐφθασε μάλιστα στην ἐγκληματικὴν πράξι να ἐξύβριση καὶ να προπηλακίση ἐπανειλημ-

μένως τον Χρυσόστομον Σμύρνης...» (Χ. Σ. Σολομωνίδη, «Η εκκλησία της Σμύρνης»).

Παρά ταύτα, ο Χρυσόστομος δεν edίστασε να επικοινωνήσει και με τον Στεργιάδη δια να εμπαιχθή οικτρώς και τραγικώς και δια να ίδη υπονομευομένην την Μικρασιατικήν άμυναν από τον άνθρωπον, ο οποίος ηδύνατο και ώφειλε να την ενισχύση.

Απηθύνθη και προς τους αντιπροσώπους των Δυνάμεων, προξένους και ναυάρχους, δια να εύρη αναληγησίαν και απεριόριστον σκληρότητα.

Χριστιανική ενοχή

Ένας Τσεχοσλοβάκος, ενυπογράφως, εξέθεσεν όπου δει αυτά τα χαρακτηριστικά:

«Τέσσερας ημέρας προ της εισόδου των κεμαλικών, μετέβην μετ' άλλων ομοεθνών, κατόπιν προσκλήσεως, εις το τσεχοσλοβακικόν προξενείον, όπου μας edόθη η κατηγορηματική διαβεβαίωσις ότι κανένα δεν διατρέχομεν κίνδυνον. Γνωρίζοντες την τουρκικήν βαρβαρότητα, επεμείναμεν όπως ζητηθή τηλεγραφικώς η αποστολή πλοίων δια να επιβιβασθώμεν την δέουσαν στιγμήν. Ο πρόξενος, ηρνήθη, επαναλαβών ότι δεν διατρέχομεν κανένα κίνδυνον. Τότε έλαβα τον λόγον και είπα εις τον πρόξενον:

«Κύριε, από ενός και μόνον έτους είσθε edώ, δεν ξεύρετε συνεπώς, τους Τούρκους, και κατά την γνώμην μου αναλαμβάνετε μεγάλην ευθύνην, αρνούμενος να λάβετε τα επιβαλλόμενα μέτρα.

Τότε απεφασίσθη να ετοιμάσωμεν σημαίας και περιβραχιόνια με τα εθνικά μας χρώματα δια ν' αναγνωρίζωνται οι ομοεθνείς μας από τους Τούρκους. Την ιδίαν ημέραν ο πρόξενος edημοσίευσε δήλωσιν εις την εφημερίδα «Τηλέγραφος» ότι κανείς δεν υπήρχε κίνδυνος».

Κατά πόσον αι σημαίαι και τα περιβραχιόνια εχρησίμευσαν εις την προστασίαν των ξένων, θα καταφανή κατωτέρω.

Εξάλλου, ο εφημέριος της αγγλικανικής εκκλησίας, Κάρολος Ντόμπσον κατέθεσε αργότερον την εξής μαρτυρίαν δια τας ευθύνas των προξένων.

«Κατά τας προηγηθείσας της εισόδου των Τούρκων ημέρας, η αγωνία των ξένων παροίκων ολοέν επετείνετο. Επεσκέφθην τον μητροπολίτην Χρυσόστομον. Και αυτός και εκείνοι που τον περιεστοίχιζαν εξέφρασαν τους φόβους των περί των εκτρόπων, τα οποία οι Τούρκοι θα ήτο δυνατόν να διαπράξουν.

Ο μητροπολίτης μου έδωσε μήνυμα υπογεγραμμένον παρ' αυτού και άλλων βαθμούχων, μεταξύ των οποίων και ο Αρμένιος Αρχιεπίσκοπος, όπως το διαβιβάσω επειγόντως εις τον αρχιεπίσκοπον του Καντέρμπουρου. Εζήτηι από τον πριμάτον της Αγγλίας ν' ασκήση όλην του την επιρροήν εις την αγγλικήν κυβέρνησιν, όπως σταματήσει τους κεμαλικούς εις την είσοδον της Σμύρνης προς τον σκοπόν της διεξαγωγής διαπραγματεύσεων, ή της λήψεως μέτρων εν περιπτώσει εισόδου του τουρκικού στρατού, δια την προστασίαν της ζωής των χριστιανών. Η έκκλησις του μητροπολίτου κατέληγε με την ένθερμη παράκληση: «Εν ονόματι του Χριστού, σπεύσατε να προλάβετε την επικειμένην καταστροφήν»!

Η γνώμη μου ήτο σύμφωνος με των περισσοτέρων Άγγλων και δεν ημπορούσα να φαντασθώ ότι οι Τούρκοι θα συμπεριφερόντο κατά τρόπον δικαιώνοντα τους φόβους του Μητροπολίτου. Διεβίβασα εν τούτω, το μήνυμα προς τον ναύαρχον, σερ Όρμοντ Μπωβουάρ Μπροκ. Ενδιεφέρθη, αλλά μου είπε ότι είχε σημαντικές ήδη δυνάμεις υπό τας διαταγάς του και ότι προέβλεπε ήσυχον είσοδον των Τούρκων, αν εισήρχοντο εις την Σμύρνην. Μου είπεν, εν τούτοις ότι τηλεγραφών εις τον Αρχιεπίσκοπον του Καντέρμπουρου ηδυνάμην να προσθέσω ότι ο Άγγλος ναύαρχος ήτο εν γνώσει του διαβήματος μου και ήτο έτοιμος εν περιπτώσει αταξιών, να προστατεύση δι' όλων των δυνάμεών του όλας τας τάξεις του πληθυσμού. Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι εκείνην την στιγμήν εις τους επισήμους κύκλους ουδεις υπήρχε φόβος φρικαλεοτήτων παρομοίας εκτάσεως.

Εζήτησα από τον ναύαρχον την άδειαν να δώσω εξ ονόματός του ανακοίνωσιν εις τον εγχώριον τύπον, δια της οποίας θα εγνωστοποιούν την πεποιθησίν του περί ειρηνικής καταλήψεως της πόλεως, θα παρείχετο η συμβουλή αποφυγής πάσης προκλήσεως και η σύστασις του ν' ασχοληθούν όλοι δια την περίθαλψιν των εκ του εσωτερικού προσφύγων που επλημμύριζαν την πόλιν.

Έδωσα την ανακοίνωσιν εις την επιτροπήν της Μικρασιατικής Αμύνης, εις την οποίαν περιελαμβάνοντο εξ των κυριωτέρων μελών της οργανώσεως ταύτης. Ένας εξ αυτών με συνώδευσεν εις το μητροπολιτικόν μέγαρον δια να λάβη γνώσιν της ανακοινώσεως ο μητροπολίτης Χρυσόστομος. Προκαταβολικώς, τα μέλη της επιτροπής μου εζήτησαν να τους διευκολύνω συνάντησιν με τον Άγγλον ναύαρχον. Ήθελαν, είπαν, να του γνωστοποιήσουν τα της ανακαλύψεως τουρκικής συνωμοσίας εις αυτήν ταύτην την Σμύρνην. Συνεργάτης της βελγικής εφημερίδος «Φλαμπώ» μετά εξονυχιστικήν έρευναν, ανέγραψεν ότι ο υποδιευθυντής του Δημοσίου οθωμανικού χρέους ήτο αρχηγός της συ-

νωμοσίας. Τους απέτρεψα λέγων εις αυτούς ότι ήσαν τόσαι αι φήμαι, ώστε ο ναύαρχος στερούμενος των μέσων ελέγχου δεν θα μετέβαλλε γνώμην.

Ευρήκα τον Μητροπολίτην εις μεγάλην αγωνίαν και ουδόλως ενεθαρρύνθη από την βεβαίωσιν του ναύαρχου Μπροκ. Εγνώριζε, είπε τους Τούρκους πολύ καλύτερον από τους Άγγλους αξιωματικούς. Η ανακοίνωσις που έφερα διά να μεταδοθή δια του εγχωρίου τύπου ηκρωτηριάσθη. Διεγράφη ο υπαινιγμός δια το ενδεχόμενον εισόδου των Τούρκων - και προσετέθη παράγραφος λέγουσα ότι πρόσθετοι ναυτικάι αγγλικαί μονάδες είχαν αποπλεύσει από το Γιβραλτάρ δια την Σμύρνην. Εκείνοι που συνεβούλευσαν την περικοπήν και τας προσθήκας είχαν προφανώς, κατά νουν να τονώσουν το ηθικόν του λαού, αλλά έγιναν αφορμή να μείνουν εις την Σμύρνην πολλοί που θα είχαν τον χρόνον να σωθούν».

Την ιδίαν διαπίστωσιν δια την ευθύνην των προξένων κάμνει και ο Ρενέ Πωύ, εις το βιβλίον του «Αι τελευταίαί ώραι της Σμύρνης»:

«Ο κ. Αυγερινός, γράφει, επιθεωρητής της βελγικής εταιρίας τροχιόδρων, κατεθεσε τα εξής : «Οι Ευρωπαίοι δια να καθησυχάσουν τον πληθυσμόν, διέσπειραν την φήμην ότι ο κεμαλικός στρατός δεν θα εισήρχετο εις την Σμύρνην, αλλά θα εσταματούσεν εις την Μαγνησίαν τη επεμβάσει των Δυνάμεων.

Και ο Στίλπων Πιττακής, διευθυντής του μουσείου της Σμύρνης μού γράφει ότι δέκα ημέρας προ της καταστροφής, δηλαδή περίπου την ιδίαν ημέραν που ο πρόξενος της Τσεχοσλοβακίας εφαινετο τόσον αισιόδοξος, είχε μακράν συνομιλίαν με τον κόμητα Σέννι, πρόξενον της Ιταλίας, παρουσία και του συνταγματάρχου Τζιορντάνο εις το ιταλικόν ταχυδρομείον, κατά την διάρκειαν της οποίας του είπε:

-Αν οι αντιπρόσωποι των Συμμάχων Δυνάμεων, την ώραν που η εξουσία εκφεύγει των ελληνικών χειρών, δεν λάβουν εγκαίρως μέτρα δια να προστατεύσουν την Σμύρνην, εις την οποίαν αριθμείτε τόσους υπηκόους και προστατευομένους η ανθούσα αυτή πόλις, θα καταστραφή εντελώς και θα χάσετε εκατομμύρια φράγκων.

Εις τον κόμητα Σέννι έκαμεν ζωηροτάτην εντύπωσιν αυτό που του είπε ο Πιττακής και του εφάνη ως αποκάλυψις. Τον εβεβαίωσεν ότι ελάμβανεν υπό σπουδαίαν έποψιν τας προειδοποιήσεις του και ότι θα ειδοποιεί τους συναδέλφους του» (Ren é Ruauux, Les derniers jours de Smyrne).

Ότι τους ειδοποίησεν είναι γνωστόν, όπως και ποία μέτρα έλαβαν οι πρό-

ξενoi δια τον δυστυχή πληθυσμόν της Σμύρνης. Το μόνον που έκαμαν ήτο να μεταβούν εις τον Νουρεντίν, εν μεγάλη στολή και να του παραδώσουν την εγκαταλελειμμένην πόλιν. Αυτός δε, τους απήντησε με ειρωνικήν ευγένειαν: - Την Σμύρνην την επήρα με το σπαθί μου και δεν χρειάζομαι παρομοίαν παράδοσιν!...

Τοιουτοτρόπως, οι Χριστιανοί της Σμύρνης έβλεπαν τα χριστιανικά πολεμικά και ήκουαν τους προξένους και επροσπαθούσαν να ενθαρρύνουν τους εαυτούς των. Πόσον όμως επλανήθησαν, μας το λέγει μία γαλλίς της Σμύρνης, εις επιστολήν της δημοσιευθείσαν εις την γαλλικήν «Επιθεώρησιν του Κοινωνικού Χριστιανισμού», τον Νοέμβριον του 1922:

«Είχομεν μεγάλην εμπιστοσύνην εις τους Ευρωπαίους. Τα πολεμικά των πλοία ήσαν πλησίον μας, εις τα παράλια μας. Δεν ημπορούσαμεν να φαντασθώμεν ότι οι ευρωπαίοι αυτοί θα άφηναν αυτούς τους βαρβάρους να κάμουν ό,τι έκαμαν».

Και όταν εναυάγησαν και τα τελευταία διαβήματά του, ο εθνομάρτυς έμεινεν μόνος, ολόμονος μαζί με το ποιμνίόν του, **δια ν' αποθάνη με αυτό και δι' αυτό.**

Αι υπάρχουσαι εξιστορήσεις του μαρτυρίου του από Έλληνας και Ξένους:

Πώς απέθανε; Έχομεν περιγραφάς του μαρτυρίου του από διαφόρους πηγάς, από διαφόρους εκμυστηρεύσεις. Ένα μόνον είναι αναμφισβήτητον: **ότι απέθανεν ως ήρωας του Έθνους μας και της Πίστεώς μας, αψηφών τους πόρους, τους προπηλακισμούς, τα βάσανα και το μαρτύριο!**

Ο αμερικανός πρόξενος Γεώργιος Χόρτων του αφιέρωσε μακρόν ποίημα εις το οποίον, μεταξύ άλλων στίχων, περιλαμβάνονται και αυτοί:

Στην ματωμένη κόμη του Δεσπότη
φωτοστέφανο εφόρεσε λαμπρό
η Σμύρνη, του μαρτυρίου η πολιτεία ·
και στη θρησκεία του Πολυκάρπου και του Χρυσοστόμου
«άχρι θανάτου» έμεινε πιστή
η άνθινη της Σμύρνης πολιτεία.

Και προσθέτει ακόμη ο Χόρτων:

«Ο Χρυσόστομος απέθανεν ως μάρτυς... Ο Πολύκαρπος, ο άγιος πολιούχος της Σμύρνης, εκάη ζωντανός εις το υπερκείμενον της Σμύρνης στάδιον. Ο Τούρκος κυριαρχεί σήμερον εις την γην των Επτά Εκκλησιών και κανείς δεν

του ανθίσταται, αλλά η τελευταία σκηνή της ολοκληρωτικής εξοντώσεως της χριστιανοσύνης εδοξάσθη από τον ηρωικόν θάνατον του τελευταίου μητροπολίτου της Σμύρνης».

Και τώρα εισερχόμεθα εις την εξιστόρησιν της τραγικωτέρας σελίδος του μαρτυρίου του Χρυσοστόμου, τον αφανισμόν του ποιμνίου του και τον εξαφανισμόν της Σμύρνης.

Περί του μαρτυρίου του Χρυσοστόμου έχουν γραφή πολλά και από τας ακριβεστέρας εξιστορήσεις φαίνεται να είναι και η γενομένη εις την γαλλικὴν Βουλήν, κατά την συνεδρίασιν της 14/27 Οκτωβρίου του 1922 από τον βουλευτήν των Παρισίων και ιερωμένον τον αββάν Εδουάρδον Σουλιέ.

«Το απόγευμα, εἶπε, της 9ης Σεπτεμβρίου (27ης Αυγούστου κατά το παλαιόν ημερολόγιον), το γαλλικόν προξενεῖον ειδοποιήθη ὅτι ὁ Ἕλλην μητροπολίτης Χρυσόστομος διέτρεχε κίνδυνον και ὅτι θα ἔπρεπε να σταλή ἄγημα ἀπὸ Γάλλους ναύτας δια να τον προστατεύσουν. Ὁ γάλλος πρόξενος Γκραγιέ ἔστειλεν ἀμέσως ἄγημα. Ὁ επικεφαλῆς του ἀγήματος ἐπρότεινε εις τον Χρυσόστομον να τον οδηγήσῃ εις την ἐκκλησίαν του Sacre Coeur ἢ εις το γαλλικόν προξενεῖον. Ὁ Χρυσόστομος δεν ἀνήκει εις την ἐκκλησίαν της Γαλλίας, ἀλλ' αὐτὸ δεν μ' ἐμποδίζει να εκφράσω τον βαθύτατον σεβασμόν προς την μνήμην του. Με ωραιότητα ψυχῆς ηρνήθη να δεχθῆ το προσφερόμενον καταφύγιον λέγων ὅτι το καθήκον του εἶναι να μείνῃ μαζί με το ποιμνίον του. Ὄταν το γαλλικόν ἄγημα ἀπεχώρησε, κατέφθασε με ἄμαξαν Τούρκος αξιωματικός, συνοδευόμενος ἀπὸ δύο στρατιώτας και ἐζήτησεν ἀπὸ τον Χρυσόστομον να τον ακολουθήσῃ. Ὡδήγησαν τότε τον Ιεράρχην εις τα ἄκρα των ευρωπαϊκῶν συνοικιῶν ἐμπρὸς εις ἓνα κουρείον. Εκεί του εφόρεσαν ἀσπρην μπλούζαν, ἴσως δια να διακρινεταὶ καλύτερα και ἐκεῖ διεδραματίσθη φρικτὸν ἐγκλημα, ἀπὸ ἐκεῖνα που εἶναι γεμάτη ἡ ἱστορία των μαρτύρων. Του ἐξερρίζωσαν τα γένηια, τον εμαχαίρωσαν, του ἔκοψαν την μύτην και τα αὐτιά. Παρὰ το πλευρόν των ἀνδρῶν, ἔλαβαν μέρος εις τα βασανιστήρια και αἱ γυναῖκες. Οἱ παρόντες ναύται μας πάνοπλοι, ἦσαν ἀγανακτισμένοι και ἔξαλλοι. Ὑποχρεωμένος, ὁμως, ἀπὸ τας διαταγὰς που εἶχεν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς αξιωματικός, τους ἀπειλεῖ με το περίστροφον εις το χέρι ὅτι θα τους πυροβολήσῃ, αν θελήσουν να ἐπέμβουν. Μετέφεραν κατόπιν τον Ιεράρχην εις τας τουρκικὰς συνοικίας ὅπου τον διεμέλισαν και τον ἀφήκαν βορὰν εις τους σκύλους». (Αριστοτέλους Σταυρίτση, Η καταστροφή της Σμύρνης, Μικρασιατικά Χρονικά, 7).

Πρὶν ὁμως τον μεταφέρουν ἐμπρὸς εις το κουρείον, ὁ Χρυσόστομος συνη-

ντήθη με τον Νουρεντίν και η συνάντησις αυτή είναι μία ιδιαίτερα πτυχή του μαρτυρίου του.

Ο αστυνόμος που επήρε τον Χρυσόστομον από την μητρόπολιν μαζί με τους δημογέροντας, ήτο ο ίδιος που τον είχε πάρει και το απόγευμα. Ωδήγησε και τους τρεις εις τον Νουρεντίν, εις το Διοικητήριον. Αναφέρει μία εξιστόρησις:

«Όλος ο προ του Διοικητηρίου χώρος είχε πλημμυρίσει. Είχαν ειδοποιηθή οι Τούρκοι ότι θα φέρουν τον Δεσπότη και περίμεναν. Στην πόρτα και στις σκάλες τον παρέλαβαν αξιωματικοί και τον ωδήγησαν στο γραφείο του Νουρεντίν. Εκεί προ ολίγων ημερών καθόταν ο Χατζανέστης. Η στιγμή ήταν δραματική. Οι δύο αντίπαλοι ανταμώνθηκαν ξανά. Μα πόσο διαφορετικές οι συνθήκες τώρα... Ο Νουρεντίν στάθηκε σιωπηλός για λίγες στιγμές απέναντι από τον Δεσπότη και έπειτα έβγαλε από το συρτάρι του ένα μεγάλο φάκελλο. Ήταν «ο φάκελλος του Χρυσοστόμου». Άνοιξε τις ελληνικές εφημερίδες και του έδειξε τους λόγους, που είχαν εκφωνήσει κατά διαστήματα υπέρ της Ελλάδος και του ελληνικού στρατού. Και ερώτησε :

»-Είναι δικοί σου αυτοί οι λόγοι;

»-Ναι, απήντησεν ο Δεσπότης με αξιοπρέπεια ανθρώπου που ήξερε τι σημαίνουν τα ερωτήματα τού Τούρκου στρατηγού.

»-Επρόδωσες, επρόσθεσεν ο Νουρεντίν, την τουρκικήν πατρίδα ως Τούρκος υπήκοος και πρέπει να δικασθής. Σε μένα δεν εναπόκειται (είπε σαν άλλος Πόντιος Πιλάτος) να σε δικάσω, θα σε δικάση ο λαός.

»Και διέταξε να τον πάρουν και να τον προσφέρουν στον λαό για να κορέση την εκδίκησί του.

»Πραγματικά, τον πήραν, τον κατέβασαν ως την πόρτα και τον έσπρωξαν προς το έξαλλο πλήθος. Πρόσωπα που είδαν την σκηνή αυτή λένε ότι το πλήθος τού ξέσχισε τα ράσα, του έκοψε τα γένεια και τα μαλλιά, του πήρε το εγκόλπιο και το χρυσό σταυρό του, τον έσυρε ως το Τιρκιλίκ, τον τουρκομαχαλά και εκεί ένας μελαψός Τούρκος από την Συρίαν του έδωσε μια μαχαιριά και τον αποτελείωσε. Το μέρος που ετάφη έμεινεν άγνωστο, αν και έγιναν κατόπιν έρευναι δια να εξακριβωθούν τα περιστατικά του θανάτου του» (Μιχαήλ Ροδά, Η Ελλάδα στην Μικράν Ασία).

Εις μίαν άλλην εξιστόρησιν, από τον ίδιον που έκαμε και την ανωτέρω, ολίγους μήνας μετά το μαρτύριον του Χρυσοστόμου αναφέρονται και τα κα-

τωτέρω:

«Ο Νουρεντίν εδέχθη ειρωνικά τον Χρυσόστομον και τον διέταξε να προσευχηθή υπέρ της νίκης του τουρκικού στρατού. Ο Δεσπότης ηρνήθη. Τότε ο Νουρεντίν αγρίεψε και εφώναξε :

»-Να τον δικάση ο τουρκικός λαός!

»Και όπως η πλατεία θάλασσα, όταν είναι φουρτουνιασμένη, σκεπάζει και καταποντίζει μικρό κι' αδύναμο καράβι, έτσι κι' ο Χρυσόστομος κατεποντίσθη ολόσωμος, ολόφωτος, **χριστιανικά ατάραχος, ανάμεσα στον τουρκικό όχλο.** Τον έσυραν από το Διοικητήριον έως την τουρκικήν αγοράν και στις συνοικίες των δυο Τσεσμέδων κι' από εκεί τον έφεραν αιμόφυρτο στην πλατεία του Τυρκιλίκ. Τα ράσα του σχισμένα, τα γένεια ξεριζωμένα, τα μάτια βγαλμένα. Η δεσποτική του ράβδος λάφυρο του όχλου. Ό,τι απέμεινεν από το σώμα του το κρέμασαν στην πλατεία για να περάση η Τουρκία και να βεβαιωθή ότι ο γκιαούρης ξεψύχησε για πάντα» (Μιχαήλ Ροδά, Η Ελλάδα στην Μικράν Ασία).

Τέλος υπάρχει και η βεβαίωσις ότι ο Χρυσόστομος περιήχθη επί όνου εις τας τουρκικάς συνοικίας προπηλακιζόμενος, εμπτυόμενος και βασανιζόμενος. Τον ετρυπούσαν με μαχαίρια, τον εκτυπούσαν με ρόπαλα και πέτρες. Του εξερίζωσαν τα γένεια και τα μαλλιά, του έβγαλαν τα μάτια και εις το τέλος τον εθανάτωσαν εις την πλατείαν του Τυρκιλίκ.

Ένας караγωγεύς, ονόματι Αχμέτ αγάς, ήτο ο πρώτος που επετέθη και του κατήνεγκεν αλλεπάλληλα κτυπήματα με σουγιάν. Ηκολούθησεν ο όχλος. Έκοβαν κομμάτια από το σώμα του και τα έπαιρναν ως ενθύμιον.

Από πολλάς πηγάς βεβαιώνεται, εξ άλλου, ότι προ του μαρτυρικού του θανάτου, ο Χρυσόστομος εσύρθη εις λαϊκόν δικαστήριον και εδικάσθη. Ημπορούμεν να φαντασθώμεν την σκηνήν.

Ένα καφενείον εις το Μπεϋλέρ σοκάκ, καταπλημμυρισμένον από αγρίας μορφάς και εις το μέσον ο εθνομάρτυς ήρεμος, βέβαιος δια το τέλος και δια την αξίαν της θυσίας του. Πρόεδρος του δικαστηρίου ο Εμίν Ζαδέ, πάρεδρος ο ανθυπολοχαγός Ομέρ Τζαβέτ και ένας τρίτος, πολίτης αυτός. Εισαγγελεύς ο ονόματι Μαζχιάρ. Κάποιος εξεφώνησε το κατηγορητήριον. Ο Χρυσόστομος επρόδωσε την τουρκικήν πατρίδα!! Διέπραξεν εγκλήματα και έπρεπε ν' αποθάνη. Συνήγοροι δεν υπήρχαν. Υπήρχε μόνον, ως καίουσα λάβα, το μίσος. Δι' αυτό και η καταδίκη υπήρξεν ο άμεσος θάνατος. Ο Χρυσόστομος έριξεν ήρεμον βλέμμα ολόγυρά του, εις τα τρικυμισμένα πλήθη. Αλλά δεν επρόλαβε

να πη τίποτε. Τον ανήρπασαν και τον έσυραν εις τον δρόμον και ήρχισε το τρομερόν μαρτύριόν του.

Μία συνταρακτική περιγραφή

Συνταρακτική εξιστόρησις συμπίπτουσα με την του αββά Souli έ παρατίθεται από τον Ren έ RuauX (Ren έ RuauX , La mort de Smyrne , 22- 23). Είναι ενός γάλλου προστατευομένου, αυτόπτου του δράματος Joseph M. ονόματι και περί της αξιοπιστίας του οποίου, ουδόλως, αμφιβάλλει ο Πνώ.

«Την Πέμπτην 25ην Αυγούστου (π. ημ.) ο κ. Graillet , πρόξενος της Γαλλίας εις την Σμύρνην, κατήρτισε πολιτοφυλακήν αποτελουμένην από πολίτας και Γάλλους προστατευομένους, επιφορτισμένην με την διατήρησιν της τάξεως και την ασφάλειαν των κατοίκων. Μέχρι της πρωίας του Σαββάτου η τάξις διετηρείτο παρά την απουσίαν αρχών. Το Σάββατον 27ην Σεπτεμβρίου, (π. ημ.) εις τας 9 π.μ. ο τακτικός τουρκικός στρατός εισήρχετο εις την πόλιν. Εις τας 10, την ώραν που τα τουρκικά στρατεύματα παρήλαυνον δια της Ευρωπαϊκής οδού (Φραγκομαχαλά), ο επί κεφαλής των αξιωματικός, εσταμάτησε δια να ζητήση πληροφορίας πόθεν θα κατηυθύνετο εις την αρμενικήν συνοικίαν. Την ιδίαν αυτήν στιγμήν, ο κ. Σαμάν, κάτοικος της Σμύρνης, ο οποίος κατηυθύνετο εις την εκκλησίαν Sacre e Coeur , δια να εύρη εις αυτήν καταφύγιον, ήκουσεν ένα στρατιώτην, τον τρίτον όπισθεν του αξιωματικού, να τον ερωτά τι ώρα είναι. Όταν ο κ. Σαμάν ανέσυρε το ωρολόγιόν του, ο στρατιώτης του το απέσπασεν απειλών ταυτοχρόνως, αυτόν δια της ξιφολόγχης του. Διεμαρτυρήθην προς τον αξιωματικόν, αλλ' αυτός διέταξε τους στρατιώτας του να προχωρήσουν.

»Μετά μισήν ώραν ένας Ιταλός καθολικός ιερέυς, ο πατήρ Σκαλιαρίνο, ήλθε και με ειδοποίησεν ότι έπρεπε να σπεύσωμεν, επειγόντως, εις βοήθειαν του Έλληνοσ μητροπολίτου σεβ. Χρυσόστομου δια να τον προφυλάξωμεν από τον κίνδυνον.

»Μία γαλλική περίπολος αποτελουμένη από είκοσι άνδρας, την οποίαν συνώδευε με έναν άλλον πολιτοφύλακα, μετέβη πάραυτα εις την μητρόπολιν δια να παρακαλέση τον σεβ. Χρυσόστομον να έλθη να εγκατασταθή εις τον ναόν της Sacre Coeur ή εις το γενικόν γαλλικόν προξενείον. Αλλ' ο σεβ. ηρνήθη λέγων ότι ήτο ποιμήν και έπρεπε να μείνη πλησίον του ποιμνίου του.

»Μόλις είχεν εξέλθει από του μητροπολίτου η περίπολος, όταν άμαξα με ένα αξιωματικόν και δύο Τούρκους στρατιώτας με εφ' όπλου λόγχην εσταθ-

μευσεν εμπρός εις την μητρόπολιν. Ο αξιωματικός ανήλθε και παρουσιάσθη εις τον Μητροπολίτην. Τον διέταξε να τον ακολουθήση εις τον διοικητήν του στρατεύματος, Νουρεντίν πασά.

»Ο Μητροπολίτης ωδηγήθη εις αυτόν από τον αξιωματικόν που τον συνώδευε. Μετά δέκα λεπτά κατήλθεν και πάλιν. Την ιδίαν στιγμήν ενεφανίσθη ο Νουρεντίν εις τον εξώστην και απευθυνόμενος προς τους χιλίους - χιλίους πεντακοσίους μουσουλμάνους, άνδρας και γυναίκας που ευρίσκοντο επί τόπου τους είπεν ότι τους παραδίδει τον Μητροπολίτην προσθέτων:

-Αν σας έκαμε καλόν, καμετέ του καλόν, αν σας έκαμε κακόν, κάμετέ του κακόν.

Ο όχλος ανήρπασεν αμέσως τον σεβασμιώτατον και τον ωδήγησεν ολίγον περαιτέρω εμπρός εις το μαγαζί του κουρέως Ισμαήλ, ιταλού προστατευομένου. Εκεί τον εσταμάτησαν και του έβαλαν λευκήν μπλούζαν κουρέως. Το πλήθος ήρχισεν αμέσως να τον γρονθοκοπή και να τον κτυπά με ξύλα, να τον πτύη εις το πρόσωπον. Τον εκτυπούσαν με μαχαίρια, του έβγαλαν τα μάτια, του έκοψαν την μύτην και τα αυτιά.

»Η γαλλική περίπολος μέχρι του σημείον τούτου παρέστη εις την σκηνήν. Οι άνδρες (ναύται) ήσαν εκτός εαυτών και έτρεμαν, κυριολεκτικώς, από αγανάκτησιν, αλλά συμφώνως, προς τας διαταγάς που είχε ο επικεφαλής αξιωματικός των τους απηγόρευσε να κινηθούν με το περιστροφον εις το χέρι. Εχάσαμεν κατόπιν από τα μάτια μας τον Μητροπολίτην, που τον αποτελείωσαν ολίγον περαιτέρω. Καθώς εβάδιζα με την περίπολον προς την ευρωπαϊκήν συνοικίαν, συνηγήσαμεν αυτοκίνητον, όπισθεν του οποίου ήτο δεμένος από τα πόδια, με την κεφαλήν συρομένην εις το λιθόστρωτον, και τον Τσουρονκτσόγλου, διευθυντήν της εφημερίδας «La Reforme» άνθρωπον, κυριολεκτικώς ράκος».

Στρατιώται έχοντες επί κεφαλής τον λοχαγόν, Ρουστέμ Νάσιτς -προφανώς από τους μουσουλμάνους της Νοτιοσλαβίας- ηθέλησαν να οδηγήσουν τον μάρτυρα εις την πλατειάν του Τριλικ που ωρίσθη ως τόπος εκτελέσεως της αποφάσεως. Καθ' οδόν όμως ο όχλος επετέθη και άρχισε την κατεκρεούργησίν του. Πριν του εξορύξουν τα μάτια, του έκοψαν ένα αυτί και του το έδωσαν εις το χέρι λέγοντες:

-Παρ' το δια να το δώσης στον Βενιζέλο!

Ο προαναφερόμενος Ρουστέμ Νάσιτς εις συνομιλίαν του με Έλληνα δημοσιογράφον, αρκετά χρόνια μετά την καταστροφή, ανέφερε πως ο Χρυ-

σόστομος παρεδόθη εις το πλήθος και με ποία λύσσαν ήρχισεν η κατακρεούργησις του πριν φθάσουν ακόμη εις Τυρκικί. Και αυτά ακόμη αι τούρκισσαι κατέβαλλον κάθε προσπάθειαν να συναγωνισθούν τους άνδρας εις ψυχής κακουργίαν.

Εγράφη και τούτο δια το μαρτύριον του Χρυσοστόμου: την ώραν που από το γραφείον του Νουρεντίν ο μάρτυς εσύρετο εις τον δρόμον δια να παραδοθή εις τον όχλον, ο αιμοδιψής στρατηγός ενεφανίσθη εις το κεφαλόσκαλον και επυροβόλησε εναντίον του Χρυσοστόμου, λέγων:

-Από το βόλι μου να πας βρωμόπαπα!

Η σφαίρα όμως ηστόχησε και αντί του Χρυσοστόμου εύρε τον δημογέροντα Κλημάνογλου και τον αφήκεν άπνουν. Η πληροφορία αυτή δεν φαίνεται ν' αληθεύη. Διότι, ναι μεν οι δημογέροντες Ν. Τσουρουκτσόγλου και Κλημάνογλου συνώδευαν τον Χρυσόστομον, φαίνεται ομως να εκρατήθησαν εις τας φυλακάς ολίγας ημέρας ή και ώρας και κατεκρεουργήθησαν κατόπιν. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από επισκεπτήριον το οποίον ο Τσουρουκτσόγλου επέτυχε να στείλη εις την σύζυγό του. Εις αυτό αναγράφει ο δημογέρων αυτά τα ολίγα λόγια:

«Ιφιγένεια,

Θα μείνωμεν αυτήν την νύκτα εδώ. Μην ανησυχής. Ευρισκόμεθα μετά του Μητροπολίτου.

Σε φιλώ, Νίκος»

Αι δύο αυτά λέξεις «μην ανησυχής» και ο σπασμωδικός τρόπος που είναι γραμμένον το σημείωμα, υπογραμμίζουν την τραγωδίαν που αντιμετώπιζαν οι μάρτυρες της θρησκείας και της εθνικής ιδέας.

Η εξιστόρησις του Αρχιμανδρίτου Ψύλλα

Η εις την γαλλικήν Βουλήν εξιστόρησις του θανάτου του Χρυσοστόμου φαίνεται να είναι από τας αξιοπιστοτέρας. Αλλά, επίσης, και η του, προ ολίγων ετών αποθανόντος, αρχιμανδρίτου Κυρίλλου Ψύλλα, πρωτοσυγκέλλου του μητροπολίτου Εφέσου.

Ο κληρικός αυτός, κατά το διάστημα του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου, κατώρθωσε να διατηρή φιλικάς σχέσεις με τον φοβερόν χριστιανομάχον νομάρχην Σμύρνης, Ραχμή, και δι' αυτού κατά τους ανθελληνικούς και εξοντωτικούς διωγμούς του 1915-1916, πλείστους όσους να σώση χριστιανούς, εν

οις και τον μητροπολίτην Ανέων, τον κατόπιν Βερροίας, καταδικασμένον από τουρκικόν στρατοδικεῖον εἰς θάνατον.

Κατά τας εφιαλτικὰς ἡμέρας που προηγήθησαν τῆς εισόδου των Τούρκων εἰς τὴν Σμύρνην, ὁ ἀρχιμανδρίτης ἐξηκολούθησε νὰ κατέρχεται ἀπὸ τὸ προάστιον τῆς Σμύρνης Κορδελιό, τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ ἐδρα τῆς μητροπόλεως Εφέσου εἰς τὴν Σμύρνην, διότι εἰς τὴν Μητρόπολιν ταύτης συνήρχοντο οἱ Ἱεράρχαι καὶ με τὸν Χρυσόστομον κατέβαλλον προσπάθειας, νὰ σώσουν τὰ ποιμνία των. Τοιουτοτρόπως, κατήλθε καὶ τὸ Σάββατον 27 Αὐγούστου, που οἱ Τούρκοι εἰσήλθον εἰς τὴν Σμύρνην.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον, συνήντησε Τούρκους ἰππεῖς. Υπέθεσεν ὅτι ἦσαν κirkάσιοι ἐκ των συμπολεμούντων με τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ἐπλησίασε καὶ τοὺς ἐρώτησε:

- Πού εἶναι ὁ Πλαστήρας;

Ὁ Τούρκος εἰς τὸν ὁποῖον ἀπηυθύνθη δὲν ἐγνώριζε, προφανῶς, τὴν ἐλληνικὴν, δι' αὐτὸ ἔδωσε κάποιαν σκαιὰν ἀπάντησιν, ἀλλὰ δὲν ἐξεδήλωσεν ἄλλως τὴν ὀργὴν του. Ἐνας Ἕλληνας, που εὐρίσκετο ἐκεῖ κοντά, ἔσπευσε τότε καὶ του εἶπε:

-Τι κάνεις, δὲν βλέπεις πως εἶναι Τσέτες;

Ἦσαν πράγματι, οἱ Τσέτες τοῦ Μπεχλιβάν. Ἐφυγε τότε καὶ κατηυθύνθη εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον, ὅπου εὗρε τὸν μητροπολίτην Χρυσόστομον νὰ διευθετῇ τὰ Ἱερά ἀμφιά του καὶ ἄλλα ἀντικείμενα εἰς δύο κιβώτια. Τὸν ἐπλησίασε καὶ του συνέστησε νὰ προφυλάσσεται μέχρις ὅτου εἰσέλθῃ ὁ τακτικὸς τουρκικὸς στρατός. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ μητροπολίτου Πέτρος Φωτιάδης, του εἶπε :

-Μη στενοχωρῆς τὸν Γέροντα.

Ἐν τῷ μεταξύ κατέφθασεν εἰς τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον, ἀπεσταλμένος τοῦ τούρκου φρουράρχου Σαλήχ Ζεκῆ, ὁ ὁποῖος με τὸν κιορ Μπεχλιβάν κατέλαβε τὴν Σμύρνην καὶ ἐγκατέστησε φρουραρχεῖον καὶ ἐκάλεσε τὸν Μητροπολίτην νὰ μεταβῇ εἰς τὸ φρουραρχεῖον. Μετέβη πράγματι ὁ Χρυσόστομος. Ὁ Τούρκος συνταγματάρχης τὸν ἐδέχθη φιλοφρονέστατα καὶ του προσέφερε μάλιστα καφέ, -ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ κλητῆρ τοῦ Χρυσόστομου, Θωμὰς Βούλτσος. Παρηγορῶν, μάλιστα, τὸν Χρυσόστομον ὁ Τούρκος ἀξιωματικὸς, εἶπε πρὸς αὐτόν:

-Αυτά έχει η τύχη του πολέμου, πότε ευνοεί τον μεν, πότε τον δε. Τώρα να επιστρέψης εις την Μητρόπολιν και να είσαι ήσυχος δια την προσωπικήν σου ασφάλειαν. Πρέπει όμως απαραίτητως να εκδώσης εγκύκλιον προς τον λαόν και να συνιστάς να παραδώση τα όπλα και τους Έλληνας στρατιώτας που κρύβει εις τα σπίτια του.

«Την ώραν όμως που η συνομιλία συνεχίζετο με τον τούρκον αξιωματικόν» κατά την αφήγησιν πάντοτε του πρωτοσυγκέλλου Ψύλλα, ο αμαξάς, που μετέφερε τον Μητροπολίτην φοβηθείς από την συνεχιζομένην είσοδον ατάκτων, εγκατέλειψε την θέσιν του και τοιουτοτρόπως, όταν έφυγεν ο Χρυσόστομος δεν ευρήκεν άμαξαν και παρέμεινεν αναποφάσιστος εις την σκάλαν τον φρουραρχείου. Ο Σαλήχ Ζεκή αντιληφθείς την αμηχανίαν του Μητροπολίτου και πληροφορηθείς το αίτιον παρεκάλεσε διερχόμενον αμερικανόν αξιωματικόν του ναυτικού να οδηγήση τον Μητροπολίτην με το αυτοκίνητόν του εις την Μητρόπολιν, πράγμα το οποίον και έπραξεν ούτος. Ο Χρυσόστομος επανελθών εις την Μητρόπολιν συνέταξε με τον αδελφόν του Ευγένιον την ζητηθείσαν εγκύκλιον, δια την παράδοσιν των όπλων, τοιχοκολληθείσαν εις τους δρόμους (συμπίπτουν με την αφήγησιν του Βούλτσου).

«Την ιδίαν όμως εσπέραν Τούρκος αξιωματικός προσήλθεν εις την Μητρόπολιν από μέρους του εισελθόντος εις την Σμύρνην αιμοβόρου Νουρεντίν και εκάλεσε τον Χρυσόστομον να εμφανισθή εις αυτόν (τον Νουρεντίν) με τους δημογέροντας. Ο Χρυσόστομος επήγεν μόνον με τον Τσουρουκτσόγλου και τον Κλημάνογλου, διότι αυτοί οι δύο ευρίσκοντο εις το Μητροπολιτικόν μέγαρον.

«Μόλις παρουσιάσθη εις αυτόν, ο Νουρεντίν ήρχισε να τον υβρίζη χυδαίως, δια την προδοτικήν στάσιν του έναντι του τουρκικού κράτους. Ακολουθως, του αφήρεσε το καλυμμαύχιον και το ετοποθέτησεν επάνω εις το γραφείον του, λέγων:

»-Σε παραδίδω εις τον λαόν. Αυτός αν σε εύρη ένοχον θα σε τιμωρήση μόνος του.

«Τον παρέδωσε τότε εις τον όχλον που τον έσυρε μέχρι της πλατείας του Τρικιλίκ και τον υπέβαλεν εις φρικώδη βασανιστήρια.

«Εκεί τουρκοκρής αστυνόμος ευεργετηθείς από τον Χρυσόστομον άλλοτε, όπως εξεμυστηρεύθη ο ίδιος εις τον προαναφερόμενον Θωμάν Βούλτσον και δια ν' απαλλάξη τον ευεργέτην του από τα βασανιστήρια, τον επυροβό-

λησε τετράκις εις τον αυχένα και τον αφήκεν άπνουν.

»Το σώμα του μάρτυρος ενεταφιάσθη από αγγαρευθέντας Έλληνας αιχμαλώτους στρατιώτας του 18ου συντάγματος εις το γυμναστήριον του συλλόγου «Απόλλων», Τούρκος δε κήρυξ περιήλθε τας τουρκικάς συνοικίας και ανήγγειλε κρατών την ποιμαντορικήν ράβδον του μάρτυρος την «παραδειγματικήν τιμωρίαν του προδότου». Δια την καλήν δε είδησιν ελάμβανεν από τον τουρκικόν όχλον τα «μουζδελίκια» δηλαδή δώρα.

Αυτά κατά την αφήγησιν του Κυρίλλου Ψύλλα, προς τον Δ. Μαυρόπουλον (Δ. Μαυρόπουλου, «Πατριαρχικά σελίδες»).

Μετά πάροδον αρκετών ετών, αθηναίος δημοσιογράφος συνήντησε τον Νουρεντίν εις την Κωνσταντινούπολιν, υπό δυσμένειαν ευρισκόμενον, και του υπέβαλεν αποτόμως το ερώτημα :

-Γιατί εσκότωσης τον Χρυσόστομον ;

Ο Νουρεντίν εξαφνιάσθη εις την αρχήν, κατόπιν όμως είπε: Δεν τον σκότωσα εγώ, τον σκότωσε ο λαός. Ήταν εχθρός του.

Εις την απάντησιν αυτήν του Νουρεντίν έχει κανείς την θαυμαστήν μορφήν του Χρυσοστόμου και την πιστοποιήσιν των ανωτέρω γραφέντων περί λαϊκού δικαστηρίου.

Ο δημοσιογράφος, Βασίλειος Βεκιαρέλλης, ολίγα έτη μετά την καταστροφήν, επισκεφθείς την Σμύρνην, ενήργησεν έρευναν δια τας συνθήκας του μαρτυρίου του Χρυσοστόμου, αυτός δε και αναφέρει την κατωτέρω δραματικήν λεπτομέρειαν:

«Εις το Μπας - Οτουράκ (Φεβρουάριος 1931) περιφέρεται ένας Τούρκος βεβαιών ότι επί μίαν εβδομάδα και πλέον εφύλαττεν εις το σπίτι του ένα από τα χέρια του μάρτυρος, το οποίον ερωτώμενος τι το απέκαμε, λέγει άλλοτε μεν ότι το έρριψεν εις την θάλασσαν, άλλοτε δε ότι το έθαψε. Ο ίδιος βεβαιώνει ότι πριν του αγίου αυτού ποιμενάρχου βγάλουν τα μάτια, τού έκοψαν το ένα αυτί και του το έδωσαν στα χέρια λέγοντας.

-Πάρτο αυτό για να το στείλεις στό Βενιζέλο.

Και επείτα το άλλο αυτί λέγοντας.

-Και αυτό για να το στείλεις στον Κωνσταντίνον.

Και ο Σωκράτης Προκοπίου, που ήτο εις την Σμύρνην κατά τας ημέρας

της μεγάλης τραγωδίας, αναφέρει τα κατωτέρω δια του στόματος ενός Τούρκου, του Ταλβαστάν. Αυτός δακτυλοδεικτών ένα σωματώδη Τούρκο, είπε:

Είναι ο Ομέρ αγάς, αράπης, μαουνιέρης πριν, τώρα όμως τον χαιρετούν όλοι. Αυτός αποτέλειωσε τον Χιρσίζ -ντομονζ (υβριστική παραποίησης του ονόματος Χρυσόστομος: Χιρσίζ, τουρκιστί- κλέφτης, ντομούζ=γουρούνι) των γκιαούρηδων, έξω από το Ικί τσεμελίκ, στο Αργάι Παζάρ, εκεί κοντά στον κινηματογράφο, την περασμένη Κυριακή. Τον Ομέρ αγά, αν τον είδατε έτσι βρώμικο, είναι γιατί τα ρούχα του και τα πουκάμισά του είναι ραντισμένα από το αίμα του Χιρσίζ-ντομούζ. Το μαύρο μπαστούνι που κρατά ο Ομέρ αγάς είναι δικό του...».

«Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΩΣ ΜΑΡΤΥΣ»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΡΤΩΝ, ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ

ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΕΤΤΕΜΕΡΙΔΗ,
ΘΕΟΛΟΓΟΥ - ΙΕΡΟΨΑΛΤΟΥ

Ὁ Κύριος λέει στὴ Σαμαρείτιδα: «*πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν*» (Ἰωάν. 4, 24). Ἀργότερα ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὸν λόγο του στὴν Πινύκα ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ τὴν ἀλήθεια λέγοντας ὅτι ὁ Κύριος «*οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ*» (Πράξ. 17, 24). Ἡ Ἐκκλησία βασιζόμενη σ' αὐτὰ ἔκτισε μὲν θυσιαστήρια γιὰ τὴ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ νὰ βοηθήσει τοὺς πιστοὺς γιὰ τὴν κοινὴ σύναξη (ἢ ὅποια στὴν πρώτη Ἐκκλησία συντελεῖτο σὲ σπίτια κι ἀργότερα στοὺς διωγμοὺς σὲ κατακόμβες), ἀλλὰ δὲν εἰδωλοποίησε στὴ δογματικὴ της συνείδηση τὰ κτίσματα. Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ ἐνσαρκώνουν τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ποὺ τοὺς οἰκοδομεῖ, ὅπως λέει κι ὁ ποιητής, *εἶναι ἡ προβολὴ τῆς ψυχῆς ἐνὸς λαοῦ πάνω στὴν ὕλη*.¹

¹ Ὀδυσσέα Ἐλύτη, *Τὰ δημόσια καὶ τὰ ιδιωτικά*, Ἴκαρος, Ἀθήνα 2011 [Μάιος 1990], σελ. 8.

Φέτος, συμπληρώθηκαν τρία χρόνια από την ανέγερση του νέου Καθεδρικού Ναού της Ίερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀφιερωμένος στὸν ἀπόστολο Βαρνάβα, ἰδρυτὴ καὶ προστάτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Τὸ ὄραμα καὶ οἱ πολλαποὶ ἀγῶνες γιὰ τὴν ανέγερση αὐτοῦ τοῦ Ναοῦ ἀνήκουν στὸν μακαριστὸ ἀρχιεπίσκοπο κυρὸ Χρυσόστομο Β΄, ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς ἐπιθυμία, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἀποκτήσει ἓνα σύγχρονο Καθεδρικό, ὁ ὁποῖος νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὶς λειτουργικὲς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου τῆς καὶ νὰ εἶναι ἐφάμιλλος μὲ τὴ μακρὰ ἱστορικότητά της. Παράλληλα, εἶχε καὶ μιὰ προσωπικὴ ἐπιθυμία: ἡ ταφή του νὰ γίνῃ σὲ διαμορφωμένη κρύπτη κάτω ἀπὸ τὸ Ἱερό τοῦ Ναοῦ. Τὶς ἐμπνεύσεις γιὰ τὴ συνολικότητα τοῦ ἔργου καὶ τὴ λεπτομέρεια γιὰ τὴν ταφή του, κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ ἰδίου, τὴν ἀντλήσε ἀπὸ τὸ ἔθος τῶν παλαιφάτων Πατριαρχείων καὶ τῶν νεώτερων σλαβικῶν.

Θὰ μπορούσαμε νὰ γράφουμε ἐπὶ μακρὸν γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος. Πὰ τίς συζητήσεις καὶ τίς ἀπόψεις γιὰ τὸ κτίσιμό του, γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπαρξῆς του, τοῦ ὕψους, τοῦ τρόπου καὶ τῆς λειτουργικότητάς του. Ἄλλες θετικὲς κι ἄλλες ἀρνητικὲς. Ἐμεῖς θὰ προτιμήσουμε τὸ δρόμο τῆς βιωμένης πείρας τῆς τριετοῦς λειτουργικότητας τοῦ περικαλλοῦς αὐτοῦ ναοῦ.

Ἡ Ἁγία Ἐκκλησία κινεῖται μέσα στὰ ὅρια τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ μὲ στόχο τὴν ὑπέρβαση καὶ τὸν ἀγιασμὸ τοῦ κόσμου. Οἱ ἐνέργειες καὶ οἱ στοχεύσεις τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν ὡς στόχο τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν τῶν μελῶν τῆς καὶ τὴν ὁμοίωσή τους μὲ τὸν Χριστό. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ἐνέργειές της δὲν ἔχουν μόνο θεωρητικὴ πτυχή ἀλλὰ καὶ πρακτικὴ - πραγματιστικὴ.

Ὁ μακαριστὸς Χρυσόστομος Β΄ μπορεῖ κάλλιστα νὰ θεωρηθεῖ ἓνας «ἐκκλησιαστικὸς πραγματιστής», γιὰ τὸ τόλμησε ἔργα, τὰ ὁποῖα κανεὶς ἄλλος, στὸ ἱστορικὸ συγκείμενο ποὺ ἔζησε καὶ ἔδρασε, δὲν τόλμησε νὰ ὀραματιστεῖ καὶ νὰ ὑλοποιήσει. Ἡ ἀνασύσταση τῶν χαμένων ἀπὸ τὴ Φραγκοκρατία ἐπισκοπῶν, τὸ Κεντρικὸ Ἐκκλησιαστικὸ Ταμεῖο, ἡ Θεολογικὴ Σχολή, οἱ Φοιτητικὲς Ἐστίες καὶ ἄλλα πολλὰ ἔργα του μαρτυροῦν τὴν τόλμη καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν λαὸ Του, τὸν ὁποῖον διακόνησε. Ἐμεῖς ἀπὸ τὴ θέση ποὺ βρισκόμαστε βλέπουμε καθημερινὰ τίς ἀντιδράσεις προσκυνητῶν καὶ τουριστῶν γιὰ τὸν Καθεδρικό Ναὸ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα. Ἀκόμη καὶ στὸ διαδικτυακὸ πεδίο, ὅπου ἔχουμε τὴ διαχείριση τῶν στοιχείων τοῦ Ναοῦ λαμβάνουμε μηνιαίως σχόλια καὶ ἀξιολογήσεις τοῦ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες. Τὸ περίσσευμα τῶν ἀπόψεων καὶ τῶν σχολίων ποὺ λαμβάνουμε εἶναι ἐντόνως θετικά. Ἡ κρίση, βέβαια, ἀνήκει στὴν Ἱστορία, καὶ πέρα ἀπ' αὐτὴν στὸν Κύριο τῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ κόσμου.

Πιο κάτω παραθέτουμε κάποιες βασικές πληροφορίες για τὸν Ναό, ὅπως αὐτὲς συντάχθηκαν πρὸς βασικὴ πληροφόρηση τῶν προσκυνητῶν καὶ ἐπισκεπτῶν του:

«**Ὁ Καθεδρικός Ναός τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα** εἶναι νεόδμητος ναός, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ κτίζεται τὸ 2019 καὶ περατώθηκε τὸ 2021. Ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ὀπλισμένο σκυρόδεμα μὲ ἐπένδυση, ἔξωτερικὰ πέτρας καὶ ἔσωτερικὰ μαρμάρων. Τὰ ἐγκαινία τοῦ ναοῦ ἔγιναν στὶς 11 Ἰουνίου 2021,² ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἐορτάζει ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας, ἰδρυτὴς καὶ προστάτης τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου.

Ἀπὸ τὰ παλαιοχριστιανικὰ χρόνια (4^{ος} αἰ. καὶ ἐξῆς) συναντοῦμε μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς σὲ μεγάλες πόλεις, οἱ ὁποῖοι πιθανῶς εἶχαν λειτουργικότητα καθεδρικοῦ ναοῦ, ὅπως ἡ βασιλικὴ τῆς Χρυσοπολίτισσας στὴν Πάφο (*πρωτεύουσα κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ περίοδο*) καὶ ἡ βασιλικὴ τοῦ ἀγίου Ἐπιφανίου στὴν Σαλαμίνα/Κωνσταντία (*πρωτεύουσα καὶ ἀρχιεπισκοπὴ κατὰ τὴν πρώιμη καὶ μέση βυζαντινὴ περίοδο*). Κατὰ τὴ μεταφορὰ τῆς πρωτεύουσας ἀπὸ τὴν Κωνσταντία στὴ Λευκωσία (πιθ. 10^{ος} αἰ.) ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἡγεμόνες, ἔγιναν προσπάθειες δημιουργίας καθεδρικοῦ ναοῦ, ἀντάξιου τοῦ κύρους τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖες, ὅμως, φαίνεται ὅτι δὲν ἐτελεσφόρησαν, λόγω τῶν ἀλλεπάλληλων ἐπιδρομῶν καὶ κατακτήσεων τῆς Κύπρου.³

Στὴ βάση τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας (σημερινοῦ τεμένους Σελιμιγιέ), στὴν κατεχόμενη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων περιοχὴ τῆς παλιᾶς Λευκωσίας, πλησίον τοῦ καθεδρικοῦ τοῦ Ἀπ. Βαρνάβα, βρίσκονται τὰ θεμέλια τοῦ ὀρθόδοξου ναοῦ **τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας**. Αὐτὸ τὸ κτίσμα χρησιμοποίησαν ὡς βάση οἱ Φράγκοι κατακτητὲς, ἀφοῦ πρῶτα κατεδάφισαν τὸν βυζαντινὸ τρουλλαῖο ναό, γιὰ νὰ ἀνεγείρουν τὸν μεγαλοπρεπῆ λατινικὸ ναό (μεταξὺ 1209-1326), γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, διατηρώντας τὴ βυζαντινὴ ὄνομασίαν του.

Δίπλα ἀπὸ τὴν **Ἁγ. Σοφία/Selimiye** σώζεται τὸ ὀθωμανικὸ Bedestan (Ἁγο-

² Ὁ θεμέλιος λίθος τέθηκε 11 Ἰουνίου 2016 ἐνῶ τὰ Θυρανοίξια τοῦ Ναοῦ ἔγιναν κατὰ τὸν ἔσπερινὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων 24 Ἀπριλίου 2021 (Σάββατο τοῦ Λαζάρου 2021).

³ Ἡ κυριαρχία τῶν (ὀρθόδοξων) χριστιανῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας (Βυζαντινῆς) τερματίζεται τὸ 1191, μὲ τὴν κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν **Ριχάρδο τὸν Λεοντόκαρδο**, ὁ ὁποῖος λίγο ἀργότερα τὴν πούλησε στοὺς **Ναῖτες Ἰππότες**, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπέστρεψαν στὸν Ριχάρδο καὶ αὐτὸς τὴν πούλησε ἐκ νέου στὸν γάλλο εὐγενῆ *Γκὺ τῶν Λουζινιάν*, ἐγκαινιάζοντας τὴν περίοδο τῆς **Φραγκοκρατίας (1192-1489)**, στὴν ὁποία περιλαμβάνονται ἐπιδρομὲς Γενοουατῶν (1374) καὶ Σαρακηνῶν (1426). Ἀκολουθεῖ ἡ **Ἐνετοκρατία (1489-1570)**, ἡ **Τουρκοκρατία (1570-1878)** καὶ ἡ **Βρετανικὴ Ἀποικιοκρατία (1878-1960)**.

ρά), στη θέση ἀρχικῶς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς (ὑπάρχουν ἐντὸς τμήματα τῶν παλαιοχριστιανικῶν ἀψίδων της), καὶ κατόπιν βυζαντινοῦ ναοῦ, ὅπου τοποθετεῖται κεντρικὸς ναὸς τῶν Ὁρθοδόξων ἐπὶ Φραγκοκρατίας⁴ καὶ Ἐνετοκρατίας, ἀφιερωμένος στὴν **Παναγία Ὁδηγήτρια**. Ὁ ναὸς αὐτὸς κατὰ τὴν Ἀγγλοκρατία εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς **Ἅγιος Νικόλαος (τῶν Ἄγγλων)**. Στὴν πρώτη Τουρκοκρατία φέρεται ὡς ἀρχιεπισκοπικὸς ναὸς, ὁ σωζόμενος, μεσαιωνικὸς **Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ «Τρυπιώτης»**. Τέλος, κοντὰ καὶ στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο βρίσκεται ναὸς, ἀφιερωμένος στὸν **ἅγιο Ἰωάννη τὸν Θεολόγο, τὸν Πίπη (=Bibi, συριακὰ ὁ Ἅγαπημένος)**, κτισμένος ἀρχικὰ τὸν 11^ο αἰ. ὡς καθολικὸ Μονῆς, ποὺ μετασκευάστηκε στὴ σημερινή του μορφή μεταξύ 1662-1674 καὶ ἀπὸ τὸ **1730** περίπου μετατράπηκε σὲ καθεδρικὸ ναὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου καὶ λειτούργησε ἔτσι **ἕως τὸ 2021**.

Μὲ αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ ὄραμα, ὁ μακαριστὸς **ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β'** ἔθεσε ἀνάμεσα στοὺς στόχους τῆς ἀρχιεπισκοπείας του τὴ διοικητικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνασυγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἀνοικοδόμηση περικαλοῦς ναοῦ, γιὰ νὰ ἐξυπηρετεῖ τις σημερινὲς ἀνάγκες τῆς Αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ αὐτὸ τὸν λόγο ὁ ναὸς ἀφιερώθηκε στὸν ἰδρυτὴ καὶ προστάτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, Ἀπόστολο Βαρνάβα.⁵

Ὁ ναὸς ἐντάσσεται στὸν ἀρχιτεκτονικὸ τύπο τοῦ σταυροειδοῦς ἐγγεγραμμένου μὲ τρουῖλλο, ἐνῶ μία ἀπὸ τις ἰδιαιτερότητές του εἶναι ὅτι στὸ ἐσωτερικὸ μέρος του δὲν διαθέτει κολῶνες (μονόχωρος μὲ **στοιχεῖα περικεντρου**). Ἔτσι ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ναοῦ⁶ ὁ πιστὸς ἔχει ὀπτικὴ ἐπαφή μὲ τὸ Ἱερὸ Βῆμα, ὅπου τελεῖται ἡ θεία Εὐχαριστία, καθὼς καὶ μὲ τὸν ἐπιβλητικὸ Παντοκράτορα, ὁ ὁποῖος ἱστορήθηκε μὲ ψηφίδες στὸν τρουῖλλο, διαμέτρου **14 μέτρων**.

Τὸ πρότυπο γιὰ τὴ δημιουργία τῆς μορφῆς τοῦ Παντοκράτορα εἶναι ἡ τοιχογραφία τοῦ τρουῖλλου τῆς Παναγίας τοῦ Ἄρακα στὰ Λαγουδερά.

⁴ Κατ' αὐτὴν τὴν περίοδο καταργεῖται μὲ τὴ Bulla Cypria (1260) τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου Δ' ἡ ἔδρα τοῦ ὀρθόδοξου Ἀρχιεπισκόπου. Καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς Φραγκοκρατίας καὶ Ἐνετοκρατίας δὲν ὑπάρχει ὀρθόδοξος Ἀρχιεπίσκοπος. Ἡ ἔδρα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀνασυστάθηκε τὸ 1571, μετὰ τὴν πλήρη κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς Τούρκους.

⁵ Ἐγιναν ἀξιόλογες προσπάθειες γιὰ ἀνοικοδόμηση ναοῦ ἀνταποκρινόμενου στὶς ἀνάγκες τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς, κυρίως μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία (**1960**), ὅπως οἱ ναοὶ τῆς Παναγίας τῆς Παλλουριώτισσας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας στὸν Στρόβολο (**2008**).

⁶ Ἐσωτερικὰ τοῦ Ναοῦ, στὸ ἄνω ἐπίπεδο, ὑπάρχουν 3 ἐξώστες (γυναικωνίτης), οἱ ὁποῖοι ἔχουν σχεδιαστεῖ μὲ καμπύλη πρόσοψη ἔχοντας ὑπόψιν καὶ τὴν ἀπρόσκοπτη θέα ἀπὸ τὴ στιγμή εἰσόδου στὸν Ναὸ (δυτικά, βόρεια καὶ νότια).

Ὁ Παντοκράτορας περιστοιχίζεται ἀπὸ ἀγγέλους σὲ μέταλλα καὶ πῖο κάτω ἀπὸ Προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στὰ ὑαλογραφήματα (βιτρώ). Ἐνδιάμεσα τῶν Προφητῶν, ἱστοροῦνται οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι καὶ στὸ κέντρο ἡ «**ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ**». Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σὲ στάση δέησης βρίσκονται ἡ Παναγία καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.

Ἡ κόγχη τοῦ Ἱεροῦ Βήματος κοσμεῖται μὲ ψηφιδωτὸ τῆς ὄρθιας Θεοτόκου Βρεφοκρατούσης (Βλαχερνίτισσας), ἀντιγραφή τοῦ ψηφιδωτοῦ (9^{ος} αἰ.) ἀπὸ τὸν ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας (Μικρὰ Ἀσία). Οἱ ἄγγελοι ἀποτελοῦν προσθήκη στὸ ἀρχικὸ πρότυπο. Ὁ ναὸς ὅπου βρισκόταν τὸ ψηφιδωτὸ καταστράφηκε μαζὶ μὲ τὴ ψηφιδωτὴ παράσταση, ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922.

Τὸ εἰκονοστάσιο τοῦ ναοῦ εἶναι ξυλόγλυπτο, ἐπιχρυσωμένο καὶ οἱ φορητὲς εἰκόνες του περιλαμβάνουν ἀγίους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴν Κύπρο. Ἱστοροῦνται βάσει τῆς τεχνοτροπίας τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς

(14^{ος} αἰ.). Ἡ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀντιγράφει τὴν **Παναγία τὴν Ἐγκλειστριανή** (16^{ος} αἰ.),⁷ ἡ ὁποία θησαυρίζεται στὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Νεοφύτου στὴν Πάφο, μονὴ μετανοίας τοῦ μακαριστοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Β΄.

Ἀκολουθῶς πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀπαντοῦν οἱ:

Ἀπόστολος Ἰωάννης, ὁ Θεολόγος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ *ἠγαπημένος μαθητὴς* τοῦ Χριστοῦ καὶ συγγραφέας τοῦ τετάρτου εὐαγγελίου. Ἡ συνήθεια νὰ ἱστορεῖται δίπλα ἀπὸ τὴ Θεοτόκο ἀφορᾷ σὲ τοπικὴ παράδοση τῆς Κύπρου,⁸ ἐνῶ στὸν ὑπόλοιπο ὀρθόδοξο κόσμο συνηθίζεται ἀριστερὰ τῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, νὰ βρίσκεται ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου, στὸν ὁποῖο εἶναι ἀφιερωμένος ὁ ναός. Στὸν νέο Καθεδρικό, ἀκολουθώντας τὴν τοπικὴ παράδοση, ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου τοῦ ναοῦ βρίσκεται στὸ νότιο ἄκρο τοῦ εἰκονοστασίου.

Ὁ **Ἀπόστολος Ἀνδρέας**, τὸν ὁποῖο ἡ παράδοση θέλει νὰ ἔχει ναυαγήσει στὸ ἀνατολικότερο ἄκρο τοῦ νησιοῦ, ἐκεῖ ὅπου σήμερα βρίσκεται τὸ μοναστήρι του, τὸ ὁποῖο τελεῖ ὑπὸ τουρκικὴ κατοχή.

Ὁ **Ἀρχάγγελος Μιχαήλ**, ὁ ὁποῖος ὡς Ἀρχιστράτηγος τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, συνηθίζεται νὰ ἱστορεῖται στὴ βόρεια θύρα τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ὡς φύλακας τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Ὁ **Ἅγιος Σπυρίδων**, ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος τῆς Κύπρου συμμετεῖχε στὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, στὴ Νίκαια τὸ 325 μ.Χ.

Ὁ **Ἅγιος Ἐπιφάνιος**, (ἀρχι)ἐπίσκοπος Κύπρου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρες τοῦ 4^{ου} αἰῶνα καὶ ἀπὸ τοὺς θεολογικότερους καὶ πολυγραφότερους ἱεράρχες τῆς Κύπρου. Ἦδη ἀπὸ τὸν 6^ο αἰ. εἰκονογραφεῖται συχνὰ μὲ τὸν ἀπόστολο Βαρνάβα.

Μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ **Χριστοῦ** στὰ δεξιὰ τοῦ τέμπλου ἀπαντοῦν οἱ:

Ὁ **Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος**, ὁ ὁποῖος βρίσκεται πάντοτε δίπλα στὸν Χριστό, ὡς ὁ Πρόδρομος καὶ Βαπτιστὴς Του.

Οἱ **Ἀπόστολοι Παῦλος** καὶ **Μάρκος**, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν στὴν Κύπρο μὲ τὸν

⁷ Ἡ **Παναγία ἡ Ἐγκλειστριανή** φέρεται ὡς δῶρο τοῦ ἡγούμενου τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Νεοφύτου στὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς καὶ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν ζωγράφο Θεοφύλακτο.

⁸ Ἴσως, αὐτὴ ἡ παράδοση νὰ ἔχει τὶς ρίζες της στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ στὸν Σταυρό πρὸς τὴν Θεοτόκο καὶ τὸν Ἰωάννη, ὅπου τοὺς καλεῖ μητέρα καὶ υἱὸ ἀντίστοιχα. Πιθανῶς δὲ νὰ ἐμφερεῖται καὶ ἀπὸ τὶς σχέσεις τῆς Κύπρου μὲ τὴν Πάτμο (πιθ. Ἐφραίμ Ἀθηναῖο, Σχολάρχῃ τοῦ Ἑλληνομουσείου τοῦ σημερινοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου) καὶ τὴν εἰκονογράφηση σκηνῶν τῆς Ἀποκάλυψης στὸν παλαιὸ Καθεδρικό τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Ἀπόστολο Βαρνάβα γιὰ νὰ κηρύξουν τὸ εὐαγγέλιο.

Ὁ Ἅγιος Τριφύλλιος, ἐπίσκοπος Λήδρας (Λευκωσίας) καὶ πολιοῦχος τῆς πόλης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

Ἀπόστολος Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὴν Καινὴ Διαθήκη, στὸ βιβλίο τῶν *Πράξεων τῶν Ἀποστόλων*, ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑβδομήκοντα μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ὄνομά του σημαίνει «υἱὸς παρακλήσεως», γι' αὐτὸ στὸ βιβλίο τῶν *Πράξεων τῶν Ἀποστόλων* κατέχει ἡγετικὸ ρόλο στὴν πρώτη χριστιανικὴ κοινότητα. Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας ἐγγυᾶται – «χειραγωγεῖ» τὸν Παῦλο στοὺς κορυφαίους τῶν Ἀποστόλων, ὡς ἰσάξιο ἀπόστολο μὲ τοὺς ὑπόλοιπους. Ὁ Βαρνάβας μὲ τοὺς Παῦλο καὶ Μάρκο ἔρχονται στὴν Κύπρο, ὅπου κηρύσσουν τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν πρώτη ἀποστολικὴ περιοδεία (45/46 μ.Χ.).⁹

Στὸ ἄνω διάζωμα τοῦ εἰκονοστασίου διακρίνεται τὸ Δωδεκάορτο, δηλαδὴ οἱ εἰκόνες μὲ τίς πιὸ σημαντικὲς ἐορτὲς τοῦ Χριστολογικοῦ καὶ Θεομητορικοῦ κύκλου, οἱ ὁποῖες ἔχουν σχέση μὲ τὴ ζωὴ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Τὰ πρότυπα τῆς συγκεκριμένης ἀπεικόνισης εἶναι ἔργα τοῦ Θεοφάνη τοῦ Κρητῶς (16^{ος} αἰ.) καὶ κοσμοῦν μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Στὸ ψηλότερο διάζωμα ἀπα-

⁹ Κατὰ τὴν πρώτη ἀποστολικὴ περιοδεία ὁ Ἀπόστολος Παῦλο μαζί μὲ τὸν Βαρνάβα καὶ τὸν ἀνεψιὸ του Μάρκο φθάνουν στὴν Κύπρο καὶ ἀποβιβάζονται στὴ Σαλαμίνα. Ἀκολουθῶς περνοῦν ἀπὸ τὴ Λάρνακα, ὅπου ἐγκαθιστοῦν τὸν Λάζαρο, τὸν ὁποῖον ἀνέστησε ὁ Χριστὸς μετὰ ἀπὸ τέσσερις ἡμέρες στὸν τάφο, ὡς πρῶτο ἐπίσκοπο Κιτίου (Λάρνακας). Ἀκολουθῶς διέρχονται ἀπὸ τὴν ἐνδοχώρα, ἀπὸ τὰ βουνὰ τοῦ Τροόδου καὶ καταλήγουν στὴν Πάφο, ὅπου κατηχοῦν τὸν Ρωμαῖο ἀνθύπατο Σέργιο Παῦλο. Σὲ αὐτὴ τὴν κατήχηση ἀντιστέκεται Ἐλύμας ὁ μάγος, ὁ ὁποῖος τυφλώνεται. Ἀκολουθῶς οἱ Ἀπόστολοι φεύγουν ἀπὸ τὸ νησί, γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν ἀργότερα μόνος ὁ Βαρνάβας καὶ νὰ συνεχίσει τὸ ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν συμπατριωτῶν του. Τὸ 57 μ.Χ. βρίσκει μαρτυρικὸ θάνατο στὴ Σαλαμίνα, ὅπου καὶ ἐνταφιάζεται.

Γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου θεωρεῖται ὁ Ἰδρυτὴς καὶ Προστάτης της, ἐφόσον σὲ αὐτὸν ὀφείλεται ἡ Αὐτοκεφαλία της. Τὸ Αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου δόθηκε ἀπὸ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τὸ 431. Ἐξαιτίας τῆς ἀντίθεσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιόχειας, τὸ Αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐπικυρώθηκε μὲ αὐτοκρατορικὴ σφραγίδα, ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ζήνωνα (473-491). Ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Ἀνθέμιος βλέπει σὲ ὄραμα τὸν Ἀπόστολο Βαρνάβα, ὁ ὁποῖος τοῦ ὑποδεικνύει τὸ σημεῖο ὅπου βρισκόταν θαμμένο τὸ σκῆνωμά του. Ὁ Ἀνθέμιος ἀνακαλύπτει τὸ σῶμα τοῦ Ἀποστόλου καὶ στὸ στήθος του χειρόγραφο εὐαγγέλιο τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου. Ἀκολουθῶς μεταβαίνει στὴν Κ/πολη, ὅπου δωρίζει τὸ εὐαγγέλιο στὸν αὐτοκράτορα Ζήνωνα, μὲ αἴτημα τὴν ἐπικύρωση τοῦ Αὐτοκέφαλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Ὁ αὐτοκράτορας Ζήνων, ἐπικυρώνοντας τὴν ἀπόφαση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς, δίδει, κατὰ τὴν παράδοση, στὸν ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου τρία αὐτοκρατορικὰ προνόμια, δηλαδὴ νὰ φορεῖ πορφυρὸ μανδύα στὶς ἀκολουθίες, νὰ κρατεῖ τὸ αὐτοκρατορικὸ σκῆπτρο, ἀντὶ ποιμαντορικῆς ράβδου καὶ νὰ ὑπογράφει μὲ κιννάβαρη (κόκκινη μελάνη).

ντοῦν οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι, ἀντιγραφή ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσιο τοῦ νέου Καθολικοῦ τῆς **Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου στὴν Πάφο** (16^{ος} αἰ.).

Τὸ ξυλόγλυπτο τέμπλο καὶ ἡ Ἁγία Τράπεζα¹⁰ εἶναι ἔργο τῶν ἀδελφῶν Ἀγριδιώτη, οἱ ἐπιχρυσώσεις καὶ τὰ διακοσμητικὰ σύμβολα ἔγιναν ἀπὸ τὸν μοναχὸ Δομέτιο καὶ τοὺς συνεργάτες του. Οἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου, τοῦ ἄμβωνος, τῶν προσκυνηταρίων καὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς εἶναι ἔργα τῶν Ἀδάμου Ἀδάμου, Μάριου καὶ Γεωργίου Σταυρινοῦ. Τὰ κανδήλια, σὲ σχῆμα τριγωνικό, ἀποτελοῦν μίμηση τῶν ἀντίστοιχων τοῦ παλαιοῦ Καθεδρικοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ φιλοτεχνήθηκαν μαζί με τὴν ἐπτάφωτο λυχνία ἀπὸ τὸν ἀργυροχόο Μιχαὴλ Σιάλο. Ἀντιγράφουν ἀντίστοιχα κανδήλια κυπριακῶν ἐργαστηρίων τοῦ 19^{ου} καὶ 20^{ου} αἰ.

Τὸ περίτεχνο Ἄρτοφόριο, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ μικρογραφία τοῦ ναοῦ (στὸν ἀρχικό του σχεδιασμό), τὰ ἐξαπτέρυγα καθὼς καὶ τὸ κάλυμμα τοῦ μεγάλου χειρογράφου εὐαγγελίου εἶναι ἔργο τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἡλίας Νούση. Τὸ **μεγάλο χειρόγραφο εὐαγγέλιο** (75x56cm), εἶναι γραμμένο με σινικὴ μελάνη καὶ εἰκονογραφημένο κατὰ τὸν τύπο τῶν παλαιῶν χειρογράφων, με 540 στήλες, ἀπὸ τὸν πρωτοπρεσβύτερο Δημοσθένη Δημοσθένους. Στὴν μπροστινὴ ὄψη τοῦ καλύμματος τοῦ εὐαγγελίου δεσπόζει χαραγμένη ἡ Ἀνάσταση καὶ ἀπεικονίζονται 12 μορφές Ἀποστόλων, με προεξάρχουσα τὴν μορφή τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, ἐνῶ στὴν πίσω ὄψη εἶναι χαραγμένη ἡ Σταύρωση καὶ ἀπεικονίζονται 12 μορφές ἁγίων ἐπισκόπων τῆς Κύπρου.

Τὰ ψηφιδωτὰ καὶ τὰ ὑελογραφήματα (βιτρώ) εἶναι κατασκευασμένα στὴ Ρουμανία (ἐργ. **Art Georgies**, Ἰάσιο). Τὸν συντονισμό εὔρεσης τῶν εἰκονογραφικῶν προτύπων τῶν ψηφιδωτῶν ἀνέλαβε ὁ μητροπολίτης Κωνσταντίας Βασίλειος. Οἱ πολυέλαιοι εἶναι κατασκευασμένοι στὴν Τσεχία, οἱ καμπάνες στὴν Πολωνία, οἱ μαρμάρινες διακοσμήσεις καὶ τὰ πατώματα στὴν Ἑλλάδα. Τὸν ἀρχιτεκτονικὸ σχεδιασμὸ καὶ ἐπιμέλεια εἶχε ὁ Νίκος Μελετίου.

Στὸ νότιο μέρος τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ ὑπάρχουν **σπαράγματα ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων** δεδομένου ὅτι βρισκόμαστε στὸν πυρήνα τῆς μεσαιωνικῆς Λευκωσίας, ὅπως ἔδειξαν οἱ ἀνασκαφές στὸν χῶρο μεταξύ Ἀρχιεπισκοπῆς, Παλαιοῦ καὶ Νέου Δημαρχείου. Μεταξὺ ἄλλων ἐπισημάνθηκαν θεμέλια

¹⁰ Κατασκευάστηκε ἀπὸ τὰ τρία ξύλα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν παράδοση συνέθεταν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου (πεῦκο, κυπάρισσο καὶ κέδρο). Κάτω ἀπὸ τίς μεγάλες φορητὲς εἰκόνες καθὼς καὶ στὸ μαρμάρينو πάτωμα ἀποτυπώνονται διάφορα [πρωτο]χριστιανικὰ σύμβολα, ὅπως ὁ ἰχθύς, ἡ ἔλαφος, ὁ τᾶως (παγῶνι), ὁ πελεκάνος, ὁ δικέφαλος ἀετὸς κτλ.

δύο έρειπωμένων βυζαντινῶν ναΐσκων. Τὰ συγκεκριμένα σπαράγματα στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ εἶναι ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ (κιν)στέρνα (δεξαμενὴ), ἡ ὁποία πιθανῶς ἀνήκε στὴν προγενέστερη Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἐξωτερικά, πάνω ἀπὸ τὴ βόρεια εἴσοδο βρίσκεται ψηφιδωτὴ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή μὲ πληροφορίες γιὰ τὸν ἐγκαινισμὸ τοῦ ναοῦ. Ὁ Ναὸς διαθέτει τέσσερα ἐνσωματωμένα καμπαναριά, ἐνῶ στὸν περίβολό του δημιουργήθηκε ὑπερψωμένη ἐξέδρα γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν διάφορων ἐκδηλώσεων.

Μὲ τὴ δημιουργία τῆς μεγάλης πλατείας μεταξὺ τοῦ Καθεδρικοῦ καὶ τοῦ νέου Δημοτικοῦ Μεγάρου, καθὼς καὶ τὴν ὑπαρξὴ πέριξ αὐτῆς Μουσείων, ὅπως τὸ Βυζαντινὸ, Λαϊκῆς Τέχνης, τῶν Μουσείων τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, τοῦ Ἀρχοντικοῦ τοῦ Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου, τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, δημιουργεῖται ἕνας νέος πολιτιστικὸς πυρήνας στὸ κέντρο τῆς πόλης τῆς Λευκωσίας.

Πέρα ἀπὸ αὐτὴ τὴν περιγραφή τῶν φαινομένων, τὴν ὁποία προσφέρουμε πρὸς ἐνημέρωση πιστῶν καὶ ἐπισκεπτῶν, προχωρώντας βαθύτερα στὸν νέο Καθεδρικό, κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια - ὅπως καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀκολουθεῖ τὴν «πορεία πρὸς τὰ κάτω», τὴν ὁδὸ δηλαδὴ τῆς ταπεινώσεως, βρίσκεται ὁ χῶρος ἀνάπαυσης τοῦ μακαριστοῦ ἀρχιεπισκόπου κυροῦ **Χρυσοστόμου Β΄**, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι προσβάσιμος στοὺς πολλούς. Ἀνοίγει κυρίως γιὰ τὰ μνημόσυνά του καὶ γιὰ νὰ φροντίζεται ἡ ἀκοίμητη κανδήλα ποὺ σιγοκαίει, σύμβολο τῆς προσδοκίας τῆς Ἀνάστασης. Ὁ χῶρος λιτὸς καὶ ἀπλός, ὅπως ἦταν πάντοτε ὁ μακαριστὸς ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡ βαθύτατη πίστη, τὴν ὁποία βίωνε μὲ μιὰ θαυμαστὴ ἀπλότητα! Συνόψιση αὐτῆς τῆς πίστεως ὁ λιτὸς σταυρὸς στὴν πλάκα τοῦ τάφου καὶ τὸ ἐνδέκατο σημεῖο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως: *Προσδοκῶ Ἀνάστασιν νεκρῶν.*

Μὲ τὴν περιγραφή τοῦ χώρου ἀνάπαυσης τοῦ σεπτοῦ αὐτοῦ Ἱεράρχη καὶ κλείνοντας αὐτὴ τὴ σύντομη καὶ συνοπτικὴ ἀναφορὰ στὸν Καθεδρικό Ναὸ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, ἡ σκέψη μας πηγαίνει σ' ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο ἐνὸς ρουμάνου θεολόγου τοῦ περασμένου αἰώνα, ὁ ὁποῖος περιγράφει μὲ γλαφυρὸ τρόπο τὴ σχέση τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου:¹¹

«Καὶ ἂν δυστυχῶς ὁ ἐχθρὸς σκοτώσει ὅλους τοὺς ἱερεῖς, ἂν δὲν μένει παρὰ ἕνας μόνον, αὐτὸς μπορεῖ πάντα νὰ ἱεουργήσῃ, χωρὶς ἐκκλησία, χωρὶς ἀντιμὴν-

¹¹ Virgil Gheorghiu, *Ἀπὸ τὴν 25^η ὥρα στὴν αἰώνια ὥρα*, μτφ. Μητρ. Ἀχελώου Εὐθυμίου (Κ. Στύλιου), Ἐκδόσεις Ἡ ἔλαφος, Ἀθήνα Ἰούνιος 2008 [Ἀπρίλιος 1967], σελ. 182.

σιο, χωρίς τὸ στήθος ἑνὸς δεύτερου ἱερέως, πὺ θὰ τοῦ χρησίμευε γιὰ θυσιαστήριο: ἱερουργεῖ πάνω στὸ στήθος ὁποιουδήποτε χριστιανοῦ. Κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ θυσιαστήριο. Κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσει τὴν ἐκκλησία μὲ τὸ σῶμα του. Τὸ στήθος ἑνὸς ἀνθρώπου ἀντικαθιστᾷ, ἔγκυρα, τὸν πιδ ὠραῖο, τὸν πιδ ἱερὸ καὶ τὸν πιδ μνημειώδη καθεδρικὸ ναὸ τοῦ κόσμου. Μέσα στὴ φυλακὴ τὸ στήθος ἑνὸς χριστιανοῦ χρησιμεύει γιὰ ἐκκλησία. Γιατὶ τὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἓνα θυσιαστήριο, τόσο ἱερὸ, ὅσο καὶ ἡ βασιλικὴ τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης καὶ ὅσο καὶ ἡ ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ θεολόγος δίνει τὴν ἐξῆς ἐρμηνεία σ' αὐτό: 'Μόνο ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἀνάμεσα στὰ ὄρατὰ πλάσματα, μπορεῖ νὰ εἶναι πραγματικὰ ἓνα θυσιαστήριο' καὶ τὰ ὄμορφα θυσιαστήρια, πὺ οἱ χριστιανοὶ κατασκεύασαν ἀπὸ μάρμαρο, χρυσάφι καὶ ἀσήμι δὲν εἶναι στὸ βάθος τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀπομίμησις τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, διότι 'κάθε θυσιαστήριο, καμωμένο μὲ χέρι ἀνθρώπινο, δὲν εἶναι παρὰ ἀπομίμησις τῆς ἀνθρώπινης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ'». ¹²

¹² Νικόλαος Καβάσιλας, *Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ*, κεφ. 5.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 23 ΜΑΪΟΥ 2024

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Πρόσκληση εκδηλώσεως ενδιαφέροντος
για το Επιστημονικό Συνέδριο περί της Χριστιανικής Παραδόσεως
της Κύπρου (Αθήνα, 13-14 Δεκεμβρίου 2024)

Γενικό θέμα:

**Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΠΟ
ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Η Εκκλησία της Ελλάδος, διά της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας, διοργανώνει στις 13 και 14 Δεκεμβρίου 2024 στην Αθήνα (υβριδικώς και με τη χρήση zoom) Επιστημονικό Συνέδριο για τη Χριστιανική παράδοση της Κύπρου με το ως άνω θέμα.

Αφορμή για το Συνέδριο αποτελεί η συμπλήρωση 50 ετών από την τουρκική εισβολή του Ιουλίου-Αυγούστου 1974 και η συνεχιζόμενη κατοχή σημαντικού μέρους της Μεγαλονήσου.

Στο Συνέδριο θα διερευνηθεί η διάδοση του Ευαγγελίου στην Κύπρο και η διαχρονική παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των άλλων Χριστιανικών κοινοτήτων επί αιώνες. Θα δοθεί έμφαση στις συνέπειες της εισβολής και στην καταστροφή χώρων θρησκευτικής λατρείας.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Η διάδοση της Χριστιανικής διδασκαλίας στην Κύπρο από τον Απόστολο Παύλο και τον Απόστολο Βαρνάβα.

Β΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Η Εκκλησία της Κύπρου κατά τη Βυζαντινή Περίοδο και τη Φραγκοκρατία. Αυτοκέφαλο, Ίδρυση Μονών, περίοδος των Λουζινιάν, Ενετοκρατία.

Γ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου κατά την Τουρκοκρατία και κατά την Ελληνική Επανάσταση. Ο Εθνομάρτυς Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός.

Δ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Η Τουρκική εισβολή του 1974 και οι συνέπειές της για την Ορθόδοξη Εκκλησία και τις άλλες Χριστιανικές Κοινότητες της Κύπρου. Πρόσφυγες, Αγνοούμενοι, λεηλασία ναών και πολιτιστικών θησαυρών.

Οι προτάσεις των ενδιαφερομένων εισηγητών (θέμα και περίληψη όχι εκτενέστερη των 300 λέξεων), καθώς και ένα σύντομο βιογραφικό τους (όχι εκτενέστερο των 200 λέξεων, που θα περιλαμβάνει διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ένα τηλέφωνο επικοινωνίας), πρέπει να κατατεθούν στην Επιστημονική Επιτροπή του Συνεδρίου **έως τις 9 Σεπτεμβρίου 2024**, είτε ταχυδρομικώς στη διεύθυνση της Ιεράς Συνόδου (Ιωάννου Γενναδίου 14, 11521, ΑΘΗΝΑ) είτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: politistikitautotita@yahoo.gr.

Τηλέφωνα επικοινωνίας: 210-72.72.213 και 210-72.72.255.

Εκ της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος